

SMJERNICE

OECD-A ZA

DUBINSKU

ANALIZU

**ODGOVORNOG
POSLOVNOG
PONAŠANJA**

HRVATSKA NACIONALNA
KONTAKTNA TOČKA

SMJERNICE OECD-A ZA DUBINSKU ANALIZU ODGOVORNOG POSLOVNOG PONAŠANJA

HRVATSKA NACIONALNA
KONTAKTNA TOČKA

Cilj Smjernica OECD-a za dubinsku analizu odgovornog poslovnog ponašanja (Smjernice) jest osigurati poduzećima praktičnu podršku u provedbi Smjernica OECD-a za multinacionalna poduzeća omogućivši jednostavna objašnjenja preporuka za dubinsku analizu i povezanih odredaba. Provedba tih preporuka pomaže poduzećima izbjeći i sagledati štetne učinke povezane s radnicima, ljudskim pravima, okolišem, mitom, potrošačima i korporativnim upravljanjem koji se mogu povezati s njihovim poslovanjem, lancima opskrbe i drugim stranama u poslovnim odnosima. Prilog Smjernicama uključuje dodatna objašnjenja, savjete i slikovite primjere dubinske analize.

Ovim se Smjernicama isto tako nastoji promicati zajedničko poimanje vlada i dionika kad je riječ o dubinskoj analizi odgovornog poslovnog ponašanja. Vodeća načela UN-a o poslovanju i ljudskim pravima, kao i Tripartitna deklaracija Međunarodne organizacije rada (MOR) o načelima koja se odnose na multinacionalna poduzeća i socijalnu politiku, sadržavaju i preporuke za dubinsku analizu, a ove Smjernice mogu pomoći poduzećima u njihovoj provedbi.

Smjernice su odgovor na Deklaraciju čelnika zemalja skupine G7 donesenu 7. – 8. lipnja 2015. u dvorcu Elmau koja je ukazala na važnost zajedničkog poimanja dubinske analize, osobito za mala i srednja poduzeća, te kojom se poduzeća koja su aktivna ili imaju sjedište u tim zemljama potiče na provedbu dubinske analize u njihovim lancima opskrbe. U Deklaraciji usvojenoj 8. srpnja 2017. u Hamburgu čelnici zemalja skupine G20 obvezali su se poticati provedbu radnih, socijalnih i ekoloških standarda i ljudskih prava u skladu s međunarodno priznatim okvirima kako bi se osigurali održivi i uključivi lanci opskrbe, ukazavši na odgovornost poduzeća da provode dubinsku analizu povezanu s tim pitanjima.

Izradu Smjernica nadgledala je OECD-ova Radna skupina za odgovorno poslovno ponašanje (Radna skupina za OPP) te je ona podrazumijevala postupak koji je uključivao više dionika iz zemalja OECD-a i izvan OECD-a, kao i predstavnike poduzeća, sindikata i civilnog društva. Prvi nacrt podnesen je na očitovanje Radnoj skupini za OPP i institucijskim dionicima OECD-a u svibnju 2016. Javno savjetovanje o revidiranom nacrtu smjernica održano je u veljači 2017. U lipnju 2017. osnovana je savjetodavna skupina koja je uključivala više dionika kako bi pomogla Radnoj skupini za OPP pri obradi komentara dionika i izradi konačne

Izvorno objavio OECD na engleskom jeziku pod naslovom: *OECD Guidelines for Multinational Enterprises on Responsible Business Conduct* © OECD 2023, <https://doi.org/10.1787/81f92357-en>.

Ovaj prijevod nije izradio OECD i ne bi ga se trebalo smatrati službenim prijevodom OECD-a. Za kvalitetu prijevoda i njegovu usklađenost s izvornim jezikom teksta odgovoran je isključivo autor ili autori prijevoda. U slučaju bilo kakvog odstupanja između izvornog djela i prijevoda, valjanim će se smatrati samo tekst izvornog djela. Prijevod, lektura i korektura: Nina Matetić Pelikan (za ETNotrend d.o.o. Samobor) © Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja, Republika Hrvatska, 2024., za ovaj prijevod.

verzije Smjernica. U postupak su bili intenzivno uključeni mehanizmi Ujedinjenih naroda za ljudska prava.

Smjernice je 6. ožujka 2018. odobrila OECD-ova Radna skupina za odgovorno poslovno ponašanje, a 3. travnja 2018. OECD-ov Odbor za ulaganja. Vijeće je 30. svibnja 2018. donijelo Preporuku OECD-a o Smjernicama na ministarskoj razini.

OECD je izradio i smjernice za pomoć trgovačkim društvima u provedbi dubinske analize odgovornog poslovnog ponašanja u sljedećim sektorima i lancima opskrbe: mineralnim sirovinama, poljoprivrednim proizvodima, u sektoru odjeće i obuće, ekstrakata i financija.

POPIS KRATICA I POKRATA

EIA	— procjena učinaka na okoliš
EPZ	— zona proizvodnje za izvoz
ESIA	— procjena učinka na okoliš i društvo
HRIA	— procjena učinka na ljudska prava
KYC	— upoznaj drugu ugovornu stranu
MNP	— multinacionalno poduzeće
NILJP	— nacionalna institucija za ljudska prava
NKT	— nacionalna kontaktna točka za Smjernice OECD-a za multinacionalna poduzeća
OLGM	— mehanizam za podnošenje pritužbi na operativnoj razini
OPP	— odgovorno poslovno ponašanje
TEMATSKA PODRUČJA OPP-A	— ljudska prava, uključujući radnike te odnose između poslodavca i radnika, okoliš, podmićivanje i korupciju, objavljivanje informacija i interese potrošača
MSP	— mala i srednja poduzeća
WPRBC	— OECD-ova Radna skupina za odgovorno poslovno ponašanje

Predgovor — 3

Popis kratica i pokrata — 5

Sadržaj — 6

Uvod — 8

Poglavlja smjernica OECD-a
za multinacionalna poduzeća
— 12

**I. PREGLED DUBINSKE
ANALIZE ODGOVORNOG
POSLOVNOG PONAŠANJA**
— 16

**II. POSTUPAK DUBINSKE
ANALIZE** — 24

**1. Ugrađivanje odgovornog
poslovnog ponašanja u
politike i sustave upravljanja**
— 26

**2. Prepoznavanje i
procjenjivanje stvarnih i
potencijalnih štetnih učinaka
povezanih s poslovanjem,
proizvodima ili uslugama
poduzeća** — 29

**3. Zaustavljanje, sprečavanje
i ublažavanje štetnih učinaka**
— 34

**4. Praćenje provedbe i
rezultata** — 38

**5. Priopćavanje načina na koji
se pristupa pitanju učinaka**
— 39

**6. Otklanjanje ili suradnja na
otklanjanju ako je prikladno**
— 41

PRILOG

Pitanja u vezi s pregledom
dubinske analize odgovornog
poslovnog ponašanja

Primjeri i objašnjenja
dubinske analize odgovornog
poslovnog ponašanja — 44

Pitanja povezana s
postupkom dubinske analize
— 64

**A.1. Ugrađivanje odgovornog
poslovnog ponašanja u
politike i sustave upravljanja**
— 65

**A.2. Prepoznavanje i
procjenjivanje stvarnih i
potencijalnih štetnih učinaka
povezanih s poslovanjem,
proizvodima ili uslugama
poduzeća** — 72

**A.3. Zaustavljanje, sprečavanje
i ublažavanje štetnih učinaka**
— 88

**A.4. Praćenje provedbe i
rezultata** — 99

**A.5. Priopćavanje načina
na koji se pristupa pitanju
učinaka** — 103

**A.6. Otklanjanje ili suradnja na
otklanjanju ako je prikladno**
— 107

DODATAK — 113

**Preporuka vijeća o
smjernicama OECD-a o
dužnoj pažnji za odgovorno
poslovanje** — 113

Izvori — 117

OSNOVA

Ove Smjernice OECD-a za dubinsku analizu odgovornog poslovnog ponašanja (Smjernice) temelje se na Smjernicama OECD-a za multinacionalna poduzeća (Smjernice OECD-a za MNP-ove). Smjernice OECD-a za multinacionalna poduzeća neobvezujuće su preporuke koje vlade upućuju multinacionalnim poduzećima u vezi s odgovornim poslovnim ponašanjem (OPP). Njima se priznaje i potiče moguć pozitivan doprinos poduzeća gospodarskom, ekološkom i socijalnom napretku, istodobno imajući na umu moguće štetne učinke poslovnih aktivnosti na radnike, ljudska prava, okoliš, podmićivanje, potrošače i korporativno upravljanje. Smjernicama OECD-a za multinacionalna poduzeća stoga se poduzećima preporučuje da provode dubinsku analizu utemeljenu na riziku kako bi izbjegla i suzbila štetne učinke povezane sa svojim poslovanjem, lancima opskrbe i drugim stranama u poslovnim odnosima.

SVRHA

Ove Smjernice pomažu trgovačkim društvima (poduzećima) da razumiju i provedu dubinsku analizu odgovornog poslovnog ponašanja kako je predviđeno Smjernicama OECD-a za multinacionalna poduzeća (dubinska analiza). Ovim se Smjernicama nastoji promicati zajedničko poimanje vlada i dionika kad je riječ o dubinskoj analizi odgovornog poslovnog ponašanja.

Smjernice OECD-a za multinacionalna poduzeća omogućavaju poduzećima fleksibilnost u prilagodbi obilježja, posebnih mjera i postupaka dubinske analize konkretnih okolnosti u kojima posluju. Poduzeća bi trebala koristiti ove Smjernice kao okvir za izradu i osnaživanje vlastitih prilagođenih sustava i postupaka dubinske analize te prema potrebi tražiti dodatna sredstva za daljnje dubinsko učenje.

Smjernice OECD-a za multinacionalna poduzeća imaju jedinstveni mehanizam za promicanje i podnošenje pritužbi – nacionalne kontaktne točke (NKT-ove). Ove Smjernice predstavljaju koristan izvor za nacionalne kontaktne točke u razumijevanju i promicanju Smjernica OECD-a za multinacionalna poduzeća. → v. Okvir 8. za dodatne informacije o nacionalnim kontaktnim točkama

PODRUČJE PRIMJENE

TABLICA 1. PODRUČJE PRIMJENE SMJERNICA OECD-A ZA DUBINSKU ANALIZU OPP-A

Poduzeća	<ul style="list-style-type: none"> • sva multinacionalna poduzeća (MNP-ovi) u svim sektorima i svih veličina, bez obzira na njihovu vlasničku strukturu, koja posluju ili imaju sjedište u zemljama koje se pridržavaju Smjernica OECD-a za multinacionalna poduzeća, uključujući multinacionalna mala i srednja poduzeća (MSP-ovi) • subjekti unutar skupine multinacionalnih poduzeća – matični i lokalni subjekti, uključujući društva kćeri • ako su Smjernice OECD-a za multinacionalna poduzeća mjerodavne i za multinacionalna i za domaćih poduzeća, od njih se očekuje jednako ponašanje
Teme obuhvaćene dubinskom analizom (tematska područja OPP-a)*	<ul style="list-style-type: none"> • ljudska prava (OECD, 2011., IV. poglavlje) • zapošljavanje i odnosi između poslodavca i radnika (OECD, 2011., V. poglavlje) • okoliš (OECD, 2011., VI. poglavlje) • borba protiv podmićivanja, traženja mita i iznuda (OECD, 2011., VII. poglavlje) • interesi potrošača (OECD, 2011., VIII. poglavlje) • objavljivanje informacija (OECD, 2011., III. poglavlje)
Poslovni odnosi obuhvaćeni dubinskom analizom	sve vrste poslovnih odnosa poduzeća – dobavljači, primatelji franšize, stjecatelji licence, zajednički pothvati, investitori, klijenti, izvođači, kupci, konzultanti, financijski, pravni i drugi savjetnici te bilo koji drugi nedržavni ili državni subjekti povezani s njegovim poslovanjem, proizvodima ili uslugama

* Ove Smjernice ne obuhvaćaju tri poglavlja Smjernica OECD-a za multinacionalna poduzeća: Znanost i tehnologija, Tržišno natjecanje i Oporezivanje.

CILJANA PUBLIKA

Smjernice su u prvom redu namijenjene djelatnicima koji su u praksi zaduženi za provedbu dubinske analize unutar poduzeća. S obzirom na širok raspon tema obuhvaćenih Smjernicama OECD-a za multinacionalna poduzeća, kao i na transverzalnu prirodu provedbe dubinske analize na razini raznovrsnih poslovnih aktivnosti i odnosa poduzeća, vjerojatno će postojati niz različitih poslovnih jedinica, funkcionalnih područja i pojedinaca odgovornih za provedbu dubinske analize. Ove Smjernice mogu biti od koristi i drugim strankama, primjerice inicijativama kojima se pojednostavnjuje suradnja na aktivnostima dubinske

analize na razini pojedinih sektora, kao i onima u koje je uključeno više dionika, ali i radnicima, sindikatima te predstavnicima radnika¹ i organizacijama civilnog društva.

STRUKTURA

Smjernice započinju sažecima poglavlja Smjernica OECD-a za multinacionalna poduzeća. Zatim donose pregled dubinske analize, uključujući neke ključne koncepte i značajke, kako bi čitatelj mogao jednostavno razumjeti pristup dubinske analize koji se preporučuje u Smjernicama OECD-a za multinacionalna poduzeća.

U glavnom dijelu Smjernica opisuju se pojedini koraci dubinske analize i popratnih mjera, iako je u praksi dubinska analiza kontinuirani proces koji se ponavlja, a koraci ne moraju nužno uslijediti nekim unaprijed zadanim redoslijedom, s obzirom na to da je moguće provoditi nekoliko koraka istodobno pri čemu se rezultati uzajamno nadopunjuju. Uz svaki se korak predlažu 'praktične mjere' kojima se dodatno ilustriraju načini provedbe ili, prema potrebi, prilagodbe popratnih mjera i postupka dubinske analize.

Praktične mjere nisu zamišljene kao iscrpan podsjetnik u kojem bi se označavali kvadratići provedenih mjera dubinske analize. Neće svaka praktična mjera biti primjerena za svaku situaciju. Isto tako, u nekim situacijama poduzećima mogu biti korisne dodatne ili provedbene mjere.

Cjelokupne Smjernice sadržavaju međusobno povezana dodatna objašnjenja, savjete i slikovite primjere dubinske analize koji su prikazani u obliku 'pitanja i odgovora' te povezani s pojedinim rubrikama Smjernica.

POVEZNICE NA DRUGE POSTUPKE I INSTRUMENTE

SEKTORSKE SMJERNICE OECD-A O ODGOVORNOM POSLOVNOM PONAŠANJU
 OECD je izradio sektorske smjernice za lance opskrbe mineralima, poljoprivrednim proizvodima te odjećom i obućom, kao i dokumente o dobroj praksi za sektor ekstrakata i financijski sektor (v. OECD,

¹ U ovim se Smjernicama koriste pojmovi predstavnici radnika, sindikati i predstavničke organizacije po vlastitom izboru u smislu međunarodnih standarda rada: Konvencije Međunarodne organizacije rada br. 87 (sloboda udruživanja), br. 98 (pravo na organiziranje i kolektivno pregovaranje) i br. 135 (predstavnici radnika).

2016.a; OECD, 2016.b; OECD, 2016.b; OECD, 2016.c; OECD, 2017.a; i OECD, 2017.b). Izrađene su u tijesnoj suradnji s vladama, poslovnim sektorom, sindikatima i civilnim društvom. Pristupi primijenjeni u sektorskim smjernicama u skladu su s pristupom primijenjenim u ovim Smjernicama, ali osiguravaju detaljnije preporuke prilagođene posebnim kontekstima ili sektorima. Cilj ovih Smjernica nije zamijeniti niti na bilo koji drugi način izmijeniti postojeće sektorske ili tematske smjernice OECD-a o odgovornom poslovnom ponašanju, već poslužiti kao njihova dopuna. U slučaju pitanja, poduzeća bi trebala primjenjivati smjernice koje su najspecifičnije i najmjerodavnije za njihovo poslovanje, lanac opskrbe ili sektor.

OSTALI OECD-OVI INSTRUMENTI

Smjernice OECD-a za multinacionalna poduzeća spominju se u brojnim drugim instrumentima OECD-a kojima se jača povezanost odgovornog poslovnog ponašanja i tih drugih područja među kojima su: Načela korporativnog upravljanja skupine G20 / OECD-a; Smjernice za korporativno upravljanje u poduzećima u državnom vlasništvu; Zajednički pristupi za službeno podupirane izvozne kredite i dubinsku analizu u području zaštite okoliša i socijalnih pitanja; Politički okvir za ulaganje; Preporuka Vijeća o javnoj nabavi; i Preporuka Vijeća za daljnju borbu protiv podmićivanja stranih javnih službenika u međunarodnim poslovnim transakcijama (v. OECD, 2015.a; OECD, 2015.b; OECD, 2016.d; OECD, 2015.c; OECD, 2015.d; OECD, 2009.).

DRUGI MULTILATERALNI POSTUPCI I INSTRUMENTI

Kad je riječ o pitanjima ljudskih prava, uključujući ljudska prava radnika, ove se Smjernice nastoje uskladiti s Vodećim načelima UN-a o poslovanju i ljudskim pravima, Deklaracijom Međunarodne organizacije rada o temeljnim načelima i pravima na radu, konvencijama i preporukama Međunarodne organizacije rada koje se navode u Smjernicama OECD-a za multinacionalna poduzeća, Tripartitnom deklaracijom Međunarodne organizacije rada o načelima koja se odnose na multinacionalna poduzeća i socijalnu politiku (v. UN, 2011.; MOR, 1998. i MOR, 2017.).

POGLAVLJA SMJERNICA OECD-A ZA MULTINACIONALNA PODUZEĆA

12 13

I. KONCEPTI I NAČELA

U prvom poglavlju Smjernica utvrđuju se koncepti i načela koji osiguravaju kontekst za sve preporuke koje slijede u ostalim poglavljima. Ti koncepti i načela (primjerice poštivanje domaćeg prava prva je obveza poduzeća) predstavljaju okosnicu Smjernica i ističu temeljne ideje na kojima Smjernice počivaju.

II. OPĆE POLITIKE

Ovo je poglavlje prvo koje sadržava posebne preporuke poduzećima u obliku općih politika kojima se uspostavlja smjer i okvir zajedničkih načela za sljedeća poglavlja. Sadržava važne odredbe kao što su, primjerice, provedba dubinske analize, sagledavanje štetnih učinaka, uključivanje dionika.

III. OBJAVLJIVANJE INFORMACIJA

Jasne i potpune informacije o poduzeću važne su za različite korisnike. U ovom se poglavlju poziva poduzeća da posluju transparentno i reagiraju na sve sofisticiranije zahtjeve javnosti za informacijama.

IV. LJUDSKA PRAVA

Poduzeća mogu utjecati na gotovo cjelokupan spektar međunarodno priznatih ljudskih prava. Stoga je vrlo važno da ispunjavaju svoje obveze. Ovo novo poglavlje Smjernica nadovezuje se na UN-ov okvirni program 'Zaštita, poštivanje i pomoć', kao i na UN-ova Vodeća načela o poslovanju i ljudskim pravima koja operacionaliziraju taj okvirni program, te je usklađeno s njima.

V. ZAPOSŁJAVANJE I ODNOSI IZMEĐU POSLODAVCA I RADNIKA

Međunarodna organizacija rada nadležno je tijelo za uspostavu i primjenu međunarodnih standarda rada i promicanje temeljnih prava na radu kako je navedeno u MOR-ovoj Deklaraciji iz 1998. o temeljnim načelima i pravima na radu. U ovom je poglavlju naglasak na ulozi Smjernica u promicanju primjene MOR-ovih međunarodnih standarda rada u multinacionalnim poduzećima.

VI. OKOLIŠ

U poglavlju o okolišu iznosi se skup preporuka multinacionalnim poduzećima za povećanje njihove ekološke učinkovitosti i pomoć u maksimizaciji njihova doprinosa zaštiti okoliša kroz poboljšano interno upravljanje i bolje planiranje. U širem smislu, ono polazi od načela i ciljeva Deklaracije iz Rija o okolišu i razvoju te Agende 21.

VII. BORBA PROTIV PODMIĆIVANJA, TRAZENJA MITA I IZNUDA

Podmićivanje i korupcija štete demokratskim institucijama i upravljanju korporacijama. Poduzeća imaju važnu ulogu u borbi protiv tih praksi. OECD je preuzeo vodeću ulogu u globalnim nastojanjima da se kroz borbu za uklanjanje podmićivanja stvore jednaki uvjeti za međunarodna trgovačka društva. Preporuke iz Smjernica temelje se na opsežnom radu koji je OECD već obavio u tom području.

VIII. INTERESI POTROŠAČA

Smjernice pozivaju poduzeća da primjenjuju poštene poslovne, marketinške i oglašivačke prakse te da osiguraju kvalitetu i sigurnost proizvoda koje pružaju. Ovo poglavlje nadovezuje se na rad OECD-ova Odbora za politiku zaštite potrošača te Odbora za financijska tržišta, kao i drugih međunarodnih organizacija, uključujući Međunarodnu trgovinsku komoru, Međunarodnu organizaciju za normizaciju te UN.

IX. ZNANOST I TEHNOLOGIJA

U ovom se poglavlju ističe kako su multinacionalna poduzeća glavni kanal prekograničnog prijenosa tehnologije. Cilj mu je poticati prijenos tehnologije u zemlje primateljice i doprinijeti njihovim inovacijskim kapacitetima.

14

15

X. TRŽIŠNO NATJECANJE

U ovom poglavlju naglasak je na važnosti multinacionalnih poduzeća koja posluju u skladu sa svim primjenjivim zakonima i propisima o tržišnom natjecanju, uzimajući u obzir zakone o tržišnom natjecanju svih sustava nadležnosti u kojima bi njihove aktivnosti mogle narušiti tržišno natjecanje. Poduzeća se moraju sudržavati od sporazuma kojima se narušava tržišno natjecanje te koji potkopavaju učinkovito funkcioniranje kako domaćeg tako i međunarodnog tržišta.

XI. OPOREZIVANJE

Smjernice su prvi međunarodni instrument za odgovorno poslovanje koji obuhvaća oporezivanje doprinoseći i temeljeći se na značajnim mjerama u području oporezivanja, osobito OECD-ovu modelu ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja i UN-ovu modelu ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja između razvijenih zemalja i zemalja u razvoju. Ovo važno poglavlje obuhvaća temeljne preporuke za oporezivanje.

PREGLED DUBINSKE ANALIZE ODGOVORNOG POSLOVNOG PONAŠANJA

Smjernicama OECD-a za multinacionalna poduzeća priznaje se i potiče moguć pozitivan doprinos poslovanja gospodarskom, ekološkom i socijalnom napretku, istodobno imajući na umu moguće štetne učinke poslovnih aktivnosti na korporativno upravljanje, radnike, ljudska prava, okoliš, podmićivanje i potrošače. Dubinska analiza postupak je koji bi poduzeća trebala provoditi kako bi utvrdila, spriječila, ublažila i uzela u obzir način na koji pokušavaju riješiti problem tih stvarnih, kao i potencijalnih štetnih učinaka u okviru svoga poslovanja, lanca opskrbe i drugih poslovnih odnosa, u skladu s preporukama iz Smjernica OECD-a za multinacionalna poduzeća. Djelotvornu dubinsku analizu trebalo bi poduprijeti naporima da se odgovorno poslovno ponašanje ugradi u politike i sustave upravljanja s ciljem da se poduzećima omogući otklanjanje štetnih učinaka koje uzrokuju ili kojima doprinose. → v. Sliku 1.

ŠTETNI UČINCI I RIZIK

Dubinskom analizom pristupa se pitanju stvarnih štetnih učinaka ili potencijalnih štetnih učinaka (rizika) povezanih sa sljedećim temama obuhvaćenima Smjernicama OECD-a za multinacionalna poduzeća: ljudska prava, uključujući radnike i odnose između poslodavca i radnika, okoliš, podmićivanje i korupciju, objavljivanje informacija te interese potrošača (tematska područja OPP-a). Poglavlja Smjernica OECD-a za multinacionalna poduzeća donose detaljne odredbe o načinima ponašanja koji se preporučuju za pojedina tematska područja OPP-a. Vjerojatnost štetnih učinaka povećava se u situacijama u kojima ponašanje poduzeća ili okolnosti povezane s njihovim lancima opskrbe ili stranama u poslovnim odnosima nisu u skladu s preporukama iz Smjernica OECD-a za multinacionalna poduzeća. Rizik od štetnih učinaka može postojati kad postoji mogućnost ponašanja koja nije u skladu s preporukama iz Smjernica OECD-a za multinacionalna poduzeća jer uključuje učinke koji se mogu pojaviti u budućnosti. → v. Prilog P1.

OKVIR 1. RAZUMIJEVANJE RIZIKA U SKLADU SA SMJERNICAMA OECD-A ZA MNP-OVE

Za mnoga poduzeća pojam 'rizik' znači prije svega rizik za poduzeće – financijski rizik, tržišni rizik, operativni rizik, reputacijski rizik itd. Poduzeća se bave svojim položajem na tržištu u odnosu na svoje konkurente, svojim imidžem i dugoročnim opstankom, pa kad se bave

rizicima, obično je posrijedi rizik za njih same. Smjernice, međutim, upućuju na vjerojatnost učinaka štetnih za ljude, okoliš i društvo koje poduzeća prouzroče, kojima doprinose ili s kojima su izravno povezana. Drugim riječima, takav je pristup riziku usmjeren prema van. Poduzeća mogu prepoznati rizike povezane s tematskim područjima OPP-a uočavajući razlike između onoga što je preporučeno u Smjernicama OECD-a za multinacionalna poduzeća s jedne strane, te okolnosti njihova poslovanja, lanaca opskrbe ili poslovnih odnosa s druge strane. → v. Prilog P1.

ZAŠTO PROVODITI DUBINSKU ANALIZU?

Neke poslovne djelatnosti, proizvodi ili usluge rizični su po svojoj prirodi jer postoji mogućnost da bi mogli proizvesti štetne učinke povezane s tematskim područjima OPP-a, doprinijeti im ili biti s njima izravno povezani. U drugim kontekstima poslovna djelatnost možda nije rizična sama po sebi, ali okolnosti (primjerice problemi s vladavinom prava, nedostatak provedbe standarda, ponašanje strana u poslovnom odnosu) mogu imati za posljedicu rizike od štetnih učinaka. Dubinska analiza trebala bi pomoći poduzećima da predvide i spriječe ili ublaže te učinke. U nekim ograničenim slučajevima dubinska analiza im može pomoći da odluče hoće li nastaviti ili, u krajnju ruku, prekinuti s poslovnim aktivnostima ili odnosima uslijed previšoka rizika od štetnih učinaka ili neuspješnih nastojanja za njihovo ublažavanje.

S druge strane, učinkovito sprečavanje i ublažavanje štetnih učinaka može pomoći poduzeću da maksimalno poveća pozitivne doprinose društvu, poboljša odnose s dionicima i zaštititi svoj ugled. Dubinska analiza može pomoći poduzećima da stvore više vrijednosti, među ostalim na sljedeće načine: uočavanjem mogućnosti smanjenja troškova; boljim razumijevanjem tržišta i strateških izvora opskrbe; jačanjem upravljanja poslovnim i operativnim rizicima specifičnima za poduzeće; smanjenjem vjerojatnosti nastanka slučajeva povezanih s pitanjima obuhvaćenima Smjernicama OECD-a za multinacionalna poduzeća; te smanjujući izloženost sistemskim rizicima. Poduzeće može provesti dubinsku analizu i kako bi lakše ispunjavalo pravne zahtjeve koji se odnose na određena pitanja iz područja odgovornog poslovnog ponašanja, kao što su lokalni zakoni o radu, zaštiti okoliša, korporativnom upravljanju, kazneni zakoni ili zakoni protiv podmićivanja.

ZNAČAJKE DUBINSKE ANALIZE – OSNOVE

● DUBINSKA ANALIZA JE PREVENTIVNA.

Svrha dubinske analize prije svega je izbjeći izazivanje štetnih učinaka odnosno doprinos takvim učincima na ljude, okoliš i društvo te nastojati spriječiti štetne učinke izravno povezane s poslovanjem, proizvodima ili uslugama kroz poslovne odnose. Ako se ne može izbjeći sudjelovanje u štetnim učincima, dubinska analiza trebala bi poduzećima omogućiti da ih ublaže, spriječe njihovo ponavljanje te da ih, prema potrebi, otklone.

● DUBINSKA ANALIZA UKLJUČUJE VIŠE POSTUPAKA I CILJEVA.

Koncept dubinske analize u skladu sa Smjernicama OECD-a za multinacionalna poduzeća uključuje skup međusobno povezanih postupaka kako bi se prepoznali, spriječili i ublažili štetni učinci, pratila provedba i rezultati te dostavljali podaci o pristupanju problemu štetnih učinaka u pogledu poslovnih aktivnosti samih poduzeća, njihovih lanaca opskrbe i drugih poslovnih odnosa. Dubinska analiza trebala bi biti sastavni dio poslovnog odlučivanja i upravljanja rizicima. U tom se smislu, iako je širi pojam, može naslanjati na tradicionalne transakcijske postupke dubinske analize prema načelu 'upoznaj drugu ugovornu stranu' (KYC). Ugrađivanje odgovornog poslovnog ponašanja u politike i sustave upravljanja pomaže poduzećima da spriječe štetne učinke na tematska područja OPP-a, istodobno podržavajući učinkovitu dubinsku analizu pojašnjavanjem strategije poduzeća, izgradnjom kapaciteta osoblja, osiguravanjem dostupnosti resursa i komuniciranjem jasnog tona s vrha.

● DUBINSKA ANALIZA RAZMJERNA JE RIZIKU (TEMELJI SE NA RIZIKU).

Dubinska analiza utemeljena je na riziku. Mjere koje poduzeće poduzima u okviru dubinske analize trebale bi biti razmjerne ozbiljnosti i vjerojatnosti štetnog učinka. Ako su vjerojatnost i ozbiljnost štetnog učinka veliki, dubinska analiza trebala bi biti opsežnija. Dubinsku analizu trebalo bi prilagoditi i prirodi štetnog učinka na tematska područja OPP-a, kao što su ljudska prava, okoliš i korupcija. To uključuje prilagodbu pristupa određenim rizicima i uzimanje u obzir načina na koji ti rizici utječu na različite skupine, primjerice primjena rodne perspektive u dubinskoj analizi. → v. Prilog P2.

● DUBINSKA ANALIZA MOŽE UKLJUČIVATI ODREĐIVANJE PRIORITETA (NA TEMELJU RIZIKA).

Ako nije moguće odmah rješavati sve prepoznate učinke, poduzeće bi trebalo odrediti prioritete u redosljedu kojim će poduzimati mjere na temelju ozbiljnosti i vjerojatnosti štetnog učinka. Nakon što prepozna i riješi najznačajnije učinke, poduzeće bi trebalo pristupiti rješavanju manje značajnih učinaka. Ako je poduzeće izazvalo štetne učinke u tematskim područjima OPP-a ili im doprinosi, u svakom bi slučaju trebalo prekinuti s aktivnostima koje izazivaju štetne učinke ili im doprinose te se pobrinuti za njihovo otklanjanje ili surađivati na njemu. Određivanje prioriteta isto je tako kontinuirani proces, a u nekim slučajevima mogu se pojaviti ili nastati novi štetni učinci pa se njima treba dati prednost prije prelaska na manje značajne učinke. Ako se prednost, primjerice, daje rizicima povezanim s ljudskim pravima, glavni čimbenik u davanju prednosti pojedinim reakcijama bit će ozbiljnost potencijalnog štetnog učinka, na primjer u slučaju kad bi odgođena reakcija onemogućila otklanjanje štetnog učinka.

→ v. Prilog P3. — 5.

● DUBINSKA ANALIZA JE DINAMIČNA

Postupak dubinske analize nije statičan, već je kontinuiran, reaktivan i podložan promjenama. To uključuje mehanizme učenja iz povratnih informacija kako bi poduzeće moglo učiti iz onoga što jest odnosno što nije funkcioniralo. Poduzeća bi trebala nastojati postupno poboljšavati svoje sustave i procese kako bi izbjegavala štetne učinke i poduzimala mjere za njihovo otklanjanje. Tijekom postupka dubinske analize poduzeće bi trebalo biti u mogućnosti na odgovarajući način reagirati na moguće promjene u svojem profilu rizika u skladu s promijenjenim okolnostima (primjerice promjenom regulatornog okvira neke zemlje, novonastalim rizicima u sektoru, razvojem novih proizvoda ili novim poslovnim odnosima).

● DUBINSKOM ANALIZOM ODGOVORNOSTI SE NE PREBACUJU NA NEKOG DRUGOG

Svako poduzeće u poslovnom odnosu samo snosi odgovornost za prepoznavanje štetnih učinaka i poduzimanje mjera za njihovo uklanjanje. Preporukama za dubinsku analizu iz Smjernica OECD-a za multinacionalna poduzeća ne nastoji se prebaciti odgovornosti s vlada na poduzeća, kao niti s poduzeća koja uzrokuju štetne učinke ili im doprinose na poduzeća koja su kroz svoje poslovne odnose izravno

povezana sa štetnim učincima. Naprotiv, preporučuje se da svako poduzeće samo preuzme odgovornost po pitanju štetnih učinaka. Kad su učinci izravno povezani s poslovanjem, proizvodima ili uslugama poduzeća, ono bi trebalo nastojati, koliko je to moguće, koristiti svoj utjecaj za postizanje promjene, pojedinačno ili u suradnji s drugima.

● DUBINSKA ANALIZA ODNOSI SE NA MEĐUNARODNO PRIZNATE STANDARDE ODGOVORNOG POSLOVNOG PONAŠANJA

Smjernice OECD-a za multinacionalna poduzeća donose načela i standarde odgovornog poslovnog ponašanja u skladu s primjenjivim zakonima i međunarodno priznatim standardima. U njima se navodi kako su poduzeća u prvom redu obvezna poštovati nacionalno pravo sustava nadležnosti u kojima posluju i/ili imaju poslovni nastan. Dubinska analiza može pomoći poduzećima u ispunjavanju svojih pravnih obveza u pogledu pitanja koja se odnose na Smjernice OECD-a za multinacionalna poduzeća. I u zemljama u kojima je nacionalno pravo u sukobu s načelima i standardima Smjernica OECD-a za multinacionalna poduzeća, dubinska analiza može pomoći poduzećima da se maksimalno pridržavaju Smjernica OECD-a za multinacionalna poduzeća, pritom ne kršeći nacionalno pravo. Isto tako, nacionalno pravo može u nekim slučajevima iziskivati od poduzeća da poduzmu mjere u vezi s određenim pitanjem odgovornog poslovnog ponašanja (primjerice zakonima koji se odnose na konkretna tematska područja OPP-a kao što su podmićivanje stranih službenika, suvremeno ropstvo ili minerali iz područja pogođenih sukobima i visokorizičnih područja).

● DUBINSKA ANALIZA PRIMJERENA JE OKOLNOSTIMA PODUZEĆA

Na prirodu i opseg dubinske analize mogu utjecati čimbenici kao što su veličina poduzeća, kontekst njegova poslovanja, njegov poslovni model, njegov položaj u lancima opskrbe i priroda njegovih proizvoda ili usluga. Velika poduzeća sa širokom paletom poslovnih djelatnosti i mnogim proizvodima ili uslugama možda će trebati formalnije i opsežnije sustave nego manja poduzeća s ograničenim rasponom proizvoda ili usluga kako bi učinkovito prepoznala rizike i upravljala njima. → v. Prilog P6. — 7. i Tablicu 4.

● DUBINSKA ANALIZA MOŽE SE PRILAGODITI U SKLADU S OGRANIČENJIMA RADA SA STRANAMA U POSLOVNIM ODNOSIMA

Poduzeća se mogu suočiti s praktičnim i zakonskim ograničenjima načina na koje mogu utjecati na poslovne odnose kako bi prekinula,

spriječila ili ublažila štetne učinke na tematska područja OPP-a ili ih otklonila. Poduzeća, osobito mala i srednja, možda neće imati tržišnu moć da sama utječu na svoje poslovne odnose. Poduzeća mogu nastojati prevladati te izazove kako bi utjecala na poslovne odnose kroz ugovorne aranžmane, pretkvalifikacijske zahtjeve, ugovore o prijenosu glasačkih prava, ugovore o licenci ili franšizi, kao i zajedničke napore kroz združivanje snaga u okviru strukovnih udruženja ili međusektorskih inicijativa.

● **PODACI POTREBNI ZA PROVOĐENJE DUBINSKE ANALIZE PRIKUPLJAJU SE KROZ UKLJUČIVANJE DIONIKA**

Dionici su osobe ili skupine na čije bi interese mogle utjecati aktivnosti poduzeća.² U sklopu suradnje s dionicima važna je dvosmjerna komunikacija. Ona podrazumijeva pravodobnu razmjenu mjerodavnih informacija koje su dionicima potrebne za donošenje informiranih odluka, u razumljivom i pristupačnom formatu. Da bi bila svrhovita, uključenost dionika podrazumijeva dobru vjeru svih strana. Svrhovita uključenost mjerodavnih dionika važna je za vrijeme cjelokupnog trajanja postupka dubinske analize. Uključenost pogođenih dionika i nositelja prava ili onih koji bi mogli biti pogođeni bit će osobito važna ako poduzeće može izazvati neki štetan učinak ili mu doprinijeti, ili ga je već izazvalo ili mu doprinijelo.

Na primjer, ovisno o prirodi štetnog učinka na kojem se radi, to bi moglo uključivati sudjelovanje u procjenama na licu mjesta i objavljivanje njihovih rezultata, osmišljanje mjera za ublažavanje rizika, kontinuirano praćenje i osmišljavanje mehanizama za podnošenje pritužbi.³

● **DUBINSKA ANALIZA UKLJUČUJE KONTINUIRANU KOMUNIKACIJU**

Priopćavanje informacija o postupcima dubinske analize, rezultatima i planovima dio je samog postupka dubinske analize. Omogućava poduzeću izgradnju povjerenja u svoje postupke i odluke te je iskaz dobre vjere. Poduzeće bi trebalo uzeti u obzir način na koji prepoznaje stvarne ili potencijalne štetne učinke i pristupa im te to na

² Dionici mogu biti, na primjer, radnici, predstavnici radnika, sindikati (uključujući globalne sindikate), organizacije civilnog društva, investitori te profesionalne strukovne i trgovinske udruge.

³ U Prilogu P8. objašnjavaju se pojmovi mjerodavni dionici, pogođeni ili potencijalno pogođeni dionici i nositelji prava. Prilog P8. — 11. donosi više informacija o uključenosti dionika.

odgovarajući način objaviti. Informacije bi trebale biti dostupne ciljanoj publici (primjerice dionicima, investitorima, potrošačima itd.) i dostatne kako bi pokazale primjerenost reakcije poduzeća na učinke. Pri priopćavanju informacija trebalo bi imati na umu čuvanje poslovne tajne, kao i ostala sporna pitanja povezana s tržišnim natjecanjem⁴ ili sigurnošću. Pri priopćavanju informacija u mjeri u kojoj je to moguće, uz istodobno čuvanje poslovnih tajni, mogu biti korisne različite strategije. → v. Prilog P47.

OKVIR 2. SURADNJA NA PROVEDBI DUBINSKE ANALIZE

Tijekom postupka dubinske analize poduzeća mogu surađivati u okviru neke struke ili više njih, kao i s relevantnim dionicima, no uvijek ona snose odgovornost za učinkovito provođenje dubinske analize. Na primjer, moguće je ostvariti suradnju kako bi se združila znanja i ostvarila maksimalna korist te pojačale učinkovite mjere. Podjela troškova te ušteda česte su prednosti sektorske suradnje i mogu biti osobito korisne za mala i srednja poduzeća. → v. Prilog P12.

Iako u mnogim slučajevima poduzeća mogu surađivati na izradi dubinske analize ne kršeći pravo tržišnog natjecanja, poduzeća i inicijative suradnje u kojima sudjeluju potiče se na poduzimanje proaktivnih koraka kako bi se upoznali s problematikom prava tržišnog natjecanja u sustavu nadležnosti u kojem posluju te kako bi izbjegli aktivnosti koje se mogu smatrati kršenjem prava tržišnog natjecanja. → v. Prilog P13.

⁴ Sporna pitanja u pogledu tržišnog natjecanja trebalo bi tumačiti u svjetlu pri-mjenjivog prava tržišnog natjecanja.

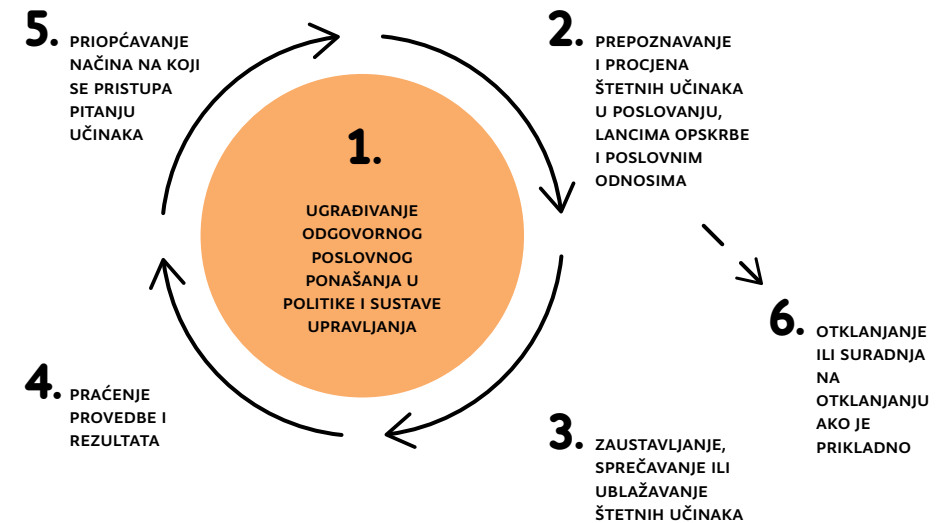
II.

POSTUPAK DUBINSKE ANALIZE

Uzimajući u obzir da bi dubinska analiza trebala biti razmjerna riziku i primjerena okolnostima i kontekstu određenog poduzeća, u sljedećem se odjeljku navode mjere: 1.) ugrađivanje odgovornog poslovnog ponašanja u politike i sustave upravljanja poduzeća; provedba dubinske analize kroz 2.) utvrđivanje stvarnih ili potencijalnih štetnih učinaka u tematskim područjima OPP-a, 3.) njihovo zaustavljanje, sprečavanje ili ublažavanje, 4.) praćenje provedbe i rezultata, 5.) priopćavanje načina na koji se pristupa rješavaju učinaka; te 6.) u slučaju potrebe, omogućavanje njihova otklanjanja. → v. Sliku 1.

Praktične mjere nisu zamišljene kao iscrpan podsjetnik u kojem bi se označavali kvadratići provedenih mjera dubinske analize. Neće svaka praktična mjera biti primjerena za svaku situaciju. Isto tako, u nekim situacijama mogu biti korisne dodatne praktične mjere ili provedbene mjere koje nisu opisane u ovim Smjernicama.

SLIKA 1. POSTUPAK DUBINSKE ANALIZE I POPRATNE MJERE

1. UGRAĐIVANJE ODGOVORNOG POSLOVNOG PONAŠANJA U POLITIKE I SUSTAVE UPRAVLJANJA

1.1.

Osmisliti, usvojiti i obznaniti kombinaciju politika o tematskim područjima OPP-a koje izražavaju posvećenost poduzeća načelima i standardima sadržanima u Smjernicama OECD-a za multinacionalna poduzeća i njegovim planovima provedbe dubinske analize koja će biti mjerodavna za poslovanje poduzeća, njegov lanac opskrbe i druge poslovne odnose. → v. Prilog P14. — 15.

PRAKTIČNE MJERE

- Preispitati i ažurirati postojeće politike koje se odnose na tematska područja OPP-a (primjerice rad, ljudska prava, okoliš, objavljivanje informacija, zaštita potrošača, upravljanje, suzbijanje podmićivanja i korupcije) u skladu s načelima i standardima Smjernica OECD-a za multinacionalna poduzeća.
- Osmisliti konkretne politike o najznačajnijim rizicima poduzeća na temelju rezultata procjene rizika koji će poslužiti kao upute povezane sa specifičnim pristupom poduzeća problemu tih rizika. Razmotriti uvrštavanje planova poduzeća za dubinsku analizu u te politike.
- Učiniti politike poduzeća o tematskim područjima OPP-a javno dostupnima, primjerice na internetskim stranicama poduzeća, u poslovnim prostorima poduzeća, prema potrebi i na lokalnim jezicima.
- O politikama obavijestiti mjerodavne zaposlenike poduzeća i druge radnike, primjerice prigodom uvođenja zaposlenika u posao ili njihova osposobljavanja, ali prema potrebi i periodično, kako bi ostali informirani.

- Kako se budu pojavljivali i razvijali rizici u poslovanju poduzeća, lancu opskrbe i drugim poslovnim odnosima, ažurirati politike poduzeća.

1.2.

Nastojati ugraditi politike poduzeća koje se odnose na tematska područja OPP-a u nadzorna tijela poduzeća. Ugraditi politike poduzeća koje se odnose na tematska područja OPP-a u sustave upravljanja kako bi se one provodile u okviru redovnih poslovnih procesa, uzimajući u obzir možebitnu neovisnost, autonomiju i pravnu strukturu tih tijela predviđene nacionalnim zakonima i propisima.

PRAKTIČNE MJERE

- Dodijeliti mjerodavnom višem rukovodstvu odgovornost za nadzor i dubinsku analizu te šire raspodijeliti odgovornosti uprave za odgovorno poslovno ponašanje. → v. Prilog P16.
- Rasporediti odgovornost za provedbu aspekata politika među svim relevantnim odjelima, s posebnim naglaskom na radnike čije će djelovanje i odluke najvjerojatnije povećati ili smanjiti rizike. → v. Prilog P16.
- Razviti ili prilagoditi postojeći sustav informiranja i vođenja evidencije radi prikupljanja informacija o postupcima dubinske analize, povezanim postupcima odlučivanja i reakcijama.
- Uspostaviti komunikacijske kanale ili se koristiti postojećim komunikacijskim kanalima između mjerodavnog višeg rukovodstva i provedbenih odjela kako bi se omogućili razmjena i dokumentiranje informacija o riziku i odlučivanju.
- Poticati usklađivanje timova i poslovnih jedinica o mjerodavnim vidovima politika odgovornog poslovnog ponašanja poduzeća. To bi se moglo učiniti, na primjer, osnivanjem međusektorskih skupina ili odbora za razmjenu informacija i odluka o rizicima te uključujući poslovne jedinice koje mogu utjecati na pridržavanje politika odgovornog poslovnog ponašanja pri odlučivanju → v. Prilog P16.
- Osigurati osposobljavanje za radnike kako bi lakše razumjeli i provodili mjerodavne vidove politika odgovornog poslovnog ponašanja i osigurati odgovarajuće resurse u skladu s potrebnim opsegom dubinske analize.
- Osmisliti poticaje za radnike i poslovne jedinice koji su kompatibilni s politikama odgovornog poslovnog ponašanja poduzeća.

- h) Osmisliti nove ili iskoristiti odnosno prilagoditi postojeće postupke podnošenja pritužbi kako bi radnici mogli upozoravati na sporna pitanja ili podnositi pritužbe u vezi s tematskim područjima OPP-a (primjerice radnima praksama, korupcijom, korporativnim upravljanjem).
- i) Osmisliti postupke odgovora na situacije nepoštivanja politika odgovornog poslovnog ponašanja (primjerice dodatnim pronalaženjem činjenica, izgradnjom kapaciteta ili disciplinskim mjerama/sankcijama) ili, u slučaju potrebe, osigurati otklanjanje problema.

1.3.

Uključiti očekivanja u pogledu OPP-a i politike OPP-a u suradnju s dobavljačima i drugim stranama u poslovnim odnosima.

→ v. Prilog P18.

PRAKTIČNE MJERE

- a) Dobavljačima i drugim mjerodavnim stranama u poslovnim odnosima priopćiti ključne vidove politika odgovornog poslovnog ponašanja.
- b) Uvjete i očekivanja povezane s tematskim područjima OPP-a uključiti u ugovore s dobavljačima odnosno stranama u poslovnim odnosima ili druge oblike pisanih sporazuma.
- c) Osmišljavati i provoditi pretkvalifikacijske postupke za dubinsku analizu dobavljača i drugih poslovnih odnosa, po mogućnosti prilagođavajući takve postupke specifičnom riziku i kontekstu kako bi bili usredotočeni na tematska područja OPP-a koja su prepoznata kao mjerodavna za poslovne odnose i njihove aktivnosti ili područja poslovanja.
- d) Osigurati odgovarajuće resurse i osposobljavanje za dobavljače i druge poslovne odnose kako bi razumjeli i primjenjivali mjerodavne politike odgovornog poslovnog ponašanja i provodili dubinsku analizu.
- e) Nastojati razumjeti i ukloniti prepreke koje proizlaze iz načina poslovanja poduzeća koje bi mogle ometati sposobnost dobavljača i drugih poslovnih odnosa u provedbi politika odgovornog poslovnog ponašanja, kao što su prakse nabave koje provodi poduzeće te komercijalni poticaji.

2. PREPOZNAVANJE I PROCJENJIVANJE STVARNIH I POTENCIJALNIH ŠTETNIH UČINAKA POVEZANIH S POSLOVANJEM, PROIZVODIMA ILI USLUGAMA PODUZEĆA

2.1.

Odrediti cjelokupni obuhvat kako bi se utvrdila sva područja poslovanja, u svim poslovnim operacijama i odnosima, uključujući i lance opskrbe u kojima su rizici u području odgovornog poslovnog ponašanja najvjerojatniji i najznačajniji. Mjerodavni elementi uključuju, među ostalim, informacije o sektorskim, geografskim, proizvodnim i korporativnim čimbenicima rizika, uključujući poznate rizike s kojima se poduzeće suočilo ili bi se moglo suočiti. Određivanje obuhvata trebalo bi omogućiti poduzeću da odredi početne prioritete u najvažnijim područjima rizika za daljnju procjenu. Poduzeća s manje raznolikim poslovanjem, osobito manja poduzeća, možda neće nužno trebati odrediti obuhvat prije no što prijeđu na fazu prepoznavanja i određivanja prioriteta konkretnih učinaka.

→ v. Prilog P19. — 22.

PRAKTIČNE MJERE

- a) Stvoriti početnu sliku visoke razine o područjima poslovanja poduzeća i vrstama poslovnih odnosa koja će pružiti uvid u vrste informacija mjerodavne za prikupljanje.
- Prikupiti informacije koje će pružiti uvid u rizike visoke razine u pogledu štetnih učinaka povezanih sa sektorom (primjerice proizvodima i njihovim lancima opskrbe, uslugama i drugim aktivnostima), geografskim čimbenicima (primjerice upravljanjem i vladavinom

prava, sukobima, sveprisutnim učincima štetnima za ljudska prava ili okoliš) ili čimbenicima rizika karakterističnima za poduzeće (primjerice poznatim slučajevima korupcije, nepravilnostima, primjerice standarda odgovornog poslovnog ponašanja). → v. Prilog P20. Izvori mogu uključivati izvješća vlada, međunarodnih organizacija, organizacija civilnog društva, predstavnika radnika i sindikata, nacionalnih institucija za ljudska prava, medija ili drugih stručnjaka. → v. Prilog P21. — 22.

- b) Ako postoji manjak informacija, posavjetovati se s mjerodavnim dionicima i stručnjacima.
- c) Razmotriti informacije prikupljene putem sustava ranog upozoravanja (primjerice kriznih telefonskih linija) i mehanizama za prikupljanje pritužbi.
- d) Prepoznati najznačajnija područja rizika iz područja odgovornog poslovnog ponašanja i dati prednost tim područjima kao početnoj točki za dublju procjenu potencijalnih i stvarnih učinaka.
- e) Redovito revidirati rezultate određivanja obuhvata.
- f) Ažurirati određeni obuhvat na temelju novih informacija svaki put kad poduzeće napravi značajne promjene, kao što su poslovanje u novoj zemlji ili nabava iz nove zemlje; razvoj nove linije proizvoda ili usluga koja se znatno razlikuje od postojećih linija; promjena ulaznih elemenata proizvoda ili usluge; restrukturiranje ili uključivanje u nove oblike poslovnih odnosa (primjerice spajanja, akvizicije, novi klijenti i tržišta).

2.2.

Počevši od gore navedenih značajnih područja rizika, uvijek iznova provoditi sve temeljitije procjene prioriteta poslovnih operacija, dobavljača i drugih poslovnih odnosa kako bi se prepoznali i procijenili konkretni stvarni i potencijalni štetni učinci u području odgovornog poslovnog ponašanja. → v. Prilog P23. — 28.

PRAKTIČNE MJERE

- a) Izraditi prikaz poslovnih operacija poduzeća, dobavljača i drugih strana u poslovnim odnosima, uključujući povezane lance opskrbe mjerodavne za rizik koji je određen kao prioritetan.
- b) Izraditi popise specifičnih standarda i pitanja povezanih s odgovornim poslovnim ponašanjem primjenjive na rizik koji se procjenjuje, uključujući mjerodavne odredbe Smjernica OECD-a za multinacionalna poduzeća, kao i nacionalnog prava i mjerodavnih

međunarodnih i industrijskih okvira o tematskim područjima OPP-a.

- c) Ako je primjereno i izvedivo, pribaviti mjerodavne informacije o stranama u poslovnim odnosima izvan ugovornih odnosa (primjerice poddoblavljačima izvan 'razine 1'). Uspostaviti pojedinačne ili zajedničke postupke procjene profila rizika udaljenijih razina odnosa, među ostalim revizijom postojećih procjena te kroz suradnju sa subjektima koji djeluju u sredini lanca opskrbe i na 'kontrolnim točkama' u lancu opskrbe, kako bi se procijenile njihove prakse dubinske analize u odnosu na ove Smjernice.
- d) Procijeniti prirodu i opseg stvarnih i potencijalnih učinaka povezanih s prioriteta poslovnim operacijama, dobavljačima ili drugim stranama u poslovnim odnosima (tj. procijeniti na koja se tematska područja OPP-a učinak odrazio i na koje načine, obuhvat učinka itd.). Ako su dostupne, koristiti informacije – samog poduzeća ili one trećih strana – iz procjena učinka na okoliš (EIA), procjena učinka na okoliš i društvo (ESIA), procjena učinka na ljudska prava (HRIA), pravnih revizija, sustava upravljanja usklađenosti kad je riječ o suzbijanju korupcije, financijskih revizija (za objavljivanje informacija), inspekcija zdravlja i sigurnosti na radu, kao i sve ostale mjerodavne procjene poslovnih odnosa koje provode poduzeće ili struka te inicijative koje uključuju više dionika, među kojima revizije zaštite okoliša, socijalnih i radnih pitanja, procjene korupcije i procesi 'upoznavanja druge ugovorne strane'.
- e) Prepoznati aktivnosti koje se ne mogu provoditi u odgovarajućem pravnom i institucionalnom okviru dostatnom za zaštitu prava svih uključenih osoba i poduzeća.
- f) Razmotriti rizike povezane s odgovornim poslovnim ponašanjem uoči predložene poslovne aktivnosti (primjerice stjecanja, restrukturiranja, ulaska na novo tržište, uvođenja novog proizvoda ili usluge) predviđajući na koji bi način predložena aktivnost i povezani poslovni odnosi mogli imati štetne učinke na konkretna tematska područja OPP-a.
- g) Prema potrebi ponovno procjenjivati učinke u redovitim vremenskim razmacima: uoči velikih odluka ili promjena aktivnosti (primjerice ulaska na tržište, uvođenja proizvoda, promjene politike ili širih promjena u poslovanju); kao odgovor na postojeće ili očekivane promjene poslovnog okruženja (primjerice rastuće socijalne napetosti); te povremeno za vrijeme trajanja aktivnosti ili odnosa.
- h) Po pitanju učinka na ljudska prava savjetovati se s pogođenim ili

potencijalno pogođenim nositeljima prava, uključujući radnike, predstavnike radnika i sindikate te ih uključiti kako bi se prikupile informacije o štetnim učincima i rizicima, uzimajući u obzir potencijalne prepreke učinkovitim uključivanju dionika. Ako izravno savjetovanje s nositeljima prava nije moguće, razmotriti razumne alternative kao što su savjetovanje s vjerodostojnim, neovisnim stručnim resursima, uključujući branitelje ljudskih prava, sindikate i skupine civilnog društva. Savjetovati se s pogođenim nositeljima prava prije i tijekom projekata ili aktivnosti koje bi mogle utjecati na njih (primjerice putem procjena na razini lokacije). → v. Prilog P8. — 11. i P25.

- i) Pri procjeni učinaka koji se odnose na ljudska prava posebnu pozornost posvetiti potencijalnim štetnim učincima na pojedince iz skupina ili populacija koje mogu biti izložene povećanom riziku od ranjivosti ili marginalizacije te na različite rizike s kojima se mogu suočiti žene i muškarci.
- j) Kad je riječ o poduzećima s više subjekata unutar grupacije, podržati lokalne subjekte da provedu vlastite procjene.

2.3.

Procijeniti uključenost poduzeća u prepoznate stvarne ili potencijalne štetne učinke kako bi se odredile odgovarajuće reakcije (v. 3.1. i 3.3.). Konkretno, procijeniti je li poduzeće: prouzročilo (ili bi moglo prouzročiti) štetan učinak; ili doprinijelo (ili bi moglo doprinijeti) štetnom učinku; odnosno je li štetan učinak izravno povezan s poslovanjem, proizvodima ili uslugama poduzeća na temelju poslovnog odnosa (ili bi to mogao postati). → v. Prilog P29. — 30.

PRAKTIČNE MJERE

- a) Savjetovati se sa stranama u poslovnim odnosima, drugim mjerodavnim poduzećima i drugim mjerodavnim dionicima.
- b) Savjetovati se s pogođenim dionicima i nositeljima prava ili njihovim legitimnim predstavnicima.
- c) Prema potrebi se poslužiti mjerodavnim unutarnjim ili vanjskim stručnim znanjem.
- d) Ako se pogođeni dionici ili nositelji prava ne slažu s procjenom poduzeća o njegovoj povezanosti s bilo kakvim stvarnim ili potencijalnim štetnim učincima, surađivati u dobroj vjeri s legitimnim mehanizmima osmišljenima kao pomoć u rješavanju nesuglasica i osigurati otklanjanje štetnih učinaka. → v. Prilog P51. — 52.

2.4.

Na temelju pribavljenih informacija o stvarnim i potencijalnim štetnim učincima, prema potrebi, pri poduzimanju daljnjih mjera prioritet imaju najteži i najvjerojatniji rizici i učinci povezani s odgovornim poslovnim ponašanjem. Ne bude li moguće odmah pristupiti rješavanju svih potencijalnih i stvarnih štetnih učinaka, trebat će odrediti prioritete. Nakon što se prepoznaju i riješe najznačajniji učinci, poduzeće bi trebalo pristupiti rješavanju manje značajnih učinaka. → v. Prilog P3. — 5. i P31.

PRAKTIČNE MJERE

- a) Utvrditi rješavanju kojih se potencijalnih ili stvarnih učinaka može odmah pristupiti, barem u određenoj mjeri (primjerice ažurirati uvjete ugovora s dobavljačima, izmijeniti protokole revizije kako bi se usredotočili na rizike koje se previdjelo u sklopu prijašnjih revizija).
- b) Na temelju procjene poduzeća da su bilo kakve aktivnosti koje izazivaju štetne učinke u tematskim područjima OPP-a uključene u štetne učinke ili im doprinose kako je opisano u odjeljku 2.3., dati prednost poduzimanju s njima povezanih mjera.
- c) Kad je riječ o učincima koji uključuju poslovne odnose, procijeniti u kojoj mjeri poslovni odnosi imaju uspostavljene odgovarajuće politike i procese kako bi sami prepoznavali, sprečavali i ublažavali same rizike povezane s odgovornim poslovnim ponašanjem.
- d) Ako nije moguće pristupiti rješavanju svih stvarnih i potencijalnih štetnih učinaka izravno povezanih s poslovanjem, proizvodima ili uslugama poduzeća kroz poslovne odnose (ili pristupiti njihovu rješavanju u cjelokupnom željenom opsegu), procijeniti vjerojatnost i ozbiljnost prepoznatih učinaka ili rizika kako bi se uvidjelo koja bi pitanja trebala biti prioritarna pri rješavanju.
- e) Pri odlučivanju o prioritetima savjetovati se sa stranama u poslovnim odnosima, drugim mjerodavnim poduzećima te pogođenim ili potencijalno pogođenim dionicima i nositeljima prava.
- f) Prema potrebi zatražiti pomoć mjerodavnih internih ili eksternih stručnjaka.

3.

ZAUSTAVLJANJE, SPREČAVANJE I UBLAŽAVANJE ŠTETNIH UČINAKA

3.1.

Na temelju procjene poduzeća o njegovoj uključenosti u štetne učinke kako je opisano u odjeljku 2.3. zaustaviti aktivnosti koje izazivaju štetne učinke u tematskim područjima OPP-a ili im doprinose. Izraditi i provesti planove prikladne za sprečavanje i ublažavanje potencijalnih (budućih) štetnih učinaka. → v. Prilog P32. — 33.

PRAKTIČNE MJERE

- a) Dodijeliti odgovarajuću odgovornost višeg stupnja kako bi se osigurao prestanak aktivnosti koje izazivaju štetne učinke ili im doprinose te kako bi se spriječile aktivnosti koje bi mogle imati štetne učinke u budućnosti ili im doprinijeti.
- b) U slučaju složenih mjera ili mjera koje bi moglo biti teško zaustaviti uslijed operativnih, ugovornih ili pravnih pitanja izraditi plan djelovanja za zaustavljanje aktivnosti koje izazivaju štetne učinke ili im doprinose, a koji će uključivati pravno savjetovanje unutar kuće, kao i pogođene ili potencijalno pogođene dionike i nositelje prava.
- c) Ažurirati politike poduzeća kako bi se pružile smjernice za izbjegavanje i borbu protiv štetnih učinaka u budućnosti te osigurala njihova provedba.
- d) Osigurati osposobljavanje prilagođeno mjerodavnim zaposlenicima i upravi poduzeća.
- e) Na temelju rezultata procjene rizika ažurirati i jačati sustave upravljanja kako bi se osiguralo bolje praćenje podataka i ukazalo na rizike prije no što nastupe štetni učinci. → v. odjeljak 1.2.
- f) Savjetovati se i surađivati s pogođenim i potencijalno pogođenim dionicima, kao i s nositeljima prava i njihovim predstavnicima, na osmišljavanju odgovarajućih mjera i provedbi plana. → v. Prilog P8. — P 11.

- g) U slučaju kolektivnih ili kumulativnih učinaka (tj. ako je poduzeće samo jedan od nekoliko subjekata koji doprinose nastalom štetnom učinku), kao i u ostalim slučajevima u kojima je to primjerno, nastojati surađivati s drugim uključenim subjektima kako bi se učinci zaustavili, a ujedno i spriječilo njihovo ponavljanje, odnosno kako bi se spriječilo ostvarenje rizika, primjerice kroz strukovne inicijative i uključivanje vlada. → v. Prilog, Okvir 6.
- h) U slučajevima kad poduzeće doprinosi štetnim učincima ili rizicima koje je prouzročio drugi subjekt, trebalo bi poduzeti potrebne korake kako bi se njegov doprinos zaustavio ili spriječio na prethodno opisan način, istodobno gradeći i primjenjujući svoj utjecaj kako bi se maksimalno ublažili eventualni preostali učinci. → v. odjeljak 3.2. (c) — (e) i Prilog P34.

3.2.

Na temelju prioriteta koje uspostavi poduzeće (v. odjeljak 2.4.) izraditi i provoditi planove kojima se nastoji spriječiti ili ublažiti stvarne ili potencijalne štetne učinke povezane s tematskim područjima OPP-a koja su poslovnim odnosima izravno povezana s poslovanjem, proizvodima ili uslugama poduzeća. Odgovarajuće reakcije na rizike povezane s poslovnim odnosima povremeno mogu uključivati: nastavak odnosa za vrijeme trajanja mjera za ublažavanje rizika; privremenu obustavu odnosa dok se nastavljaju provoditi mjere za ublažavanja rizika; ili raskid poslovnog odnosa nakon neuspjelih pokušaja ublažavanja rizika ili ako poduzeće smatra da ublažavanje nije izvedivo ili zbog ozbiljnosti štetnog učinka. Pri donošenju odluke o raskidu trebalo bi uzeti u obzir moguće socijalne i ekonomske štetne učinke. U tim planovima trebalo bi detaljno opisati mjere koje će poduzeće poduzimati, kao i njegova očekivanja od dobavljača, kupaca i drugih strana u poslovnom odnosu. → v. Prilog P34. — 40.

PRAKTIČNE MJERE

- a) Dodijeliti odgovornost za razvoj, provedbu i praćenje tih planova.
- b) Podupirati mjerodavne strane u poslovnom odnosu ili surađivati s njima u izradi prilagođenih planova kako bi se spriječili ili ublažili štetni učinci utvrđeni u razumnim i jasno definiranim rokovima, koristeći kvalitativne i kvantitativne pokazatelje za definiranje i mjerenje poboljšanja (takozvani korektivni akcijski planovi). → v. Prilog P38.

- c) U mjeri u kojoj je to moguće nastojati utjecati na strane u poslovnom odnosu kako bi ih se potaknulo na sprečavanje ili ublažavanje štetnih učinaka ili rizika. → v. Prilog P36. i P40.
- d) Ako utjecaj poduzeća nije dostatan, razmisliti o načinima dodatnog utjecaja na stranu u poslovnim odnosima uključujući, primjerice, informiranje višeg rukovodstva, kao i komercijalne poticaje. U mjeri u kojoj je to moguće, surađivati s ostalim subjektima kako bi se postigao i ostvario kolektivni utjecaj, na primjer kroz pristupe suradnje u okviru strukovnih udruženja ili uključivanje vlada. → v. Prilog P37.
- e) Kako bi se spriječili potencijalni (budući) štetni učinci i pristupilo rješavanju stvarnih učinaka, nastojati potaknuti nove i postojeće poslovne odnose, primjerice kroz politike ili kodekse ponašanja, ugovore, pisane sporazume ili uporabu tržišnog utjecaja. → v. odjeljak II., 1.3. i Prilog P36.
- f) U pogledu učinaka na ljudska prava, poticati subjekte koji izjavljuju štetne učinke ili im doprinose da se savjetuju s pogođenim ili potencijalno pogođenim nositeljima prava ili njihovim predstavnicima te da se uključe u izradu i provedbu korektivnih akcijskih planova. → v. Prilog P8. — P11.
- g) Podupirati mjerodavne dobavljače i ostale strane u poslovnom odnosu u sprečavanju ili ublažavanju štetnih učinaka ili rizika, primjerice osposobljavanjem, nadogradnjom postrojenja ili jačanjem njihovih sustava upravljanja, težeći stalnom poboljšanju. → v. Prilog P38.
- h) U krajnju ruku razmotriti raskid suradnje s dobavljačem ili drugim stranama u poslovnom odnosu: nakon neuspjelih pokušaja sprečavanja ili ublažavanja ozbiljnih učinaka; ako se štetni učinci ne mogu otkloniti; ako nema realnih izgleda za promjenu; ili ako se utvrde ozbiljni štetni učinci ili rizici, a subjekt koji ih je izazvao ne poduzme hitne mjere kako bi ih spriječio ili ublažio. U eventualnim planovima za raskid suradnje također bi trebalo uzeti u obzir u kojoj su mjeri dobavljač ili druga strana u poslovnom odnosu ključni za poduzeće, koje su pravne posljedice nastavka odnosno raskida odnosa, kako bi raskid suradnje mogao promijeniti učinke u praksi, kao i vjerodostojne informacije o mogućim socijalnim i ekonomskim štetnim učincima povezanim s odlukom o raskidu suradnje. → v. Prilog P39.

- i) Ako poduzeće odluči nastaviti poslovni odnos, trebalo bi biti spremno ulagati stalne napore kako bi se ublažili rizici te biti svjesno rizika koje sa sobom nosi nastavak suradnje u pogledu ugleda, financija ili mogućih pravnih posljedica.
- j) Poticati mjerodavna tijela u zemlji u kojoj je učinak nastao da djeluju, primjerice kroz inspekcije te provedbu i primjenu postojećih zakona i propisa. → v. Okvir 6.

4. PRAĆENJE PROVEDBE I REZULTATA

4.1.

Pratiti provedbu i učinkovitost aktivnosti dubinske analize poduzeća odnosno mjera koje provodi kako bi prepoznalo, spriječilo i ublažilo štetne učinke te u slučaju potrebe pomoglo njihovu otklanjanju, uključujući i sa stranama u poslovnom odnosu. S druge strane, u svrhu unapređivanja budućih postupaka koristiti se iskustvima stečenima kroz praćenje. → v. Prilog P41. — P45.

PRAKTIČNE MJERE

- a) Nadgledati te pratiti provedbu i učinkovitost internih obveza, aktivnosti i ciljeva poduzeća u vezi s dubinskom analizom, primjerice provođenjem periodičnih internih revizija ili revizija trećih strana odnosno revizija postignutih rezultata, kao i priopćavanjem rezultata mjerodavnim razinama unutar poduzeća.
- b) Periodično ocjenjivati poslovne odnose kako bi se provjerilo vode li se mjere za ublažavanje rizika ili potvrdilo da su štetni učinci zaista spriječeni ili ublaženi.
- c) Po pitanju učinaka na ljudska prava koje je poduzeće izazvalo ili bi moglo izazvati ili im doprinijeti, nastojati se savjetovati s pogođenim ili potencijalno pogođenim nositeljima prava, uključujući radnike, predstavnike radnika i sindikate te ih uključiti u postupak. → v. Prilog P8. — P11.
- d) Nastojati poticati periodične revizije mjerodavnih inicijativa više dionika i struke u kojima poduzeće sudjeluje, uključujući njihovo usklađivanje s ovim Smjernicama, kao i vrijednost koju one imaju za poduzeće u obliku pomoći pri prepoznavanju, sprečavanju ili ublažavanju štetnih učinaka povezanih s njegovim poslovanjem, vodeći računa o neovisnosti tih inicijativa. → v. Prilog P12.
- e) Utvrditi štetne učinke ili rizike koje se možda previdjelo u prethodnim postupcima dubinske analize te ih ubuduće uključiti.
- f) Uključiti povratne informacije o iskustvima dubinske analize poduzeća kako bi se poboljšali postupak i budući ishodi. → v. Prilog P44.

5. PRIOPĆAVANJE NAČINA NA KOJI SE PRISTUPA PITANJU UČINAKA

5.1.

Priopćiti informacije koje su mjerodavne za vanjske subjekte, a koje se odnose na politike, postupke i aktivnosti provedene radi prepoznavanja i pristupanja rješavanju stvarnih ili potencijalnih štetnih učinaka, uključujući rezultate i ishode tih aktivnosti.

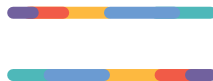
→ v. Prilog P46. — P47.

PRAKTIČNE MJERE

- a) Javno izvješćivati o mjerodavnim informacijama o postupcima dubinske analize, uzimajući u obzir povjerljivost poslovnih podataka i druga pitanja povezana s tržišnim natjecanjem ili sigurnošću, primjerice kroz godišnja izvješća, izvješća o održivosti ili korporativnoj odgovornosti poduzeća ili druge odgovarajuće oblike objavljivanja informacija. Uključiti politike odgovornog poslovnog ponašanja, informacije o mjerama poduzetima radi uvrštavanja odgovornog poslovnog ponašanja u politike i sustave upravljanja, prepoznata područja značajnih rizika poduzeća, prepoznate, prioritzirane i procijenjene značajne štetne učinke ili rizike, kao i kriterije za određivanje prioriteta, mjere poduzete za sprečavanje ili ublažavanje tih rizika, ako je moguće uključujući očekivane rokove i referentne vrijednosti za poboljšanje, kao i njihove ishode, mjere za praćenje provedbe i rezultata te eventualno otklanjanje odnosno suradnju poduzeća na otklanjanju.
- b) Objaviti prethodno navedene informacije tako da budu lako dostupne i prikladne, primjerice na internetskim stranicama poduzeća, u prostorijama poduzeća i na lokalnim jezicima.
- c) Kad je riječ o učincima koje poduzeće izaziva ili kojima doprinosi u području ljudskih prava, potrebno se pripremiti na pravodobno, kulturološki osjetljivo i pristupačno priopćavanje pogođenim ili potencijalno pogođenim nositeljima prava prethodno navedenih informacija koje su za njih osobito mjerodavne, pogotovo ako su

oni ili netko drugi u njihovo ime izrazili zabrinutost s time u vezi.
→ v. odjeljak II., 2.4. i odjeljak II., 2.12.

40

41

6. OTKLANJANJE ILI SURADNJA NA OTKLANJANJU AKO JE PRIKLADNO

6.1.

Kad poduzeće utvrdi da je izazvalo stvarne štetne učinke ili im doprinijelo, rješavanju tih učinaka pristupiti osiguravajući njihovo otklanjanje ili surađujući na njihovu otklanjanju. → v. odjeljak 2.3. i Prilog P48. — P50.

PRAKTIČNE MJERE

- a) Nastojati omogućiti povratak pogođene osobe ili više njih na situaciju u kojoj bi bili da nije nastupio štetni učinak (kad je to moguće) te omogućiti otklanjanje proporcionalno značaju i razmjeru štetnog učinka.
- b) Pridržavati se zakona i potražiti međunarodne smjernice o otklanjanju ako su dostupne, a ako takvi standardi ili smjernice nisu dostupni, razmotriti korektivne mjere koje bi bile u skladu s onima predviđenima u sličnim slučajevima. Vrsta korektivne mjere ili odgovarajuća kombinacija korektivnih mjera ovisit će o prirodi i opsegu štetnog učinka te može uključivati ispriku, povrat ili rehabilitaciju (primjerice vraćanje na posao otpuštenih radnika, priznavanje sindikata u svrhu kolektivnog pregovaranja), financijsku ili nefinancijsku naknadu (na primjer uspostavu kompenzacijskih fondova za žrtve ili buduće programe informiranja i obrazovanja), kaznene sankcije (primjerice otpuštanje osoblja odgovornog za nepravilnost), poduzimanje mjera za sprečavanje budućih štetnih učinaka. → v. Prilog P50.
- c) U vezi s učincima na ljudska prava savjetovati se s nositeljima prava i njihovim predstavnicima te ih uključiti u određivanje korektivne mjere. → v. Prilog P8. — P11. i P50.
- d) Nastojati procijeniti razinu zadovoljstva onih koji su podnijeli pri- tužbe na predviđeni postupak i njegov(e) ishod(e).

6.2.

Kad je to primjereno, osigurati legitimne mehanizme otklanjanja štetnih učinaka u okviru kojih pogođeni dionici i nositelji prava mogu podnositi pritužbe i nastojati osigurati njihovo rješavanje s poduzećem. Upućivanje prigovora radi navodnog štetnog učinka na legitiman mehanizam otklanjanja štetnih učinaka može biti osobito korisno kad postoje neslaganja oko toga je li poduzeće izazvalo štetne učinke ili im doprinijelo, odnosno oko prirode i opsega otklanjanja koje treba osigurati. → v. odjeljak II., 2.3. i Prilog P51. — 54.

PRAKTIČNE MJERE

- a) Surađivati u dobroj vjeri sa sudskim ili izvansudskim mehanizmima. Na primjer, ako se konkretan slučaj podnosi NKT-u ili putem inicijativa koje osiguravaju druge vrste mehanizama za podnošenje pritužbi koji uključuju ponašanje poduzeća. Ako stvarno prouzročeni štetni učinak predstavlja kazneno djelo ili upravni prekršaj, poduzeće može podlijegati kaznenom progonu ili administrativnim sankcijama.
- b) Uspostaviti mehanizme za podnošenje pritužbi na operativnoj razini, na primjer mehanizme za pritužbe radnika unutar poduzeća ili sustave za pritužbe trećih strana. To može podrazumijevati uspostavu postupka podnošenja pritužbi koji uključuje: plan djelovanja radi otklanjanja štetnih učinaka i rješavanja pritužbi, rokove za rješavanje pritužbi, postupke za odgovor na pritužbe ako se ne postigne dogovor ili ako su učinci osobito ozbiljni; određivanje opsega ovlasti mehanizama za podnošenje pritužbi na operativnoj razini; savjetovanje s mjerodavnim dionicima o prikladnim oblicima mehanizama za podnošenje pritužbi na operativnoj razini te kulturološki prihvatljivim i pristupačnim načinima rješavanja pritužbi; osoblje i resurse mehanizama za podnošenje pritužbi na operativnoj razini; praćenje i nadgledanje učinkovitosti mehanizama za podnošenje pritužbi na operativnoj razini. U pogledu učinaka na ljudska prava, mehanizmi za podnošenje pritužbi na operativnoj razini usklađuju se s temeljnim kriterijima legitimnosti, dostupnosti, predvidljivosti, pravičnosti, usklađenosti sa Smjernicama OECD-a za multinacionalna poduzeća, transparentnosti i suradnje utemeljene na dijalogu.
- c) Surađivati s predstavnicima radnika i sindikatima na uspostavi postupka u okviru kojeg mogu podnositi pritužbe poduzeću, na primjer putem mehanizama za podnošenje pritužbi utvrđenima eventualnim kolektivnim ugovorima ili putem globalnih okvirnih sporazuma.

PRILOG

PITANJA U VEZI S PREGLEDOM DUBINSKE ANALIZE ODGOVORNOG POSLOVNOG PONAŠANJA

PRIMJERI I OBJAŠNJENJA DUBINSKE ANALIZE ODGOVORNOG POSLOVNOG PONAŠANJA

OVI PRIMJERI I OBJAŠNJENJA SELEKTIVNA SU ILUSTRACIJA PREPORUKA IZ SMJERNICA OECD-A ZA DUBINSKU ANALIZU ODGOVORNOG POSLOVNOG PONAŠANJA. NJIMA SE NE UVODE NOVE ILI DODATNE PREPORUKE U POGLEDU PRISTUPA DUBINSKOJ ANALIZI.

Dubinskom analizom pristupa se pitanju stvarnih štetnih učinaka ili potencijalnih štetnih učinaka (rizika) povezanih sa sljedećim temama obuhvaćenima Smjernicama OECD-a za multinacionalna poduzeća: ljudska prava, uključujući radnike i odnose između poslodavca i radnika, okoliš, podmičivanje i korupcija, objavljivanje informacija te interesi potrošača. → v. odjeljak I., Štetni učinci i rizik

P1.

Koji su neki od primjera štetnih učinaka u područjima obuhvaćenima Smjernicama OECD-a za multinacionalna poduzeća?

TABLICA 2. PRIMJERI ŠTETNIH UČINAKA U PODRUČJIMA OBUHVAĆENIMA SMJERNICAMA OECD-A ZA MNP-OVE

TEMA	PRIMJERI ŠTETNIH UČINAKA ⁵
Objavljivanje informacija ⁶	<ul style="list-style-type: none">• neotkrivanje značajnih informacija o financijskim rezultatima i rezultatima poslovanja poduzeća; ciljevi poduzeća, vlasništvo nad većinskim udjelom i glasačka prava, politika primitaka članova odbora i ključnih rukovoditelja te informacije o članovima uprave, povezanim transakcijama stranaka, predvidivim čimbenicima rizika, pitanjima koja se odnose na radnike i druge relevantne dionike, upravljačke strukture i politike• nepružanje odgovarajućih, mjerljivih i provjerljivih (ako je primjenjivo) te pravodobnih informacija o potencijalnim učincima djelatnosti poduzeća na zdravlje i sigurnost okoliša javnosti i radnicima

⁵ Ovaj popis služi samo kao ilustracija i nije konačan. Štetne učinke može izazvati ili im doprinijeti poduzeće ili oni mogu biti izravno povezani kroz poslovni odnos.

⁶ Pojam rizika od štetnih učinaka može biti osobito izazovan za razumijevanje kad se primjenjuje na poglavlje 'Objavljivanje informacija' u Smjernicama OECD-a za multinacionalna poduzeća, a koje se odnosi u prvom redu na potencijalne učinke na korporativno upravljanje, financijska tržišta, investitore i radnike. Zbog toga Smjernice OECD-a za multinacionalna poduzeća sadržavaju načela i standarde prema kojima se mogu mjeriti i pratiti aktivnosti.

TEMA	PRIMJERI ŠTETNIH UČINAKA ⁵
Ljudska prava	<ul style="list-style-type: none"> • prisilni rad⁷ • diskriminacija plaća za jednak rad ili rad jednake vrijednosti • rodno utemeljeno nasilje ili uznemiravanje, uključujući seksualno uznemiravanje • neprepoznavanje i izostanak odgovarajuće suradnje s autohtonim narodima, tamo gdje su prisutni, na koje potencijalno utječu aktivnosti poduzeća • sudjelovanje u odmazdi protiv civilnog društva i branitelja ljudskih prava koji dokumentiraju potencijalne i stvarne učinke na ljudska prava povezane s projektima, govore o njima ili na drugi način upozoravaju na njih • ograničenje pristupa čistoj vodi za ljude
Zapošljavanje i odnosi između poslodavca i radnika	<ul style="list-style-type: none"> • nepoštivanje prava radnika na osnivanje sindikata ili pridruživanje sindikatima ili predstavničkim organizacijama po vlastitom izboru i nepriznavanje sindikata i predstavničkih organizacija koje su sami izabrali u svrhu kolektivnog pregovaranja (OECD, 2011., v. poglavlje, točka 1.b) • nesudjelovanje u konstruktivnim pregovorima s tim predstavnicima, samostalno ili preko udruga poslodavaca, radi postizanja dogovora o uvjetima rada (OECD, 2011., v. poglavlje, točka 1.b) • dječji rad, uključujući najgore oblike dječjeg rada (OECD, 2011., v. poglavlje, točka 1.c) • diskriminacija radnika pri zapošljavanju ili obavljanju zanimanja na osnovi rase, boje kože, spola, vjere, političkog mišljenja, nacionalnog ili društvenog podrijetla ili nekog drugog statusa (OECD, 2011., v. poglavlje, točka 1.e) • neprilagođavanje strojeva, opreme, radnog vremena, organizacije rada i radnih procesa tjelesnim i duševnim sposobnostima radnika (OECD, 2011., v. poglavlje, točka 1.e); MOR, 1981., br. 155) • izostanak zamjene opasnih stvari bezopasnim ili manje opasnim kad god je to moguće (MOR, 1988., br. 167) • isplaćivanje plaća koje ne zadovoljavaju osnovne potrebe radnika i njihovih obitelji (OECD, 2011., v. poglavlje, točka 4.b) • prijatna premještanjem cijele poslovne jedinice ili jednog dijela kako bi se spriječilo radnike u osnivanju sindikata ili pridruživanju sindikatu (OECD, 2011., v. poglavlje, članak 7.)

7 Opća deklaracija o ljudskim pravima, članci 4. i 13.; Deklaracija Međunarodne organizacije rada o temeljnim načelima i pravima na radu.

TEMA	PRIMJERI ŠTETNIH UČINAKA ⁵
Okoliš	<ul style="list-style-type: none"> • degradacija ekosustava uslijed degradacije tla, iscrpljivanja vodnih resursa i/ili uništavanja netaknutih šuma i biološke raznolikosti • nesigurne razine bioloških, kemijskih ili fizikalnih opasnosti u proizvodima ili uslugama • onečišćenje vode (primjerice ispuštanjem otpadnih voda bez obzira na odgovarajuću infrastrukturu otpadnih voda)
Podmićivanje, traženje mita i iznuda	<ul style="list-style-type: none"> • podmićivanje javnih službenika u svrhu dodjeljivanja ugovora o javnoj nabavi • podmićivanje javnih službenika u svrhu ishođenja povoljnog poreznog tretmana ili drugog povlaštenog tretmana ili pristupa povjerljivim informacijama • podmićivanje javnih službenika u svrhu ishođenja carinskih dokumenata • podmićivanje javnih službenika u svrhu ishođenja odobrenja ili dozvola • prodaja proizvoda vladinim agencijama po povišenoj cijeni kako bi se javnim službenicima osigurao udio u dobiti • podmićivanje javnih službenika kako bi zanemarili ili izbjegli propise ili kontrole • nuđenje darova, obroka i zabave onima s kojima poduzeće posluje bez odgovarajuće kontrole ili evidencije • primanje darova od poslovnih partnera ili javnih službenika bez odgovarajuće kontrole ili evidencije
Interesi potrošača	<ul style="list-style-type: none"> • roba i usluge ne ispunjavaju sve dogovorene ili zakonski propisane standarde zaštite zdravlja i sigurnosti potrošača, uključujući standarde koji se odnose na zdravstvena upozorenja i sigurnosne informacije (OECD, 2011., VIII. poglavlje, točka 1.) • nepružanje točnih, provjerljivih i jasnih informacija, dostatnih da bi potrošači mogli donositi informirane odluke, što uključuje informacije o cijenama roba i usluga te, po potrebi, njihovu sadržaju, sigurnom načinu upotrebe, ekološkim karakteristikama, održavanju, skladištenju i zbrinjavanju (OECD, 2011., VIII. poglavlje, točka 2.) • davanje izjava ili izostavljanje informacija ili bilo kakve druge zavaravajuće, obmanjujuće, prijevare ili nepoštenne prakse (OECD, 2011., VIII. poglavlje, točka 4.)

Dubinsku analizu trebalo bi prilagoditi i prirodi štetnog učinka na tematska područja OPP-a, kao što su ljudska prava, okoliš i korupcija. To uključuje prilagodbu pristupa određenim rizicima i uzimanje

u obzir načina na koji ti rizici utječu na različite skupine, kao što je primjena rodne perspektive u dubinskoj analizi kad je to potrebno.

→ v. odjeljak I., Značajke dubinske analize – dubinska analiza razmjerna je riziku (temelji se na riziku)

P2.

Kako poduzeće može integrirati rodna pitanja u svoju dubinsku analizu?

Primjena rodne perspektive na dubinsku analizu znači promišljanje o tome kako stvarni ili potencijalni štetni učinci mogu biti drukčiji odnosno specifični za žene.

► NA PRIMJER, važna je svijest o rodnim pitanjima i ljudskim pravima žena u situacijama u kojima žene mogu biti nerazmjerno pogođene:

- u kontekstima u kojima su žene suočene s teškom diskriminacijom
- u kontekstima u kojima aktivnosti poduzeća značajno utječu na lokalno gospodarstvo, okoliš te pristup zemljištu i sredstvima za život
- u ratnim i poratnim područjima
- u sektorima i globalnim lancima opskrbe u kojima je zaposlen velik broj žena, kao što su odjeća, elektronika, turizam, zdravstvo i socijalna skrb, kućanski poslovi, poljoprivreda i cvjećarstvo

Osim toga, prema potrebi je u to uključena prilagodba mjera koje poduzeća poduzimaju kako bi prepoznala, spriječila, ublažila i pokušala pronaći rješenje za te učinke, osiguravajući njihovu učinkovitost i primjerenost.

► NA PRIMJER:

- prikupljanje i procjena podataka iskazanih prema spolu i razumijevanje različitih učinaka poslovnih aktivnosti na muškarce i žene
- razvoj, osmišljavanje i evaluacija rodno osjetljivih politika te rodno odgovornih politika i planova kako bi se ublažili prepoznati stvarni i potencijalni štetni učinci te se pristupilo njihovom rješavanju
- prepoznavanje preklapajućih/akumuliranih ranjivosti (primjerice radnice koje su ujedno pripadnice autohtonih naroda, nepismene)
- razvoj rodno osjetljivih sustava upozoravanja i zaštita zviždača
- podupiranje ravnopravnog i svrhovitog sudjelovanja žena u savjetovanjima i pregovorima
- procjena pravednosti u isplatama naknada ili drugim oblicima povrata namijenjenih ženama

- savjetovanje žena bez prisutnosti muškaraca i osiguravanje izdvojenih prostora za žene kako bi mogle izraziti svoja mišljenja i doprinijeti poslovnom odlučivanju
- prepoznavanje rodno specifičnih trendova i obrazaca u stvarnim ili potencijalnim štetnim učincima koje se u postupcima dubinske analize previdjelo
- procjena rodne osjetljivosti mehanizama za podnošenje pritužbi uzimajući u obzir prepreke koje mogu sprečavati žene da im pristupe

Dubinska analiza može uključivati utvrđivanje prioriteta (na temelju rizika) – ako nije moguće odmah rješavati sve prepoznate učinke, poduzeće bi trebalo odrediti prioritete u redosljedu kojim će poduzimati mjere na temelju ozbiljnosti i vjerojatnosti štetnog učinka. → v. odjeljak I., Značajke dubinske analize – dubinska analiza može uključivati određivanje prioriteta (na temelju rizika)

P3.

Kako poduzeće može odlučivati o prioritetima?

Kao što je navedeno u Smjernicama, poduzeća možda neće uvijek moći odmah prepoznati sve štetne učinke povezane sa svojim aktivnostima i stranama u poslovnim odnosima i odgovoriti na njih. U tom pogledu, u Smjernicama OECD-a za multinacionalna poduzeća također se pojašnjava da se 'poduzeća koja imaju mnogo dobavljača potiču da prepoznaju područja na kojima je rizik štetnih učinaka najveći i, na temelju te procjene rizika, utvrde redosljed važnosti dobavljača s gledišta dužne pažnje.'⁸ Poduzeća su odgovorna za rješavanje bilo kakvih štetnih učinaka koje su izazvala ili kojima su doprinijela.

Na značaj štetnog učinka ukazuje stupanj njegove vjerojatnosti i ozbiljnosti.

Ozbiljnost učinaka prosuđuje se na temelju njihova razmjera, obuhvata i neotklonjive naravi.

Razmjer se odnosi na težinu štetnog učinka.

Obuhvat se odnosi na domašaj učinka, na primjer na broj pojedinaca koji jesu ili će biti pogođeni ili na stupanj štete za okoliš.

Neotklonjiva narav znači bilo kakvo ograničenje sposobnosti

8 OECD (2011.), Komentari uz poglavlje Opće politike, točka 16.

povratka pogođenih osoba ili okoliša na situaciju jednaku onoj u kojoj su bili prije štetnog učinka.

Ozbilnost nije apsolutni pojam, već je specifična za kontekst. Primjeri pokazatelja razmjera, obuhvata i neotklonjive naravi štetnih učinaka obuhvaćenih Smjernicama OECD-a za multinacionalna poduzeća prikazani su u tablici (Tablica 3.). Ti pokazatelji služe samo kao ilustracija te će varirati ovisno o poslovnom kontekstu poduzeća.

TABLICA 3. PRIMJERI POKAZATELJA RAZMJERA, OBUHVATA I NEOTKLONJIVE NARAVI

ŠTETAN UČINAK	PRIMJERI RAZMJERA	PRIMJERI OBUHVATA	PRIMJERI NEOTKLONJIVE NARAVI
Okoliš	<ul style="list-style-type: none"> razmjer učinka na ljudsko zdravlje razmjer promjena u sastavu vrsta intenzitet korištenja vode (% korištenja ukupno raspoloživih resursa) stupanj stvaranja otpada i kemikalija (u tona; % stvaranja) 	<ul style="list-style-type: none"> geografski doseg učinka broj pogođenih vrsta 	<ul style="list-style-type: none"> stupanj do kojeg je moguća ili izvediva rehabilitacija prirodnog lokaliteta predviđeno trajanje otklanjanja učinka
Korupcija	<ul style="list-style-type: none"> novčani iznos mita gubitak života ili teška tjelesna ozljeda uzrokovani podmićivanjem kriminalna priroda mita razmjer učinka na tržišta, ljude, okoliš i društvo zbog odluka donesenih na temelju mita veličina dobiti stečene od mita 	<ul style="list-style-type: none"> učestalost podmićivanja geografska rasprostranjenost podmićivanja broj i/ili razina službenika, zaposlenika ili posrednika koji sudjeluju u podmićivanju opseg aktivnosti povezanih s podmićivanjem broj prepoznatljivih skupina pogođenih odlukama donesenima na temelju podmićivanja 	<ul style="list-style-type: none"> razmjer štete za društvo zbog gubitka javnih financijskih sredstava mjera u kojoj će aktivnosti poduzete i omogućene podmićivanjem imati neotklonjive štetne učinke

ŠTETAN UČINAK	PRIMJERI RAZMJERA	PRIMJERI OBUHVATA	PRIMJERI NEOTKLONJIVE NARAVI
Rad	<ul style="list-style-type: none"> razmjer učinka na ljudsko zdravlje ili sigurnost je li prekršeno temeljno pravo na radu 	<ul style="list-style-type: none"> broj pogođenih radnika/zaposlenika razmjer u kojem su učinci sistemski (primjerice za određeno geografsko područje, struku ili podsektor) u kojoj su mjeri neke skupine nerazmjerno pogođene učincima (primjerice manjine, žene itd.) 	<ul style="list-style-type: none"> u kojoj se mjeri učinak može ispraviti (primjerice naknadom štete, vraćanjem u prethodno stanje itd.) može li se pogođenim radnicima vratiti pravo koje su prethodno uživali u kojoj će mjeri zastrašivanje radnika zbog osnivanja sindikata ili pridruživanja sindikatu radnicima zaista uskratiti pravo na zastupanje
Ljudska prava	stupanj povrede prava pristupa osnovnim životnim potrebama ili slobodama (primjerice na obrazovanje, sredstva za život itd.)	<ul style="list-style-type: none"> broj pogođenih osoba % prepoznatljivih skupina pogođenih osoba 	<ul style="list-style-type: none"> u kojoj se mjeri učinak može ispraviti (primjerice naknadom štete ili povratom) može li se pogođenim osobama vratiti pravo koje su uživale
Objavljivanje informacija	<ul style="list-style-type: none"> koliki je značaj neprimjereno ili lažno objavljenih informacija razmjer učinaka na tržišta, ljude, okoliš i društvo zbog odluka donesenih na temelju neprimjerenog ili lažnog objavljivanja informacija 	<ul style="list-style-type: none"> u kojoj su mjeri odluke donesene na temelju neprimjerenog ili lažnog objavljivanja informacija broj pogođenih osoba (primjerice dioničara) broj prepoznatljivih skupina pogođenih odlukama donesenima na temelju lažnog ili neprimjerenog objavljivanja informacija 	u kojoj će mjeri nedostatak ili lažno otkrivanje imati za posljedicu nepovratne financijske gubitke ili neotklonjive štetne učinke
Interesi potrošača	<ul style="list-style-type: none"> razmjer učinka na ljudsko zdravlje ili sigurnost razmjer financijskih gubitaka za potrošače 	<ul style="list-style-type: none"> broj pogođenih potrošača broj prepoznatljivih pogođenih skupina potrošača % prepoznatljivih skupina potrošača 	u kojoj se mjeri učinak može ispraviti (primjerice naknadom štete ili povratom)

Smjernicama OECD-a za multinacionalna poduzeća ne pokušava se rangirati štetne učinke po ozbiljnosti. Učinak ne mora nužno imati više od jedne značajke (razmjera, obuhvat i neotklonjiva narav) da bi ga se smatralo 'ozbiljnim', iako je učinak većih razmjera ili obuhvata često teže 'otkloniti'.

Gdje će rizik od štetnih učinaka biti najznačajniji, specifično je za poduzeće, njegov sektor i njegove poslovne odnose. U nekim slučajevima to može biti stvar subjektivne procjene. Stoga će se poduzeća možda željeti savjetovati s mjerodavnim dionicima o tome kako odrediti prioritete i priopćiti svoje razloge kroz svoje politike odgovornog poslovnog ponašanja. Javno priopćavanje razloga za donošenje odluka o prioritetima može pomoći pri uspostavi povjerenja u pristup poduzeća provedbi dubinske analize. U nekim slučajevima određivanje prioriteta može proizlaziti iz nacionalnih pravnih obveza.

► NA PRIMJER, na temelju nekih nacionalnih zakona, od poduzeća koja spadaju pod određeni sustav nadležnosti zahtijeva se provođenje dubinske analize kako bi se izbjegao i razmotrio rizik od trgovanja ljudima u lancima opskrbe tih poduzeća ili nabavljanja minerala kojima se financiraju sukobi.

Iako bi poduzeća trebala dati prednost svojoj dubinskoj analizi na temelju značaja rizika, mogućnosti koje im stoje na raspolaganju za odgovor na prepoznate rizike ovisit će o pravnim i praktičnim ograničenjima, kao što je njihova sposobnost da utječu na promjene u ponašanju strana s kojima su u poslovnom odnosu, kao i o tome u kojoj je mjeri određeni dobavljač ključan za poduzeće. → v. Prilog P7. i P34. — P40.

P4.

U kojim je fazama postupka dubinske analize mjerodavno određivanje prioriteta?

Određivanje prioriteta bit će potrebno ako poduzeća ne budu u mogućnosti odmah prepoznati i odgovoriti na sve štetne učinke povezane sa svojim aktivnostima i poslovnim odnosima. Određivanje prioriteta značajnih rizika ili učinaka bit će mjerodavno i kad poduzeća prepoznaju učinke, kao i kad ih nastoje spriječiti i ublažiti. Učinke čije se sprečavanje i ublažavanje proglasi prioritetnim trebat će i pratiti kako bi se osiguralo njihovo razmatranje. → v. Prilog P24., P31., P45. o tome kako se određivanje prioriteta može primijeniti na te korake u praksi

P5.

Na koji će se način utvrđivati prioritete u pristupanju rješavanju rizika u području ljudskih prava u odnosu na druge štetne učinke?

Općenito, postupak određivanja prioriteta za učinke na ljudska prava odražavat će preporuke iz odjeljka II., 2.4. Smjernica. U Smjernicama OECD-a za multinacionalna poduzeća navodi se da je pri razmatranju prioriteta po pitanju ljudskih prava ozbiljnost važniji čimbenik od vjerojatnosti. Stoga bi, kad je potrebno odrediti prioritete, poduzeća trebala početi s onim učincima na ljudska prava koji bi bili najozbiljniji, uviđajući da zakašnjava reakcija može utjecati na mogućnost otklanjanja štetnih učinaka.

► NA PRIMJER, ako potencijalni štetni učinak može dovesti do gubitka života, može mu se dati prednost čak i ako je manje vjerojatan (primjerice utvrđivanje mjera za sprečavanje štete i gubitka života u slučaju prirodnih katastrofa u elektrani).

Dubinska analiza primjerena je okolnostima u kojima se nalazi poduzeće – na prirodu i opseg dubinske analize mogu utjecati čimbenici kao što su veličina poduzeća, kontekst njegova poslovanja, njegov poslovni model, njegov položaj u lancima opskrbe te priroda njegovih proizvoda ili usluga → v. odjeljak I., Značajke dubinske analize – dubinska analiza primjerena je okolnostima poduzeća

P6.

Kako se može pristupiti pitanju ograničenih resursa?

Provedba dubinske analize iziskuje ljudske i financijske resurse. Iako se sva poduzeća mogu susretati s izazovom ograničenih resursa, osobito mala poduzeća mogu imati manje osoblja i financijskih resursa za provedbu dubinske analize. Istodobno, ona su često fleksibilnija pri donošenju i provedbi politika te ne moraju upravljati s toliko učinaka ili dobavljača kao veća poduzeća. Veličina ili kapacitet resursa poduzeća ne umanjuje njegovu odgovornost za provođenje dubinske analize razmjerne riziku, ali može utjecati na način na koji je poduzeće provodi. Poduzeća s ograničenim resursima mogu se više oslanjati na suradničke pristupe u provedbi dubinske analize i možda će morati opreznije odlučivati o prioritetima. Ona isto tako mogu iskoristiti postojeće resurse kao što su modeli politika ili javne informacije o rizicima u određenim lancima opskrbe te zatražiti tehničku pomoć od strukovnih udruženja čiji su članovi. → za više informacija v. Tablicu 4.

P7.**Kako dubinska analiza može biti primjerena okolnostima poduzeća?**

Na provedbu dubinske analize mogu utjecati čimbenici kao što su veličina poduzeća, kontekst njegova poslovanja, njegov poslovni model, njegovi položaji u lancima opskrbe i priroda njegovih proizvoda ili usluga. → za primjere v. Tablicu 4.

TABLICA 4. PRIMJERI NAČINA NA KOJE SE DUBINSKA ANALIZA PODUZEĆA MOŽE PRILAGODITI KAKO BI BILA PRIMJERENA NJEGOVIM OKOLNOSTIMA

Čimbenici	Primjeri
Veličina poduzeća	<ul style="list-style-type: none">• Malo ili srednje poduzeće koje ima ograničen utjecaj na svoje dobavljače i ograničene resurse namijenjene izgradnji kapaciteta dobavljača u svrhu ispunjavanja zahtjeva za odgovorno poslovno ponašanje može razmotriti uspostavu pouzdanih pretkvalifikacijskih postupaka u koje se uključuju samo dobavljači koji ispunjavaju visoke kriterije odgovornog poslovnog ponašanja. Na taj će način to malo ili srednje poduzeće smanjiti potrebu za resursima za prepoznavanje, praćenje ili sprečavanje učinaka po uključivanju dobavljača.• Velika multinacionalna kompanija s brojnim dobavljačima i stranama u poslovnim odnosima u različitim visokorizničnim kontekstima može se osloniti na urede u zemlji, s raspoređenim i osposobljenim osobljem, odgovornim za nadzor dubinske analize u praksi.
Kontekst poslovanja poduzeća	U sklopu uključivanja dionika, poduzeće koje nabavlja resurse iz regija pogođenih sukobom ili nesigurnih regija može surađivati s bilateralnim agencijama za pomoć (npr. donatorskim agencijama) koje imaju sredstva, pristup i stručnost u tim područjima, ili s organizacijama civilnog društva u regiji, dok poduzeće koje posluje u sigurnijim kontekstima može surađivati izravno s pogođenim ili potencijalno pogođenim dionicima i nositeljima prava.

Čimbenici	Primjeri
Poslovni model poduzeća	Za poduzeće specijalizirano za infrastrukturu koje dugoročno ulaže u gospodarstva u razvoju može biti korisno uspostaviti suradnju s vladama i pomoći im u rješavanju sistemskih problema u regiji u kojoj poduzeće posluje, istodobno poduzimajući druge mjere za sprečavanje i ublažavanje rizika kako bi dugoročno spriječilo štetne učinke povezane sa svojim poslovanjem. S druge strane, za banku koja financira kratkoročniji projekt (primjerice nadogradnju objekta) u gospodarstvu u razvoju možda nije primjereno da pristupi rješavanju sistemskih problema u regiji, no umjesto toga može usmjeriti svoje napore na izradu pouzdanih procjena učinka svojeg financiranja na ljudska prava i na odgovarajući način prilagoditi odredbe financiranja.
Položaj poduzeća u lancu opskrbe	Poduzeće koje se nalazi pri kraju lanca opskrbe (primjerice trgovac na malo) može ocjenjivati dobavljače u sredini lanca opskrbe kako bi utvrdilo na koji način provode dubinsku analizu svojih dobavljača koji se nalaze iznad njega u lancu opskrbe s ciljem prepoznavanja rizika od dječjeg rada. Poduzeće koje posluje u sredini lanca opskrbe može uspostaviti sljedivost do strana u poslovnom odnosu koje djeluju u područjima visokog rizika s ciljem prepoznavanja rizika od dječjeg rada. U oba slučaja kao prioritet bi se odredio dječji rad, ali različiti načini na koje pojedina poduzeća prepoznaju rizike ovisili bi o njihovom položaju u lancu opskrbe.
Vrsta proizvoda ili usluga poduzeća	Poduzeće koje putem internetske platforme pruža usluge ravnopravne razmjene (kao što je smještaj) neće moći obavljati terenske procjene pojedinačnih subjekata (primjerice pružatelja smještaja) kao što je to slučaj s poduzećem koje nudi tradicionalnije oblike usluga. No, poduzeće može uspostaviti snažne mehanizme za podnošenje pritužbi i stroge zahtjeve za subjekte te pratiti njihovu provedbu u svrhu zaštite od bilo kakvih kršenja kodeksa ponašanja, kao i politika poslovanja poduzeća, s ciljem obeshrabrivanja prekršitelja i brze reakcije na kršenja.

Podaci potrebni za provođenje dubinske analize prikupljaju se kroz uključivanje dionika – dionici su osobe ili skupine na čije bi interese mogle utjecati aktivnosti poduzeća. → v. odjeljak I., Značajke dubinske analize za koju se podaci prikupljaju od dionika

P8.

Tko su dionici poduzeća?

Dionici su osobe ili skupine na čije interese utječu ili bi mogle utjecati aktivnosti poduzeća. Neće svi pojedinci i skupine koji se smatraju dionicima imati interese na koje može utjecati određena aktivnost koju provodi poduzeće. Stoga će biti važno da poduzeće prepozna pojedinca i skupine s interesima koje treba uzeti u obzir u vezi s određenom aktivnošću (mjerodavne dionike). Nadalje, dubinska analiza odnosi se na interese pogođenih zainteresiranih strana (pogođeni dionici), kao i na one čiji interesi nisu pogođeni, ali bi mogli biti (potencijalno pogođeni dionici). Osim toga, nisu svi interesi od jednake važnosti i ne treba se prema svim dionicima ophoditi na isti način. Ako interes predstavljaju pojedinačna ili kolektivna ljudska prava (čiji su nositelji skupine kao što su autohtoni narodi), dionici čija su ljudska prava ugrožena ili bi to mogla postati mogu se nazvati 'nositelji prava'.

Dionici će se razlikovati ovisno o poduzeću i njegovim aktivnostima.

► NA PRIMJER, pogođeni i potencijalno pogođeni dionici i nositelji prava mogu biti:

- zajednice na lokalnoj, regionalnoj ili nacionalnoj razini
- radnici i zaposlenici, uključujući u okviru neformalnih dogovora u sklopu lanaca opskrbe i sindikata
- potrošači ili krajnji korisnici proizvoda.

Osim toga, relevantni dionici čija svrhovita uključenost može biti važna mogu biti:

- nevladine organizacije, lokalne organizacije civilnog društva, nacionalne institucije za ljudska prava
- organizacije koje djeluju u zajednici i lokalni branitelji ljudskih prava
- kolege iz struke
- vlade domaćini (lokalne, regionalne i nacionalne)
- poslovni partneri
- investitori/dioničari.

Brojni resursi mogu pomoći poduzećima da prepoznaju svoje dionike (primjerice OECD, 2015.).

U situacijama kad postoji velik broj pogođenih ili potencijalno pogođenih dionika ili nositelja prava, poduzeće može surađivati s vjerodostojnim predstavnicima dionika, osobito ako suradnja s pojedincima može ugroziti određena prava ili kolektivne interese.

► NA PRIMJER, pri odlučivanju o restrukturiranju ili zatvaranju tvornice može biti važno uključiti sindikate, a ne pojedinačne radnike, kako bi se ublažili učinci odluke na zapošljavanje, s obzirom na to da su pravo radnika na osnivanje sindikata ili pridruživanje sindikatima i pravo na kolektivno pregovaranje međunarodno priznata ljudska prava.

Poduzeća pritom prednost pri uključivanju mogu dati najozbiljnije pogođenim ili potencijalno pogođenim dionicima ili nositeljima prava. Stupanj učinka na dionike ili nositelje prava može upućivati na intenzitet suradnje.

P9.

Što je 'svrhovita uključenost dionika'?

- Uključivanje dionika podrazumijeva interaktivne postupke suradnje s mjerodavnim dionicima. Dionike je moguće uključiti, na primjer, putem sastanaka, rasprava ili postupaka savjetovanja. Svrhovitoj uključenosti dionika svojstvena je dvosmjerna komunikacija te ona ovisi o obostranoj dobroj vjeri sudionika.⁹ Ona je istodobno reaktivna i kontinuirana te u mnogim slučajevima podrazumijeva suradnju s mjerodavnim dionicima prije donošenja odluka.
- Dvosmjerna suradnja znači da poduzeće i dionici slobodno izražavaju mišljenja, iznose gledišta i slušaju alternativna stajališta kako bi postigli međusobno razumijevanje. To također znači da se mjerodavnim dionicima pruža prilika da pomognu u osmišljavanju i provedbi samih mjera uključivanja.
- Od poduzeća i dionika očekuje se da u mjerama uključivanja djeluju u dobroj vjeri. To znači da se poduzeće uključuje sa stvarnom namjerom da razumije na koji način njegove aktivnosti utječu na interese mjerodavnih dionika. Drugim riječima, poduzeće treba biti

⁹ OECD (2011.), Komentari uz poglavlje Opće politike, točka 25.

spremno uhvatiti se u koštac sa štetnim učincima koje izazove ili kojima doprinosi, a dionici trebaju iskreno zastupati svoje interese, namjere i probleme.

- Reaktivno uključivanje znači da poduzeće nastoji odlučivati na temelju gledišta onih na koje će odluka vjerojatno utjecati. Važno je u postupak uključiti potencijalno pogođene dionike i nositelje prava prije donošenja bilo kakvih odluka koje bi mogle na njih utjecati.¹⁰ To podrazumijeva pravodobno osiguravanje svih informacija potrebnih potencijalno pogođenim dionicima i nositeljima prava kako bi mogli donijeti informiranu odluku o načinu na koji bi odluka poduzeća mogla utjecati na njihove interese. Osim toga, to znači da treba osigurati praćenje provedbe dogovorenih obveza kako bi se pristupilo rješavanju štetnih učinaka na pogođene i potencijalno pogođene dionike i nositelje prava, među ostalim otklanjanjem štetnih učinaka ako su ih poduzeća izazvala ili im doprinijela.
- Kontinuirano uključivanje znači da mjere uključivanja dionika traju tijekom cjelokupnog ciklusa poslovanja ili aktivnosti te nisu jednokratne.

Svrhovita uključenost dionika ključna je komponenta postupka dubinske analize.

Međutim, ove Smjernice nisu zamišljene kao sveobuhvatan pregled predmetnog problema. Postoje mnogi resursi za pomoć poduzećima u provođenju aktivnosti uključivanja dionika i rješavanju s time povezanih zajedničkih izazova (primjerice OECD, 2015.c).

P10.

Kad je u kontekstu dubinske analize važna uključenost dionika?

Svrhovita uključenost dionika važna je za vrijeme cjelokupnog trajanja postupka dubinske analize. Uključivanje pogođenih i potencijalno pogođenih dionika i nositelja prava može biti osobito važno ako poduzeće:

- prepozna stvarne ili moguće štetne učinke u kontekstu svojih aktivnosti
- radi na procjeni poslovnih odnosa s obzirom na stvarne ili

¹⁰ U nekim slučajevima to može biti potrebno, na primjer kad je pravo na informiranje dio ostvarivanja ljudskih prava.

potencijalne štetne učinke

- osmišljava mjere sprečavanja i ublažavanja kao odgovor na rizike od štetnih učinaka koje je poduzeće izazvalo ili kojima je doprinijelo
- utvrđuje vrste korektivnih mjera povezanih sa štetnim učincima koje je poduzeće izazvalo ili im doprinijelo, kao i pri osmišljavanju postupaka kojima se omogućava njihovo otklanjanje
- prati i priopćava načine na koje se pristupa rješavaju prepoznatih stvarnih ili potencijalnih učinaka na ljudska prava u kontekstu njegovih poslovnih aktivnosti.

Osim toga, u nekim slučajevima suradnja ili savjetovanje s dionicima predstavljaju pravo sami po sebi.¹¹

► NA PRIMJER, pravo radnikâ na osnivanje sindikata ili pridruživanje sindikatima i njihovo pravo na kolektivno pregovaranje međunarodno su priznata ljudska prava. Zbog toga je važno surađivati sa sindikatima ili predstavnicima radnika po tim pitanjima. Osim toga, odnosi između poslodavca i radnika predstavljaju oblik uključenosti dionika. Za određene vrste štetnih učinaka čija su posljedica kolektivne štete (kao što su korupcija koja kolektivno šteti populacijama u sustavu nadležnosti u kojem se javlja ili emisije stakleničkih plinova koje doprinose kolektivnoj, prekograničnoj šteti), možda neće biti moguće šire uključivanje pogođenih ili potencijalno pogođenih dionika i nositelja prava. U tim slučajevima može biti korisno uključivanje vjerodostojnih predstavnika dionika ili organizacija koje ih zastupaju (primjerice nevladinih organizacija, predstavničkih javnih tijela itd.).

Osim uključivanja dionika, poduzeća će se možda htjeti konzultirati i sa stručnjacima o određenim pitanjima ili kontekstima (primjerice s akademcima, nevladinim organizacijama, lokalnim organizacijama) radi savjeta pri osmišljavanju i provedbi aktivnosti dubinske analize.

¹¹ Na primjer, Deklaracijom Ujedinjenih naroda o pravima autohtonih naroda predviđeno je da se države dogovaraju i surađuju s predmetnim autohtonim narodima kako bi dobile njihov dobrovoljni prethodni informirani pristanak (FPIC) u brojnim situacijama, uključujući odobrenje projekata koji utječu na njihovu zemlju i teritorije ili druge resurse (v. članke 19. i 32.). Konvencija MOR-a br. 169, koja je pravno obvezujuća za zemlje koje su je ratificirale, zahtijeva od država stranaka da se savjetuju s autohtonim narodima u cilju postizanja dogovora u vezi s predloženim mjerama ili pristanka na njih (v. članak 6.).

P11.**Kako poduzeće može surađivati s potencijalno osjetljivim dionicima?**

Važno je prepoznati i nastojati ukloniti potencijalne prepreke uključivanju dionika (kao što su jezik, kultura, rodna neravnoteža i neravnoteža moći, podjele unutar zajednice itd.) kako bi se osigurala učinkovitost njihova uključivanja.

► NA PRIMJER, usmeno širenje informacija u zajednici niskog stupnja pismenosti.

Osim toga, neki pojedinci ili skupine mogu se suočiti s povećanim rizikom od ranjivosti ili marginalizacije, na primjer zbog društvene stigmatizacije. Često će upravo najranjiviji dionici biti najpogođeniji aktivnostima poduzeća. Na primjer, dionici kao što su žene, djeca i društveno marginalizirane zajednice mogu biti pogođeni aktivnošću poduzeća u većoj mjeri, ili na različite načine, pa će im možda trebati posvetiti dodatnu pozornost u kontekstu mjera uključivanja dionika.

Postoje mnogi resursi o tome kako se nositi s potencijalnim preprekama uključivanju posebnih ranjivih skupina dionika i suradnji s njima.¹²

Tijekom postupka dubinske analize poduzeća mogu surađivati u okviru neke struke ili više njih, kao i s mjerodavnim dionicima, no uvijek ona ostaju odgovorna za osiguravanje učinkovite provedbe dubinske analize.

→ v. odjeljak 1., Značajke dubinske analize, Okvir 2.

P12.**Kako poduzeća mogu surađivati u provođenju dubinske analize?**

Mnoge preporuke za dubinsku analizu u Smjernicama mogu se provesti u suradnji s drugima, kao što su drugi akteri u struci, u partnerstvu sa sindikatima ili kroz inicijative više dionika.

► NA PRIMJER, poduzeća mogu surađivati sa sindikatima ili sklapati sporazume izravno sa sindikatima kako bi se olakšalo sudjelovanje radnika u osmišljavanju i provedbi postupaka dubinske analize, provedbi standarda povezanih s pravima radnika i podnošenju pritužbi. Sporazumi sa sindikatima mogu biti raznih oblika i mogu se sklapati

¹² v., na primjer, OECD (2016.c), priloge B – D.

na razini radnog mjesta, poduzeća, sektora ili na međunarodnoj razini. Uključuju kolektivne ugovore, globalne okvirne sporazume, protokole i memorandum o razumijevanju.

Suradnja može biti korisna u smislu udruživanja znanja o sektorskim rizicima i rješenjima, jačanja utjecaja – u mjeri u kojoj je to izvedivo – u sprezi sa zajedničkim stranama u poslovnim odnosima, kao i povećanja učinkovitosti dubinske analize za sve, na primjer kroz priznavanje postojećih ocjena strana u poslovnim odnosima i uspostavu zajedničkih okvira izvješćivanja za strane u poslovnim odnosima. Čest pozitivan ishod suradnje u sektoru jesu podjela i ušteda troškova.

→ v. Prilog P18., P27. — P28., P37. i Okvir 5.

OKVIR 3. DOBRO UPRAVLJANJE ZA ZAJEDNIČKE INICIJATIVE U OKVIRU DUBINSKE ANALIZE

Sljedeći popis sadržava primjere dobrog upravljanja koji mogu pomoći poduzeću da utvrdi je li inicijativa suradnje u koju je uključeno vjerodostojna.

Inicijativa:

- ima uspostavljen funkcionalan, dostupan i učinkovit mehanizam za pritužbe koji dionicima omogućuje da bez straha od odmazde* izraze zabrinutost u vezi s aktivnostima same inicijative
- ima uspostavljen postupak u okviru kojeg je moguće savjetovanje s dionicima i stručnjacima o ciljevima i aktivnostima inicijative
- ima uspostavljen učinkovit postupak za pravodobno priopćavanje pojedinosti o stvarnim ili potencijalnim štetnim učincima na uključena poduzeća kako bi im se pružila potpora u obavljanju aktivnosti dubinske analize
- ima uspostavljen postupak redovitih revizija u okviru kojih se prati i ocjenjuje ispunjava li inicijativa svoje ciljeve, prema potrebi uključujući ažuriranje politika, aktivnosti i bilo kakvih smjernica danih uključenim poduzećima
- je utvrdila moguće postojeće ili buduće sukobe interesa između upravljačkog osoblja inicijative i poduzeća te uspostavila postupke upravljanja potencijalnim sukobima interesa
- javno objavljuje pojedinosti o unutarnjoj upravljačkoj strukturi, osoblju, resursima i mehanizmima nadzora

- izvješćuje o provedenim evaluacijama postignutih ciljeva inicijative u pogledu prakse odgovorne nabave
- omogućuje uzajamno priznavanje drugih inicijativa za dubinsku analizu koje je podložno odgovarajućoj kontroli kvalitete.

* Odnosi se na mehanizme za podnošenje pritužbi povezane s aktivnostima inicijative, a ne na mehanizme za podnošenje pritužbi koje mogu uspostaviti inicijative kako bi si pogođeni dionici ili nositelji prava i članovi inicijative uzajamno olakšali poduzimanje korektivnih mjera.

Sudjelovanjem poduzeća u nekoj inicijativi odgovornost za štetne učinke koje to poduzeće izaziva, kojima doprinosi ili s kojima je izravno povezano nipošto se ne prenosi s poduzeća na inicijativu.

Poduzeće koje surađuje u provedbi dubinske analize najprije bi trebalo procijeniti kvalitetu inicijative. To bi moglo uključivati:

- pribavljanje mišljenja mjerodavnih dionika o vjerodostojnosti inicijative
- ocjenjivanje vjerodostojnosti inicijative i postupaka predviđenih u okviru nje, odnosno ocjenjivanje njihove usklađenosti s preporukama iz ovih Smjernica
- osiguravanje primjene suradničkih pristupa i njihove prilagođenosti poduzeću na načine potrebne za dovoljno pouzdanu dubinsku analizu
- aktivno uključivanje u suradnju
- primjenu dobrog upravljanja ako se suradnja odvija u okviru formalne inicijative. → v. Okvir 3.

P13.

Može li suradnja predstavljati rizike u okviru prava tržišnog natjecanja?

Iako u mnogim slučajevima poduzeća mogu surađivati na izradi dubinske analize ne kršeći pravo tržišnog natjecanja, poduzeća i inicijative suradnje u koje su uključena trebali bi poduzimati proaktivne korake kako bi se upoznali s problematikom prava tržišnog natjecanja u sustavu nadležnosti pod koji spadaju i izbjegli aktivnosti koje se mogu smatrati kršenjem prava tržišnog natjecanja.

► NA PRIMJER, poduzeća i inicijative suradnje u koje su uključena mogu:

- zatražiti savjet tijela nadležnih za tržišno natjecanje ako nisu

sigurni u to bi li se određeni način ponašanja ili određena aktivnost suradnje mogli smatrati protivnima pravu tržišnog natjecanja i time povećati regulatorne rizike

- uspostaviti mjere transparentnosti u vezi s inicijativama suradnje kako bi se ublažila zabrinutost u pogledu tržišnog natjecanja. Tijela nadležna za tržišno natjecanje mogla bi biti skeptičnija prema inicijativama ili sporazumima među konkurentima ako je ponašanje potpuno netransparentno. Nadalje, transparentnost može doprinijeti rasvjetljavanju potencijalno problematičnih pitanja i time osigurati njihovo brzo rješavanje
- uspostaviti programe usklađenosti s antitrustovskom regulativom. Savjete o tome kako najbolje osmisлити i provesti programe usklađenosti često pružaju tijela nadležna za tržišno natjecanje u određenim sustavima nadležnosti.

Svaki sustav nadležnosti imat će drukčija pravila u vezi s pitanjima prava tržišnog natjecanja; međutim, postoje neka vodeća pitanja koja poduzeća mogu razmotriti pri procjeni zabrinutosti u okviru prava tržišnog natjecanja u pogledu svojih inicijativa za odgovorno poslovno ponašanje.

► NA PRIMJER:

- uključuje li suradnja ili inicijativa dogovor između konkurenata
- može li se na suradnju ili inicijativu gledati kao na kršenje zakona o tržišnom natjecanju (tj. uključuje li ta suradnja dogovaranje cijena, namještanje natječaja (tajno dogovorene ponude), proizvodna ograničenja i podjelu (ili dijeljenje) tržišta)
- ima li suradnja ili inicijativa, bez obzira na činjenicu da se njima ne nastoji ograničiti tržišno natjecanje, štetan učinak na tržište (tj. na tržišta potrošača u smislu porasta cijena ili ograničavanja dostupnosti robe/usluga)
- jesu li, ukupno gledano, pozitivni učinci suradnje ili inicijative na tržišno natjecanje veći u odnosu na negativne učinke
- donose li suradnja ili inicijativa koristi za interese javnosti koje bi vrijedilo ispitati odnosno koje bi odnijele prevagu. → v. Capobianco, Gillard i Bijelic, 2015.

A.1. UGRAĐIVANJE ODGOVORNOG POSLOVNOG PONAŠANJA U POLITIKE I SUSTAVE UPRAVLJANJA

Osmisliti, usvojiti i obznaniti kombinaciju politika o tematskim područjima OPP-a koje izražavaju posvećenost poduzeća načelima i standardima sadržanima u Smjernicama OECD-a za multinacionalna poduzeća i njegovim planovima provedbe dubinske analize koja će biti mjerodavna za poslovanje poduzeća, njegov lanac opskrbe i druge poslovne odnose. → v. odjeljak II., 1.1.

P14.

Što podrazumijevaju politike odgovornog poslovnog ponašanja? → v. odjeljak II., 1.1.

Kao što je navedeno u Smjernicama, politike odgovornog poslovnog ponašanja poduzeća uključivat će obveze povezane s pitanjima obuhvaćenima Smjernicama OECD-a za multinacionalna poduzeća te će se u njima detaljnije razraditi obveze povezane s najznačajnijim rizicima poduzeća.

Osim toga, poduzeće može kroz primjenu politika odgovornog poslovnog ponašanja objasniti na koji način utvrđuje prioritete u kontekstu dubinske analize odgovornog poslovnog ponašanja (tj. zašto se neki rizici smatraju značajnijima od drugih).

Politikama odgovornog poslovnog ponašanja isto tako se može utvrditi na koji će način poduzeće ostvarivati svoje odgovornosti – kako će pristupiti dubinskoj analizi, uključivanju dionika i otklanjanju štetnih učinaka. Po tom pitanju one mogu naznačiti i očekivanja poduzeća u pogledu provedbe njegove politike odgovornog poslovnog ponašanja u odnosu na radnike (uključujući zaposlenike, privremene radnike i ostale koji obavljaju posao za njega) i na strane u poslovnim odnosima. → v. Prilog P18.

Politike odgovornog poslovnog ponašanja poduzeća mogu biti prilagođene lokalnim kontekstima ili poslovnim operacijama.

Na primjer, društvo kći velikog multinacionalnog poduzeća koje posluje u zemlji u kojoj postoje posebni rizici u pogledu rada može prilagoditi politiku odgovornog poslovnog ponašanja svojeg poduzeća majke kako bi pristupilo rješavanju tih pitanja na način specifičan za kontekst.

P15.

Na koja se stručna znanja i iskustva najbolje osloniti pri izradi politika odgovornog poslovnog ponašanja? → v. odjeljak II., 1.1.

Već postoje pouzdani modeli politika za mnoge sektore u kontekstu strukovnih inicijativa ili inicijativa s više dionika. Poduzeće može odlučiti da ih preuzme ili nadogradi, pod uvjetom da ispunjava preporuke iz odjeljka II. 1.1. Smjernica i da su oni primjereni sektoru ili geografskom položaju poduzeća.¹³

Pri izradi politike odgovornog poslovnog ponašanja moglo bi biti korisno savjetovati se s mjerodavnim dionicima. To može biti osobito važno u kontekstu u kojem još ne postoje pouzdani modeli politika. Smjernice organizacija poslodavaca, strukovnih udruženja, mjerodavnih nevladinih organizacija ili inicijativa više dionika također mogu biti od pomoći pri razvoju pristupa politikama. → v. Prilog P8. — P11. Uključivanje relevantnih jedinica poduzeća u izradu politika može pomoći u utvrđivanju realističnih i učinkovitih pristupa provedbi politike. → v. Prilog P16.

Nastojati ugraditi politike poduzeća koje se odnose na tematska područja OPP-a u njegova nadzorna tijela. Ugraditi politike poduzeća koje se odnose na tematska područja OPP-a u sustave upravljanja kako bi se one provodile u okviru redovnih poslovnih procesa, uzimajući u obzir možebitnu neovisnost, autonomiju i pravnu strukturu tih tijela predviđene nacionalnim zakonima i propisima.

→ v. odjeljak II., 1.2.

¹³ Na primjer, v. OECD (2016.a), 'Model politike lanaca opskrbe za odgovoran globalni lanac opskrbe mineralima iz sukobima pogođenih i visokorizičnih područja'; v. i OECD (2017.a), 'Model politike poduzeća za odgovorne lance opskrbe u poljoprivredi'.

P16.

Koji će timovi ili poslovne jedinice biti relevantni za razmatranje pri razvoju i usklađivanju ciljeva s politikama odgovornog poslovnog ponašanja poduzeća? → v. odjeljak I., Značajke dubinske analize – osnove; odjeljak II., 1.2.

Usklađivanje timova i poslovnih jedinica u praksi uvelike će ovisiti o specifičnim značajkama poduzeća kao što su priroda njegovih aktivnosti, veličina i priroda specifičnih rizika s kojima se suočava. Poduzeća mogu razmotriti koje bi jedinice njihova poslovanja mogle utjecati na pridržavanje njihovih politika odgovornog poslovnog ponašanja kako bi utvrdila koje se jedinice moraju uzeti u obzir pri osiguravanju usklađenih ciljeva.

Te jedinice mogu biti:

- one koje donose odluke na visokoj razini o poduzeću (primjerice uprava i viši menadžment)
- one koje su zadužene za usklađenost (primjerice pravni odjel, odjel za usklađenost, ljudski resursi, odjeli za okoliš, upravljanje na terenu)
- one koje odlučuju o novim poslovnim odnosima (primjerice odjeli sourcinga, nabave, prodaje, odjeli za upravljanje investicijskim fondovima). → v. Tablicu 5.
- one koje su zadužene za razvoj ili nadzor proizvoda i operacija povezanih s rizikom (primjerice dizajneri proizvoda, operativni i tehnički voditelji)
- one koje su odgovorne za prodaju i marketing proizvoda ili usluga.

Te jedinice također mogu sudjelovati u samoj provedbi koraka u okviru pristupa dubinskoj analizi (kao što su razvijanje politika odgovornog poslovnog ponašanja i provedba sustava upravljanja ili prepoznavanje ili sprečavanje i ublažavanje učinaka).

Ovisno o ustroju poduzeća, isto će tako biti važno osigurati da podružnice, franšize ili lokalni uredi budu usklađeni s temeljnim obvezama i postupcima, iako ta tijela mogu prilagoditi svoje politike odgovornog poslovnog ponašanja lokalnom kontekstu. → v. Prilog P14.

TABLICA 5. PRIMJER ODJELA I FUNKCIJA KOJI BI MOGLI BITI MJERODAVNI ZA PROVEDBU DUBINSKE ANALIZE

ODJELI I/ILI FUNKCIJE	TEMATSKA PODRUČJA*
Održivost, društveno odgovorno poslovanje, etička nabava	Potencijalno mnoga/sva pitanja iz Smjernica OECD-a za multinacionalna poduzeća jer su ti odjeli/funkcije često glavne/žarišne točke / koordinatori za pitanja odgovornog poslovnog ponašanja.
Okoliš i/ili socijalna pitanja	<ul style="list-style-type: none"> • okoliš • zdravlje i sigurnost • ljudska prava • druga socijalna pitanja kojima se ne bavi nijedan drugi odjel/funkcija
Ljudski resursi	<ul style="list-style-type: none"> • zapošljavanje i odnosi između poslodavca i radnika • sigurnost i zdravlje na radnom mjestu • ljudska prava • pronalaženje osoblja
Predstavnici radnika, sindikalni predstavnici	<ul style="list-style-type: none"> • zapošljavanje i odnosi između poslodavca i radnika • sigurnost i zdravlje na radnom mjestu • ljudska prava
Poslovne operacije, proizvodnja	<ul style="list-style-type: none"> • okoliš • sigurnost i zdravlje na radnom mjestu • ljudska prava • zaštita potrošača
Pravna pitanja	<ul style="list-style-type: none"> • pravna usklađenost • zapošljavanje i odnosi između poslodavca i radnika • suzbijanje podmićivanja i korupcije • ljudska prava • zaštita potrošača • objavljivanje informacija • ugovori sa stranama u poslovnim odnosima
Usklađenost, etika/ integritet	<ul style="list-style-type: none"> • usklađenost općenito • suzbijanje podmićivanja i korupcije
Nabava, lanac opskrbe, poslovni odnosi	<ul style="list-style-type: none"> • sva tematska područja povezana s lancima opskrbe i poslovnim odnosima razrađena u Smjernicama OECD-a za multinacionalna poduzeća • probir, ugovaranje i praćenje lanca opskrbe / poslovnih odnosa povezanih s tim tematskim područjima
Prodaja i marketing	<ul style="list-style-type: none"> • ljudska prava • zaštita potrošača • objavljivanje informacija

ODJELI I/ILI FUNKCIJE	TEMATSKA PODRUČJA*
Razvoj zajednice	<ul style="list-style-type: none"> • sudjelovanje dionika • okoliš • zdravlje i sigurnost zajednice • ljudska prava • objavljivanje informacija
Vanjski poslovi, izvješćivanje	<ul style="list-style-type: none"> • sudjelovanje dionika • objavljivanje informacija
Upravljanje rizikom	• potencijalno sva tematska područja
Revizija	• potencijalno sva tematska područja
Više rukovodstvo	• potencijalno sva tematska područja
Uprava/vlasnici	• potencijalno sva tematska područja

* Neiscrpan popis tematskih područja u skladu sa Smjernicama OECD-a za multinacionalna poduzeća koja mogu biti osobito mjerodavna za odjel/funkciju i kako bi ih oni uzeli u obzir pri preuzimanju svoje uloge u dubinskoj analizi ili doprinosu koji daju na temelju svojeg znanja i iskustva

P17.

Koje su razlike između uloge uprave i menadžmenta u osiguravanju odgovornog poslovnog ponašanja? → v. odjeljak II., 1.2.

Uprava će, načelno, biti uključena u odobravanje politika odgovornog poslovnog ponašanja poduzeća. Isto tako može biti uključena u odlučivanje o poslovnoj strategiji koja može imati implikacije za odgovorno poslovno ponašanje. Osim toga, može intervenirati u slučajevima neprovođenja politika odgovornog poslovnog ponašanja i zatražiti od uprave da poduzme mjere. Može biti korisno jednog ili više članova uprave koji posjeduju stručna znanja i iskustva proglašiti odgovornima za tematska područja OPP-a. U tom pogledu, prema Načelima korporativnog upravljanja skupine G20 / OECD-a, kao važna odgovornost uprave javnih poduzeća prepoznat je nadzor sustava upravljanja rizicima, kao i sustava osmišljenih kako bi se osiguralo da se korporacija pridržava primjenjivih zakona kao što su zakoni kojima se reguliraju porezi, tržišno natjecanje, rad, zaštita okoliša, jednake mogućnosti, borba protiv korupcije te zdravlje i sigurnost (OECD, 2015.a, VI. poglavlje). S druge strane, menadžment će biti odgovoran za izradu strategije kako bi se osigurala provedba politike odgovornog poslovnog ponašanja.

Iako se uloga uprave razlikuje od uloge menadžmenta, u praksi osobe iz visoke razine menadžmenta mogu biti članovi uprave poduzeća te imati dvostruku ulogu.

Uključiti očekivanja u pogledu OPP-a i politike OPP-a u suradnju s dobavljačima i drugim stranama u poslovnim odnosima → v. odjeljak II., 1.3.

P18.

Kako se očekivanja u pogledu odgovornog poslovnog ponašanja mogu ugraditi u poslovne odnose? → v. odjeljak II., 1.3.

Osim što će se očekivanja od poslovnih odnosa izraziti kroz politike odgovornog poslovnog ponašanja poduzeća, mogu se poduzeti dodatni koraci kako bi se osiguralo da se očekivanja u pogledu odgovornog poslovnog ponašanja ugrade u poslovne odnose.

► NA PRIMJER, kao što je navedeno u Smjernicama, očekivanja od novih poslovnih odnosa mogu se priopćiti i dogovoriti u okviru formalnih sporazuma ili dokumenata (primjerice putem kodeksa ponašanja dobavljača, ugovora o zajedničkom ulaganju, popratnih pisma subjektima u koje se ulaže itd.). Ti sporazumi ili dokumenti mogu sadržavati:

- očekivanja da se subjekti u poslovnim odnosima pridržavaju Smjernica OECD-a za multinacionalna poduzeća i/ili ovih Smjernica ili usklađenih standarda
- očekivanja koja se postavljaju pred strane u poslovnim odnosima u pogledu njihove transparentnosti, praćenja i izvješćivanja
- specifikacije o tome očekuje li se od strana u poslovnim odnosima da kroz lance opskrbe ili vrijednosti iste zahtjeve postave i pred svoje strane u poslovnim odnosima te ako da, na koji način
- razloge za raskid ugovora zbog neispunjavanja očekivanja u pogledu Smjernica OECD-a za multinacionalna poduzeća.

Odjeli zaduženi za odlučivanje o novim poslovnim odnosima mogu prije ulaska u novi poslovni odnos razmotriti kriterije odgovornog poslovnog ponašanja. To se može učiniti primjenom pretkvalifikacijskih postupaka, kriterija za nadmetanje ili kriterija za probir koji uzimaju u obzir tematska područja OPP-a.

Često strana u poslovnom odnosu (kao što je dobavljač) može imati mnogo kupaca te nuditi usluge i proizvode u više gospodarskih

sektora. Imajući to na umu, u nekim slučajevima može biti nepraktično ili opterećujuće za poduzeće nametati svojim dobavljačima / stranama u poslovnim odnosima svoja očekivanja ne razmatrajući postojeća ili potencijalno proturječna očekivanja koja su pred tu stranu u poslovnom odnosu postavili njezini ostali kupci / strane u njezinim poslovnim odnosima. Poduzeća mogu pristupiti rješavanju tog izazova na sljedeći način:

- usklađujući se s međunarodnim i industrijskim standardima s obzirom na očekivanja u pogledu dubinske analize lanca opskrbe
- surađujući s drugim akterima iz struke na zajedničkim očekivanjima koja imaju od poslovnih odnosa, uključujući kroz zajedničke politike odgovornog poslovnog ponašanja i okvire izvješćivanja → v. Prilog P12.
- surađujući sa stranama u poslovnim odnosima na načinima smanjivanja proturječnih zahtjeva i njihovim raspoređivanjem na sve kupce te specificirajući dodatne inicijative, politike ili programe u svrhu uzajamnog priznavanja.

A.2. PREPOZNAVANJE I PROCJENJIVANJE STVARNIH I POTENCIJALNIH ŠTETNIH UČINAKA POVEZANIH S POSLOVANJEM, PROIZVODIMA ILI USLUGAMA PODUZEĆA

Odrediti cjelokupni obuhvat kako bi se utvrdila sva područja poslovanja, u svim poslovnim operacijama i odnosima, uključujući i lance opskrbe u kojima su rizici u području odgovornog poslovnog ponašanja najvjerojatniji i najznačajniji. → v. odjeljak II., 2.1.

P19.

Što se podrazumijeva pod određivanjem obuhvata i koliko bi široko poduzeće trebalo ići pri njegovu određivanju? → v. odjeljak II., 2.1.

Određivanje obuhvata odnosi se na početni postupak prepoznavanja općih područja značajnog rizika u poslovnim operacijama samog poduzeća (primjerice aktivnosti i linije proizvoda) i njegovim stranama u poslovnim odnosima (uključujući sve faze lanca opskrbe ili vrijednosti). Određivanje obuhvata treba ići u širinu i predstavljati prvi korak pri određivanju prioriteta. S druge strane, procjena (u skladu s odjeljkom II., 2.2.) se odnosi na detaljniji postupak kojim se nastoji utvrditi i evaluirati prioritetne rizike povezane s određenom poslovnom aktivnošću ili odnosom. → v. Prilog P23. — P28.

Način na koji se u praksi provodi određivanje obuhvata, osobito obuhvata rizika u stranama u poslovnim odnosima, varirat će ovisno o značajkama poduzeća.

► NA PRIMJER, institucionalni ulagač može se oslanjati na usluge istraživanja tržišta i druge vanjske resurse (izvješća civilnog društva,

medije itd.) kako bi utvrdio obuhvat rizika u svojem investicijskom portfelju, dok trgovac na malo može izraditi prikaz strukture svojeg lanca opskrbe i utvrditi opća područja rizika na temelju specifičnih čimbenika povezanih s geografskim položajem, sektorom, proizvodom ili poduzećem.

Međutim, ako poduzeće sazna (primjerice iz izvješća, u okviru uključenosti dionika, mehanizma za podnošenje pritužbi) da su proizvodna linija ili neki njezin dio povezani s određenim rizicima, važno je uzeti u obzir te informacije zajedno s ostalim informacijama prikupljenima tijekom postupka određivanja obuhvata.

OKVIR 4. KAKO SE MAPIRANJE LANCA OPSKRBE UKLAPA U POSTUPAK ODREĐIVANJA PODRUČJA DJELOVANJA I PROCJENE?

Tijekom postupka određivanje obuhvata za poduzeća će biti važno da izrade prikaz svojeg općeg poslovanja i strukture svojih lanaca opskrbe radi prepoznavanja visokorizičnih aktivnosti, geografskih područja, proizvoda ili poslovnih odnosa. Kako se poduzeće bude uključivalo u poslovanje u tim rizičnim područjima, može izraditi detaljniji prikaz postojećih poslovnih odnosa kako bi prepoznalo konkretne odnose za daljnju procjenu.

NA PRIMJER, poduzeće iz automobilskeg sektora može u okviru svojih aktivnosti određivanja obuhvata, na temelju poznatih informacija o sektoru, utvrditi da će baterije vjerojatno sa sobom nositi veći stupanj rizika nego ostale komponente. Malo je vjerojatno da će poduzeće u tom času posjedovati detaljne informacije o konkretnim poddobljima i zemljama podrijetla, potrebne kako bi započelo detaljnu procjenu svog lanca opskrbe baterijama. Vjerojatnije je da će prvo nastojati prikupiti dodatne informacije o tome gdje se zapravo proizvode baterije te izraditi prikaz rizičnih faza lanca opskrbe tim proizvodima, mogućih zemalja podrijetla materijala u bateriji, kao i kvalitete i prirode eventualne dubinske analize koju će provoditi visokorizični poddobljivači. Tek nakon toga poduzeće može prijeći na određivanje prioriteta pojedinih poslovnih odnosa pri dubinskoj procjeni i mjerama. NA PRIMJER, nakon što pregleda svoje proizvodne linije, neko poduzeće koje djeluje u sektoru obuće može uvidjeti da je njegova kožna obuća povezana sa značajnim rizicima povezanim s radnom snagom i rizicima za okoliš koji proizlaze iz postupka obrade kože. Poduzeće zatim može izraditi prikaz konkretnih strana u poslovnim odnosima

(primjerice štavionice kože) povezanih s proizvodnjom njegovih proizvoda od kože kako bi pri daljnjoj procjeni prednost dalo pojedinim dobavljačima koji posluju u visokorizičnim geografskim područjima.

P20.

Što su rizici sektora, proizvoda, geografskog područja i rizici na razini poduzeća? → v. odjeljak II., 2.1.

Pri procjeni rizika u poslovanju samog poduzeća i njegovih poslovnih odnosa može biti korisno razmotriti rizike sektora, rizike proizvoda, geografske čimbenike rizika i čimbenike rizika na razini poduzeća. Ti čimbenici rizika određeni su prošlim učincima i novonastalim problemskim područjima.

- Rizici sektora rizici su koji prevladavaju u nekom sektoru na globalnoj razini zbog značajki tog sektora, njegovih aktivnosti, proizvoda i proizvodnih procesa. Na primjer, ekstraktivni sektor često je povezan s rizicima koji se odnose na snažan utjecaj na okoliš i učinke na lokalne zajednice. U sektoru odjeće i obuće, među ostalim, prevladavaju rizici povezani s poštivanjem sindikalnih prava, zdravljem i sigurnošću na radu te niskim plaćama.¹⁴
- Rizici proizvoda rizici su povezani s ulaznim elementima ili proizvodnim procesima koji se koriste u razvoju ili uporabi određenih proizvoda. Na primjer, proizvodi za odjeću s perlama ili v zom sa sobom nose veći stupanj rizika od neformalnog zapošljavanja i nesigurnog rada, dok telefoni i računala mogu sadržavati komponente za koje postoji rizik da ih se ekstrahira u područjima sukoba.
- Rizici uvjetovani geografskim položajem uvjeti su u nekoj zemlji koji mogu povećati vjerojatnost rizika u sektoru. Geografski čimbenici rizika općenito se mogu klasificirati kao oni povezani s regulatornim okvirom (primjerice usklađivanje s međunarodnim konvencijama), upravljanjem (primjerice utjecaj inspekcija, vladavina prava, razina korupcije), socioekonomskim kontekstom (primjerice stopa siromaštva i obrazovanja, ranjivost i diskriminacija određenih populacija) i političkim kontekstom (primjerice prisutnost sukoba).
- Rizici na razini poduzeća rizici su povezani s konkretnim

74 75

poduzećem, kao što su slabo upravljanje, loše ponašanje u prošlosti u odnosu na poštivanje ljudskih prava, radničkih prava, standarda borbe protiv korupcije, standarda zaštite okoliša, odnosno nedostatak kulture povezane s odgovornim poslovnim ponašanjem.

P21.

Koji su primjeri izvora informacija za preliminarno istraživanje na temelju javno dostupnih podataka? → v. odjeljak II., 2.1.

Rizici sektora i proizvoda, kao i situacija u pojedinim zemljama, većinom su poznati ili lako razumljivi iz lako dostupnih informacija. Na primjer, opasni učinci tehničkih procesa i proizvoda na okoliš i zdravlje općenito su dovoljno razumljivi u okviru pojedinih struka.

Izješća međunarodnih organizacija, organizacija civilnog društva, nacionalnih institucija za ljudska prava, tijela državne uprave, sindikata te udruga poslodavaca i poslovnih udruga mogu pružiti vrijedne informacije tijekom cjelokupnog postupka dubinske analize, a osobito tijekom faze određivanja obuhvata. Medijski članci isto tako mogu pružiti uvid u lokalnu, regionalnu i nacionalnu društveno-političku situaciju. → v. popis resursa temeljenih na dokumentima u Tablici 6.

Važno je da poduzeća procijene točnost i vjerodostojnost resursa na koje se oslanjaju za informacije o riziku. To se osobito odnosi na naslijeđene izvore, kao što su prethodne osnovne procjene i istraživanja koje je proveo partner, stečeno poduzeće ili usporedivo poduzeće, te na ostale sekundarne izvore. To se može učiniti razvrstavanjem informacija i njihovim uspoređivanjem s drugim izvorima, uzimajući u obzir prirodu i izvor informacija te datum njihove objave, kao i savjetujući se oko spornih pitanja s trećim stranama, kao što su organizacije civilnog društva. No, informacije iznesene u eksternim izvješćima ne moraju nužno biti u potpunosti potvrđene da bi ih poduzeće moglo koristiti kao polazište za daljnje istraživanje.

¹⁴ Za više informacija o rizicima u sektoru odjeće i obuće v. OECD (2017.a); za više informacija o rizicima povezanim sa sektorom ekstrakata v. OECD (2016.c).

TABLICA 6. PRIMJER ODJELA I FUNKCIJA KOJI BI MOGLI BITI MJERODAVNI ZA PROVEDBU DUBINSKE ANALIZE

76 77

Primarni izvori

- ugovori, licence, relevantni propisi i zakoni, politika poduzeća u okviru koje je opisan pravni i regulatorni režim primjenjiv na projekt ili djelatnost
- polazne studije / procjene učinka čiji su naručitelji druge strane ili koje su naručene tijekom ranijih faza projekta
- podaci koje su pružila državna tijela na temu zapošljavanja, razine siromaštva, zdravstvenih i obrazovnih standarda, plaća, uvjeta rada te zdravlja i sigurnosti na radu itd.
- podaci iz popisa stanovništva, podaci o prihodima i stopama siromaštva (to može biti nepouzdana u kontekstu nekih gospodarstava u razvoju)
- kartiranje zemljišta i drugih informacija o projektu ili aktivnosti
- ključni pokazatelji prikupljeni putem karata geografskih informacijskih sustava i drugih izvora
- ostali postojeći materijali ili nasliedene informacije u slučaju kupnje (ako je moguće)
- pritužbe i evidencija zahtjeva lokalne zajednice

Sekundarni izvori

- studije i pokazatelji znanstvene zajednice, nacionalnih institucija za ljudska prava, tijela državne uprave i strukovnih tijela
- studije i izvješća međuvladinih organizacija te multilateralnih i bilateralnih razvojnih institucija
- studije i pokazatelji koje su izradile nevladine organizacije te sektorske, nacionalne i međunarodne sindikalne organizacije
- informacije o programima ulaganja ili razvoja u zajednici koji se odnose na projekte drugih gospodarskih grana u području ili regiji
- studije koje provode zajednice, na primjer autohtoni narodi ili njihove predstavničke organizacije, o ključnim pitanjima koja mogu biti mjerodavna za razvoj projekata
- dostupna izvješća koja su pripremila druga poduzeća koja djeluju u lokalnom području ili regiji

P22.

Kako riješiti probleme nedostatka informacija? → v. odjeljak II., 2.1.–2.2. Uzimajući u obzir relevantne okolnosti i stvarna ograničenja, pri rješavanju pitanja nedostatka informacija o rizicima povezanim s aktivnostima poduzeća i njegovim poslovnim odnosima mogu biti korisne određene strategije.

► NA PRIMJER

- Mogu se uspostaviti mehanizmi za podnošenje pritužbi i druge platforme za praćenje (primjerice nacionalni odbori za praćenje) kako bi se poduzeća upozorilo na stvarne ili potencijalne štetne učinke koje možda nisu sama uočila. → v. Prilog P54.
- Informacije ili tvrdnje o stvarnim ili potencijalnim štetnim učincima ne moraju biti u potpunosti potvrđene da bi se pokrenula daljnja procjena.
- Poduzeća mogu surađivati s ključnim dionicima i stručnjacima kako bi bolje razumjela rizike sektora, proizvoda ili geografskog područja, na primjer putem okruglih stolova.

Počevši od gore navedenih značajnih područja rizika, uvijek iznova provoditi sve temeljitije procjene prioritarnih poslovnih operacija, dobavljača i drugih poslovnih odnosa kako bi se prepoznali i procijenili konkretni stvarni i potencijalni štetni učinci u području odgovornog poslovnog ponašanja. → v. odjeljak II., 2.2.

P23.

Kako poduzeće može procjenjivati rizike od štetnih učinaka svojih aktivnosti? → v. odjeljak II., 2.2.

U mnogim slučajevima poduzeća već provode samoprocjene ili sudjeluju u vanjskim revizijama ili inspekcijskim pregledima povezanim s ključnim rizicima u svojem sektoru, dok su u nekim kontekstima takve procjene regulirane u skladu s nacionalnim pravom. Na primjer, inspekcije rada, inspekcije zaštite okoliša potrebne za licenciranje, procjene učinka na okoliš, sustavi upravljanja usklađenošću u području borbe protiv korupcije, procesi upoznavanja druge ugovorne strane, financijske revizije, procjene učinka na ljudska prava i postupci licenciranja proizvoda – sve su to primjeri uobičajenih procjena rizika koje poduzeće možda već provodi ili na kojima surađuje s mjerodavnim tijelima. Trgovačka društva mogu izmijeniti ili dopuniti postojeće procjene kako bi uzele u obzir međunarodne standarde i preporuke u pogledu odgovornog poslovnog ponašanja.

Osim standardnih procjena koje poduzeće možda već primjenjuje, ponekad će biti potrebne dodatne interne procjene kako bi se razumjeli mogući rizici ili stvarni štetni učinci povezani s aktivnostima poduzeća radi osiguravanja usklađenosti s očekivanjima u pogledu odgovornog poslovnog ponašanja iz Smjernica OECD-a za multinacionalna poduzeća.

► NA PRIMJER, poduzeće može naručiti vanjsku reviziju provedbe svojih politika suzbijanja diskriminacije i seksualnog uznemiravanja.

► NA PRIMJER, podružnica može provoditi procjene učinaka na okoliš povezanih sa svojim aktivnostima i podijeliti ih s matičnim društvom.

P24.

Na koji način poduzeće može odrediti prioritete pri izradi procjene svojih operacija ili poslovnih odnosa? → v. odjeljak II., 2.2.

Kod mnogih poduzeća, osobito većih, neće biti moguće procijeniti stvarne ili potencijalne štetne učinke svih operacija i poslovnih odnosa. Poduzeća mogu dati prednost procjeni operacija ili poslovnih odnosa koji nose najznačajniji rizik od štetnih učinaka. → v. odjeljak II., 2.4. i Prilog P3. za više uputa o najznačajnijim učincima

Pri opisanom određivanju prioriteta treba imati na umu sljedeće:

- Poslovna operacija ili poslovni odnos odvijaju se u zemlji većeg stupnja rizika (primjerice prisutnost sukoba, ranjivih skupina, slabosti vladavine prava, visoke stope korupcije itd.).
- Poslovna operacija ili poslovni odnos podrazumijevaju aktivnost ili proizvodni proces većeg stupnja rizika (te ih karakteriziraju visok udio neformalnih vidova rada, uporaba opasnih kemikalija, teške mehanizacije itd.).
- Pri prethodnoj procjeni uočeni su rizici.

Važno je da se strane u poslovnim odnosima kategoriziraju kao 'visokorizične' i da im se daje prednost pri daljnjoj procjeni na temelju njihova profila rizika, a ne na temelju čvrstine njihova odnosa s poduzećem.

► NA PRIMJER, poduzeće koje se bavi elektroničkim uređajima može kao 'visokorizična' izdvojiti poduzeća od kojih nabavlja sirovine koja crpe minerale u područjima zahvaćenima sukobima i u visokorizičnim regijama, iako nema izravne ugovorne odnose s tim stranama u poslovnim odnosima.

Ponekad će trebati odrediti prioritete visokorizične strane u poslovnim odnosima. Imajući u vidu buduću procjenu svih postojećih visokorizičnih strana u poslovnim odnosima, poduzeće može započeti s procjenom onih visokorizičnih strana u poslovnim odnosima od kojih nabavlja najznačajnije postotke proizvoda (ili koje su iz zemalja iz kojih poduzeće nabavlja najznačajnije postotke sirovina).

P25.

Na koji način poduzeće može procijeniti strane u poslovnim odnosima koje je odabralo kao prioritete za određivanje obuhvata? → v. odjeljak II., 2.2.

U okviru određivanja obuhvata poduzeće prepoznaje kategorije rizika u širem smislu koje su povezane s njegovim poslovnim odnosima. Procjene su detaljnije evaluacije rizika koji su određeni kao prioriteti u sklopu određivanja obuhvata. Neki od primjera procjena su samoprocjena dobavljača, terenski pregled i revizija. Vrsta procjene za koju se poduzeće odluči bit će prilagođena naravi rizika.

► NA PRIMJER

- Za procjenu rizika kao što su oni povezani sa zdravljem i sigurnošću na radu, sigurnošću proizvoda i ekološkom učinkovitosti mogu biti prikladni terenski pregledi.
- Pri provjeri usklađenosti poduzeća sa standardima financijskog izvještavanja mogu biti prikladni pregledi dokumenata.
- Pri procjeni rizika povezanih s radom i ljudskim pravima, osobito onih osjetljive prirode i općenito nedokumentiranih, možda će najprikladniji biti razgovori s radnicima i rasprave u takozvanim fokus-skupinama. Budući da se može pretpostaviti da radnicima neće biti ugodno iskreno iznositi odgovore pred menadžmentom, u razgovorima udvoje ili unutar fokus-skupina, u nekim slučajevima možda će takve razgovore trebati voditi treće strane od povjerenja.
- Pri procjeni štetnih učinaka aktivnosti poduzeća na lokalne zajednice možda će najprikladnije biti uključivanje dionika i savjetovanje s mjerodavnim organizacijama civilnog društva.

P26.

Što može obuhvaćati procjena poslovnih odnosa i tko bi trebao provoditi te procjene? → v. odjeljak II., 2.2.

Za većinu vrsta rizika procjena će obuhvatiti sljedeće:

- stvarne štetne učinke ili rizike od učinaka koje izaziva ili kojima doprinosi strana u poslovnom odnosu (primjerice nesigurno rukovanje kemikalijama; podmićivanje službenika), uključujući one povezane s predstojećim projektima ili budućim aktivnostima
- sposobnost i spremnost strane u poslovnom odnosu da provede dubinsku analizu
- primjerenost dubinske analize koja se provodi, uključujući mjere

koje provodi poduzeće ili njegova strana u poslovnom odnosu kako bi se spriječili i ublažili štetni učinci (primjerice politika, sustavi upravljanja usklađenosti, procjene poddobavljača, nadogradnja postrojenja, osiguravanje pristupa mehanizmima za podnošenje pritužbi).

Korisno je da osobe zadužene za provodu procjena imaju sljedeće kompetencije:

- stručno znanje i iskustvo o mjerodavnim rizicima koje poduzeće procjenjuje (primjerice ljudska prava, zdravlje i sigurnost, korupcija), uključujući poznavanje najboljih metoda za prepoznavanje stvarnih i potencijalnih štetnih učinaka u lokalnom kontekstu
- poznavanje međunarodnih i nacionalnih standarda povezanih sa štetnim učinkom
- sposobnost provođenja procjene u lokalnom kontekstu (primjerice jezične vještine).

Nije vjerojatno da će jedan pojedinac imati navedene kompetencije u svim rizičnim područjima i kontekstima. Imajući na umu taj izazov, procjene mogu provoditi timovi koji zajedno imaju sve gore navedene kompetencije.

P27.

Kada procjenjivati strane u poslovnom odnosu? → v. odjeljak II., 2.2.

Poduzeća se potiče da provode procjene:

- postojećih visokorizičnih strana u poslovnom odnosu (tj. onih odnosa koji uključuju geografska područja, proizvode ili sektore za koje je utvrđeno da predstavljaju visoke rizike od štetnih učinaka) koje još nisu procijenjene
- prije ulaska u novi visokorizičan poslovni odnos → v. Prilog P18.
- kad je izgledna promjena konteksta visokorizičnih strana u poslovnom odnosu.

U nekim slučajevima rizici od štetnog učinka u određenoj regiji toliko prevladavaju da procjena pojedinih strana u poslovnom odnosu neće donijeti nove informacije. U tom se slučaju poduzeće može odmah usredotočiti na sprečavanje i ublažavanje štetnih učinaka.

► NA PRIMJER, poduzeće može saznati da u zoni proizvodnje za izvoz prevladava seksualno uznemiravanje. Uviđajući kako je teško

prepoznati konkretne slučajeve seksualnog uznemiravanja, poduzeće može odlučiti da ne otpočne s procjenjivanjem dobavljača, već da ih radije potiče na provedbu mjera sprečavanja seksualnog uznemiravanja (primjerice osposobljavanje uprave).

U nekim slučajevima možda već postoje vjerodostojne procjene poslovnih odnosa. Ako su dostupne, potiče se poduzeća da pregledaju rezultate takvih procjena te se usredotoče na sprečavanje ili ublažavanje prepoznatih štetnih učinaka i praćenje napretka.

P28.

Kako poduzeća mogu procijeniti strane u poslovnom odnosu s kojima nisu u ugovornom odnosu? → v. odjeljak, 2.2.

Postoje razni alati i pristupi za procjenu visokorizičnih strana u poslovnom odnosu kad poduzeće s njima nije u ugovornom odnosu kako bi lakše prevladalo izazove vidljivosti i utjecaja.

► NA PRIMJER, kako bi se poboljšala vidljivost, poduzeća mogu:

- od strana s kojima su u poslovnom odnosu zatražiti da objave informacije koje su im potrebne kako bi procijenili rizike povezane s njihovim dobavljačima i njihovim stranama u poslovnim odnosima, kao što su informacije koje se odnose na poddobavljače i podizvođače, ili zemlju podrijetla. Poduzeća mogu stvoriti i koristiti zajedničke obrasce izvješćivanja u sektoru kako bi smanjila nepotrebno opterećivanje strana u poslovnom odnosu → v. Prilog P12.
- koristiti postojeći sustav sljedivosti ili lanca nadzora¹⁵ kako bi osigurala vidljivost strana u poslovnom odnosu na početku lanca opskrbe. To je najmjerodavnije za poduzeća usmjerena na proizvode s fizičkim lancima opskrbe.

Ako je moguće, kako bi provela procjenu štetnih učinaka strana u poslovnom odnosu koje se nalaze bliže početku lanca opskrbe, poduzeća mogu:

- koristiti postojeće vjerodostojne procjene strana u poslovnom odnosu koje se nalaze bliže početku lanca opskrbe, kao što su procjene dostupne kroz inicijative suradnje ili objavljene na temelju odredbi o kaskadnom objavljivanju informacija odnosno

¹⁵ Sljedivost je postupak u okviru kojeg poduzeća prate materijale i proizvode kroz lanac opskrbe.

prijenosu obveza odozgo prema dolje¹⁶ u pisanim sporazumima ili ugovorima

- ako ne postoje vjerodostojne procjene, na temelju informacija prikupljenih u okviru kaskadnog izvješćivanja, odredbi o prijenosu obveza odozgo prema dolje ili sljedivosti moguće je prepoznati strane u poslovnim odnosima koje su zajedničke i drugim subjektima u gospodarskoj grani radi provedbe procjene zajedničkih poslovnih odnosa ili naručivanja takve procjene
- procijeniti proces dubinske analize strana u poslovnim odnosima koje u svojem lancu opskrbe djeluju na kontrolnim točkama. → v. Okvir 5.

OKVIR 5. SURADNJA SA STRANAMA U POSLOVNIM ODNOSIMA KOJE DJELUJU NA KONTROLNIM TOČKAMA U LANCU OPSKRBE

Poduzeća mogu prepoznati kontrolne točke (koje se katkad nazivaju 'točke zagušenja') uzimajući u obzir:

- ključne točke transformacije u lancu opskrbe na kojima se mogu objediniti ili izgubiti podaci o sljedivosti ili lancu nadzora
- broj subjekata, na primjer ako postoji relativno malo poduzeća koja procesuiraju ili obrađuju većinu ulaznih materijala i prenose ih udaljenijim dijelovima lanca opskrbe
- najveću točku utjecaja na poduzeća koja se nalaze na završetku lanca opskrbe
- točke na kojima već postoje sustavi i programi revizije kako bi ih se iskoristilo i na taj način izbjeglo udvostručavanje.

'Poduzeća – kontrolne točke' vjerojatno će imati bolju vidljivost i/ili utjecaj na svoje dobavljače i strane u poslovnim odnosima na početku lanca opskrbe nego poduzeća bliže potrošačima ili krajnjim korisnicima. Provođenje dubinske analize poduzeća – kontrolnih točaka kako bi se utvrdilo provode li ona dubinsku analizu u skladu s ovim Smjernicama donekle jamči prepoznavanje, sprečavanje i ublažavanje rizika od štetnih učinaka izravno povezanih s dobavljačima. Prepoznavanje kontrolnih točaka i suradnja s njima mogući su: na

¹⁶ Kaskadno objavljivanje informacija odnosi se na slučajeve kad poduzeće objavljuje informacije kupcima koji se nalaze neposredno ispod njih u lancu opskrbe, koji ih zatim prenose svojim kupcima; odredba o prijenosu obveza odozgo prema dolje opća je ugovorna odredba ugrađena u ugovore na nižim razinama.

način da se u ugovore s dobavljačima i stranama u poslovnim odnosima uključe zahtjevi za utvrđivanje kontrolnih točaka (na povjerljivoj osnovi); te da se od dobavljača / strana u poslovnim odnosima traži da nabavljaju od poduzeća – kontrolnih točaka – koja ispunjavaju očekivanja iz ovih Smjernica koristeći se povjerljivim sustavima za razmjenu informacija o dobavljačima i/ili za objavljivanje informacija o subjektima u početnim dijelovima lanca opskrbe određene gospodarske grane.

Procijeniti uključenost poduzeća u prepoznate stvarne ili potencijalne štetne učinke kako bi se odredile odgovarajuće reakcije. Konkretno, procijeniti je li poduzeće: a) prouzročilo (ili bi moglo prouzročiti) štetan učinak; ili b) doprinijelo (ili bi moglo doprinijeti) štetnom učinku; odnosno c) je li štetan učinak izravno povezan s poslovanjem, proizvodima ili uslugama poduzeća na temelju poslovnog odnosa (ili bi to mogao postati). → v. odjeljak II., 2.3.

P29.

Što se podrazumijeva pod štetnim učincima koje su 'uzrokovala' sama poduzeća ili kojima su 'doprinijela' ili koji su 'izravno povezani' s njihovim poslovanjem, proizvodima ili uslugama kroz poslovne odnose? → v. odjeljak II., 2.3.

Uzrokuje: poduzeće 'uzrokuje' ili 'izaziva' štetan učinak ako su njegove aktivnosti¹⁷ same po sebi dovoljne da rezultiraju štetnim učinkom.

► NA PRIMJER, ako poduzeće diskriminira žene ili rasne manjine u okviru svojih praksi zapošljavanja ili ako poduzeće plaća mito stranom javnom službeniku.

Doprinosi: poduzeće 'doprinosi' učinku ako ga izazivaju njegove aktivnosti u kombinaciji s aktivnostima drugih subjekata ili ako aktivnosti poduzeća imaju za posljedicu da neki drugi subjekt izazove štetan učinak ili mu to olakšavaju ili ga potiču na to. Doprinos mora biti znatan što znači da se ne razmatraju manji ili trivijalni doprinosi. Utvrđivanje značajne naravi doprinosa i shvaćanje djelovanja poduzeća takvim da je moglo prouzročiti da drugi subjekt izazove štetan učinak

¹⁷ OECD (2011.), u poglavlju IV., točki 42. navodi se kako pojam 'aktivnosti' može uključivati i poduzete radnje i propuste.

ili mu to olakšati ili ga potaknuti u tome mogu uključivati razmatranje više čimbenika. Mogu se uzeti u obzir sljedeći čimbenici:

- mjera u kojoj poduzeće može potaknuti ili motivirati drugi subjekt na neki štetan učinak, odnosno stupanj do kojeg je aktivnost povećala rizik od nastupanja učinka
- mjera u kojoj je poduzeće moglo ili trebalo znati za štetni učinak ili mogućnost nastupanja štetnog učinka, odnosno stupanj predvidljivosti
- stupanj do kojeg je neka aktivnost poduzeća stvarno ublažila štetan učinak ili smanjila rizik od njegova nastupanja.

Samo postojanje poslovnog odnosa ili aktivnosti koje omogućavaju opće uvjete u kojima je moguće nastupanje štetnih učinaka ne mora nužno predstavljati odnos doprinošenja. Takva bi aktivnost trebala znatno povećati rizik od štetnog učinka.

► NA PRIMJER, razmislite o trgovcu na malo koji zadaje veoma kratak rok isporuke proizvoda unatoč tome što je na temelju prošlih iskustava sa sličnim proizvodima znao da takav rok proizvodnje nije izvediv te ograničavajući primjenu prethodno odobrenog podugovora.

- Činom zadavanja vremena provedbe kraćeg od izvedivog i ograničavanja primjene podugovaranja povećan je rizik od prekomjernog prekovremenog rada proizvođača.
- Stupanj predvidljivosti učinka može biti visok jer je trgovac na malo iz prošlih iskustava sa sličnim proizvodima znao da vrijeme provedbe nije izvedivo i da kratko vrijeme provedbe obično rezultira prekomjernim prekovremenim radom u sektoru.
- Ako nisu poduzeti koraci za ublažavanje kako bi se smanjio rizik od nastupanja učinka, trgovac na malo može doprinijeti prekomjernom prekovremenom radu proizvođača.

► NA PRIMJER, zamislite privatnog investitora u čeličanu. Investitor je član uprave čeličane i redovito komunicira s njezinim menadžmentom. Investitor je glasao protiv ugradnje skupe opreme kojom se sprečava otjecanje štetnih tvari iz postrojenja. Posljedica nesprečavanja je zagađenje vode koju lokalna zajednica koristi za piće uslijed otjecanja štetnih tvari.

- Poticanje upravljanja projektom na način da se izbjegne ugradnja tehnologije koja može spriječiti ili ublažiti štetne učinke na okoliš, konkretno na izvore vode, povećava rizik od štetnih učinaka.

- Stupanj predvidljivosti može se smatrati visokim ako su stručnjaci za upravljanje okolišem u industriji čelika upoznati s potrebom za opremom za pročišćavanje otpadnih voda kako bi se izbjeglo onečišćenje pitke vode.
- Da je investitor proveo dubinsku analizu i podržao alternativni plan sprečavanja otjecanja, stupanj rizika od onečišćenja vode i predvidljivosti tog učinka bili bi niži čime bi se investitor odmakao od odnosa doprinošenja.

Izravno povezano: 'povezanost' je definirana odnosom između štetnog učinka i proizvoda, usluga ili operacija poduzeća posredstvom drugog subjekta (odnosno strane u poslovnom odnosu). 'Izravna povezanost' nije definirana izravnim ugovornim odnosima, na primjer 'izravnim nabavom'.

► NA PRIMJER, ako poduzeće nabavlja kobalt koji se crpi koristeći se dječjim radom i zatim ga ugrađuje u svoje proizvode, poduzeće može biti izravno povezano sa štetnim učinkom (odnosno dječjim radom). U tom slučaju poduzeće nije izazvalo sam štetni učinak niti mu nije doprinijelo, no ipak može postojati izravna veza između proizvodâ poduzeća i štetnog učinka kroz poslovne odnose sa subjektima uključenima u nabavu kobalta (odnosno s talionicom, trgovcem mineralima i rudarskim poduzećem koje koristi dječji rad).

Odnos poduzeća prema štetnom učinku nije statičan. Može se promijeniti, na primjer ovisno o razvoju situacija i stupnju do kojeg se dubinskom analizom i koracima poduzetima kako bi se pristupilo rješavanju utvrđenih rizika i učinaka smanjio rizik od nastanka učinaka.

Općenito će poduzeće najvjerojatnije izazvati štetan učinak u kontekstu aktivnosti povezanih sa svojim poslovnim operacijama te će najvjerojatnije biti izravno povezano sa štetnim učincima koje izazivaju strane u poslovnim odnosima. Doprinos se može ostvariti u kontekstu aktivnosti povezanih s poslovanjem samog poduzeća ili kroz poslovni odnos.

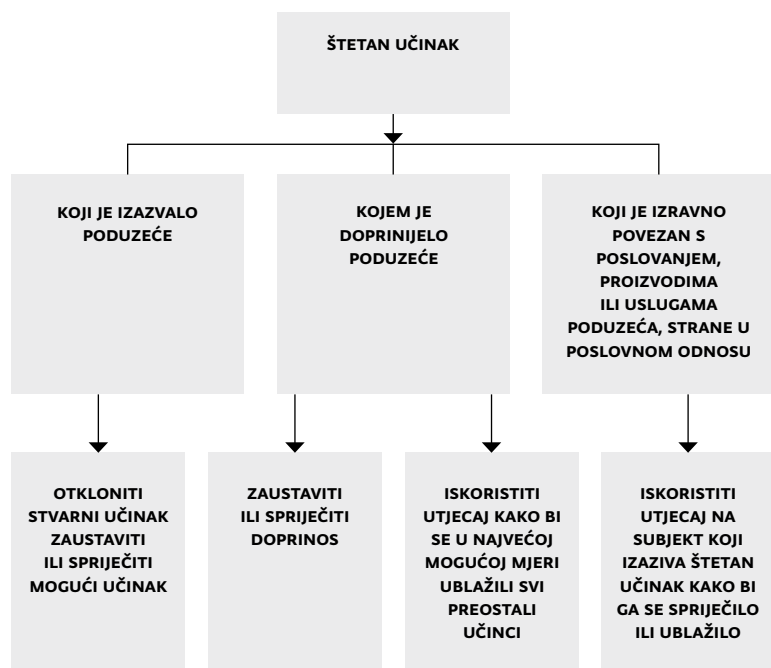
Prethodno navedenim ne namjerava se zaobići bilo kakva pitanja pravne odgovornosti. U okviru nacionalnog prava mogu se primjenjivati posebni pristupi ili pravila za određivanje odnosa prema učinku kako bi se utvrdila pravna odgovornost. Na primjer, za poduzeća za koja se utvrdi da su kriva za kaznena djela podmićivanja vjerojatno će se smatrati da su izazvala učinak ili mu doprinijela na temelju nacionalnih zakona za borbu protiv korupcije.

P30.

Zbog čega je važan način na koji je poduzeće uključeno u štetne učinke? → v. odjeljak II., 2.3.

Važno je razmotriti odnos između poduzeća i štetnog učinka (odno- sno je li ga poduzeće izazvalo ili mu doprinijelo, ili je izravno povezan sa stranom u poslovnom odnosu) s obzirom na to da on određuje na koji bi način poduzeće trebalo reagirati na učinak te je li odgovorno i za otklanjanje ili suradnju na otklanjanju učinka. → v. Sliku 2.

SLIKA 2. PRISTUPANJE PROBLEMU ŠTETNIH UČINAKA

Napomena: za konkretnije smjernice za pristupanje rješavanju štetnih učinaka na ljudska prava v. OECD (2011.), IV. poglavlje

Na temelju pribavljenih informacija o stvarnim i potencijalnim štetnim učincima, prema potrebi, pri poduzimanju daljnjih mjera prioritet imaju najteži i najvjerojatniji rizici i učinci povezani s odgovornim poslovnim ponašanjem. Ne bude li moguće odmah pristupiti rješavanju svih potencijalnih i stvarnih štetnih učinaka, trebat će odrediti prioritete. Nakon što se prepoznaju i riješe

najznačajniji učinci, poduzeće bi trebalo pristupiti rješavanju manje značajnih učinaka. → v. odjeljak II., 2.4.

P31.

Kako poduzeće može odrediti prioritete mjera koje poduzima u nastojanju da spriječi i ublaži štetne učinke svojih poslovnih aktivnosti i poslovnih aktivnosti strana u poslovnim odnosima?

→ v. odjeljak I., Značajke dubinske analize – dubinska analiza može uključivati određivanje prioriteta (na temelju rizika); odjeljak II., 2.4.

Najvažniji čimbenik pri utvrđivanju redoslijeda važnosti mjera koje se poduzimaju kao odgovor jest značaj stvarne ili potencijalne štete.¹⁸ Međutim, uviđajući da poduzeća mogu biti izložena različitim značajnim štetnim učincima, neposrednost štete može se razmatrati sekundarno.

► NA PRIMJER, ako se utvrdi da je tvornica u neposrednoj opasnosti od požara zbog opasnih električnih sustava, prije pristupanja problemu rizika od onečišćenja vode, koji je potencijalno jednako ozbiljan, ali se ne očekuje da će se dogoditi u sljedećih 5 godina, prednost se može dati osiguravanju sigurnosti zgrade i upoznavanju radnika s načinom reagiranja u slučaju požara.

¹⁸ Ako se prednost daje rizicima povezanim s ljudskim pravima, ozbiljnost potencijalnog štetnog učinka trebala bi imati prednost pred vjerojatnošću da će nastupiti.

A.3. ZAUSTAVLJANJE, SPREČAVANJE I UBLAŽAVANJE ŠTETNIH UČINAKA

Na temelju procjene poduzeća o njegovoj uključenosti u štetne učinke zaustaviti aktivnosti koje izazivaju štetne učinke u tematskim područjima OPP-a ili im doprinose. Izraditi i provesti planove prikladne za sprečavanje i ublažavanje potencijalnih (budućih) štetnih učinaka. → v. odjeljak II., 3.1.

P32.

Koja je razlika između sprečavanja štetnih učinaka i ublažavanja štetnih učinaka? → v. odjeljak II., 3.1.

Sprečavanje se odnosi na aktivnosti čiji je cilj u provom redu izbjeći štetan učinak koji je nastupio (primjerice kojima se smanjuje rizik od nastupanja štetnog učinka), dok se ublažavanje odnosi na aktivnosti kojima se smanjuje učinak štetnog učinka koji je nastupio. Primarni cilj dubinske analize jest sprečavanje.

► NA PRIMJER

- U pogledu zdravlja i sigurnosti na radu, kao najbolje sredstvo za sprečavanje ozljeda i lošeg zdravlja prepoznato je u prvom redu otklanjanje opasnosti.
- Uključivanje postupaka pročišćavanja vode može ublažiti učinak onečišćenja vode smanjenjem razine otpadnog fluida u vodi.

► NA PRIMJER

- U sprečavanju podmićivanja u budućnosti može pomoći sudjelovanje u kolektivnim mjerama u visokorizičnim područjima kako bi se lokalne subjekte osposobilo da se odupru traženju mita i poboljšaju kapacitete lokalne uprave za praćenje i provedbu zakona za borbu protiv podmićivanja.

- Učinak podmićivanja može se ublažiti kroz suradnju s tijelima nadležnima za kazneni progon radi podmićivanja te uredno prijavljivanje službenika koji su tražili mito.

P33.

Kako poduzeće može spriječiti i ublažiti stvarne ili potencijalne učinke koje može izazvati ili im doprinijeti? → v. odjeljak II., 3.1.

Prije svega, poduzeća bi trebala prekinuti aktivnosti koje izazivaju stvarne štetne učinke ili im doprinose.

Postoji niz mjera koje poduzeće može poduzeti kako bi spriječilo ili ublažilo buduće štetne učinke u svojem poslovanju.

► NA PRIMJER

- Mjere prilagodbe/izmjene: ponekad je potrebno prilagoditi ili izmijeniti aspekte poslovanja, proizvoda ili usluga poduzeća kako bi se spriječilo ili ublažilo učinci, na primjer preusmjeriti naftovod kako bi se izbjegli potencijalni rizici za zdravlje lokalne zajednice, promijeniti proizvodne procese kako bi se izbjegla uporaba otrovnih tvari.
- Nadogradnja postrojenja: neki učinci mogu se spriječiti samo ulaganjem u poboljšanja postrojenja i opreme. Takva ulaganja mogu uključivati: rasvjetu, ventilaciju, pristup požarnim izlazima, nove strojeve, tehnologiju za kontrolu štetnih učinaka itd.
- Politike: razvoj politika poduzeća i pripadajućih protokola za njihovu provedbu može sam po sebi biti sredstvo za sprečavanje nastupanja učinka. Na primjer, politika nediskriminiranja pri postupku zapošljavanja i pratećim procesima poduzeća može pomoći u sprečavanju diskriminacije. → v. odjeljak II., 1.1. — 1.2.
- Osposobljavanje: učinkovito osposobljavanje radnika, zaposlenika i uprave može pomoći u sprečavanju štetnih učinaka. Osposobljavanje može obuhvaćati širok raspon pitanja, od politika i protokola poduzeća, zakona i obveza, preko sigurnog rukovanja strojevima, kemikalijama itd., do podizanja svijesti o načinu prepoznavanja rizika. → v. odjeljak II., 1.2.(f); 1.3.(d)
- Sustavi upozoravanja: uključuju prepoznavanje znakova za upozorenje ili pokazatelja rizika i osmišljavanje postupaka koje poduzeće treba provoditi ako prepozna rizike od nastupanja štetnog učinka ili doprinošenja takvom učinku.
- Pristupanje rješavanju sistemskih problema: poduzeća ostaju odgovorna za pristupanje rješavanju štetnih učinaka koje izazivaju ili im doprinose, čak i kad posluju u kontekstima u kojima

prevladavaju sistemski problemi. Iako poduzeća nisu odgovorna za rješavanje sistemskih problema na društvenoj razini, mogu smatrati da bi pristupanje rješavanju takvih izazova moglo biti učinkovito u sprečavanju ili ublažavanju štetnih učinaka. → v. Okvir 6. za više informacija o rješavanju sistemskih rizika

90 91

OKVIR 6. RJEŠAVANJE SISTEMSKIH PROBLEMA

Sistemska pitanja odnose se na probleme ili izazove koji prevladavaju u nekom kontekstu, a imaju korijenske uzroke izvan neposrednog nadzora poduzeća, ali ipak povećavaju rizik od štetnih učinaka u okviru poslovanja samog poduzeća ili njegova lanca opskrbe. Sistemski rizici mogu nastati zbog propusta u upravljanju i propusta vlada da ispunne svoju dužnost provođenja zakona i zaštite ljudskih prava. Primjeri sistemskih problema uključuju nedostatan pristup školovanju i visoke stope siromaštva koji mogu povećati rizik od dječjeg rada, podmićivanja i korupcije velikih razmjera u vladi, sustavne diskriminacije manjinskih skupina i široko rasprostranjenog uznemiravanja i zlostavljanja žena i djevojčica u društvu. Iako poduzeća nisu odgovorna za propuste vlada, odluka o poslovanju u kontekstima u kojima postoje sistemski rizici iziskivat će povećanje prirode i opsega dubinske analize.

Postoje brojni načini na koje poduzeća mogu nastojati rješavati rizike povezane sa sistemskim problemima.

Na primjer, poduzeća mogu:

- **uspostaviti međusektorsku suradnju** – sistemski rizici često se dotiču mnogih sektora u određenom kontekstu. Stoga se poduzeća mogu odlučiti za koordinaciju i suradnju u različitim sektorima kako bi pojačala učinak mjera sprečavanja i ublažavanja. Na taj način problem se neće samo prelići iz jedne gospodarske grane u drugu*
- **uključiti vladu** – uzimajući u obzir da postoje zakonska i praktična ograničenja, u kontekstima u kojima vlada ne ispunjava svoju dužnost zaštite poduzeća mogu iskoristiti svoj utjecaj na vladu (lokalnu ili nacionalnu) kako bi je potaknula da utječe na promjene, na primjer kroz bolju provedbu zakona i propisa ili olakšavanje odgovornog poslovnog ponašanja. Suradnja može uključivati niz mjera, kao što su otvorena pisma vladi, uključivanje putem inicijativa s više dionika, sudjelovanje u dijalozima itd. Poduzeća također mogu surađivati s lokalnim vladama kako bi ih potaknula da se zalažu za odgovorno poslovno ponašanje

- **prepoznati učinkovite postojeće inicijative** – u pogledu zajedničkih sektorskih rizika poduzeća bi se mogla osloniti na preporučene pristupe sprečavanja i ublažavanja koje su osmislile vlade, strukovne udruge, inicijative više dionika ili kolege iz sektora. Prepoznavanje postojećih inicijativa i njihovih ciljeva pomoći će poduzeću da uvidi na koji način može iskoristiti postojeće strategije za sprečavanje i ublažavanje sistemskih rizika. Na primjer, poduzeće se može osloniti na postojeće mehanizme za podnošenje pritužbi unutar zajednice.

Moguće je da će proteći mnogo vremena prije nego konkretni rezultati napora uloženi u pokušaj rješavanja sistemskih problema postanu vidljivi, no to ne bi trebalo ugroziti ili obeshrabriti nastojanja iznalaženja odgovora na sistemske probleme. Međutim, poduzeća koja djeluju u kontekstu sistemskih problema koji potiču štetne učinke u njihovu poslovanju i lancu opskrbe trebala bi biti spremna da budu transparentna u svojoj odluci i razlozima za nastavak poslovanja u takvom kontekstu te razmotriti jesu li u mogućnosti nastaviti odgovorno poslovati ili nabavljati sirovine dok traju prethodno spomenuta nastojanja. Često će biti potrebno pojačati napore u području praćenja i sprečavanja štetnih učinaka u sklopu poslovanja samih poduzeća ili njihovih lanaca opskrbe, istodobno nastojeći rješavati probleme sistemske prirode.

* Na primjer, u kontekstu u kojem je dječji rad sistemski rizik otklanjanje dječjeg rada iz jednog sektora može jednostavno natjerati djecu na rad u drugom sektoru. Stoga se potiču međusektorski pristupi.

Na temelju prioriteta koje uspostavi poduzeće izraditi i provoditi planove kojima se nastoji spriječiti ili ublažiti stvarne ili potencijalne štetne učinke povezane s tematskim područjima OPP-a koja su poslovnim odnosima izravno povezana s poslovanjem, proizvodima ili uslugama poduzeća. → v. odjeljak 11., 3.2.

P34.

Kako poduzeće može nastojati spriječiti i ublažiti stvarne ili potencijalne učinke koji su kroz poslovni odnos izravno povezani s njegovim poslovanjem, proizvodima ili uslugama? → v. odjeljak 11., 3.2.

Činjenica da se od poduzeća očekuje da nastoje spriječiti ili ublažiti štetne učinke izravno povezane s njihovim poslovanjem, proizvodima

ili uslugama koje su posljedica djelovanja strana u poslovnom odnosu ne znači da se odgovornost prebacuje sa subjekta koji izaziva štetni učinak ili mu doprinosi na poduzeće s kojim je u poslovnom odnosu.¹⁹ Odgovornost za učinak ostaje na subjektu ili subjektima koji izazivaju učinke ili im doprinose.²⁰ Međutim, iako poduzeće možda neće moći pristupiti rješavanju samog učinka, trebalo bi nastojati utjecati na stranu s kojom je u poslovnom odnosu kako bi spriječilo ili ublažilo štetne učinke. → v. odjeljak I., Značajke dubinske analize – dubinskom analizom odgovornosti se ne prebacuju na nekog drugog

U tom smislu, mjere koje se mogu poduzeti kako bi se nastojalo spriječiti i ublažiti štetne učinke povezane s poslovnim odnosom uključuju:

- promjenu poslovnih operacija ili aktivnosti kako bi se spriječili i ublažili štetni učinci povezani sa stranama s kojima je poduzeće u poslovnom odnosu → v. Prilog P35.
- korištenje vlastitog utjecaja kako bi se potaknule promjene praksi subjekta koji izaziva štetni učinak (ili više njih) u mjeri u kojoj je to moguće → v. Prilog P36. — P37.
- podupiranje poslovnih odnosa u sprečavanju ili ublažavanju štetnih učinaka → v. Prilog P38.
- raskid poslovnog odnosa → v. Prilog P39.
- pristupanje rješavanju sistemskih problema. → v. Okvir 6.

P35.

Na koji način poduzeće može promijeniti svoje poslovanje ili aktivnosti kako bi spriječilo i ublažilo štetne učinke povezane sa stranama s kojima je u poslovnom odnosu? → v. odjeljak II., 3.2.

Cilj mnogih sustava upravljanja koje poduzeće uspostavlja u skladu s odjeljkom II., 1.1. Smjernica jest sprečavanje i ublažavanje učinaka u njegovu lancu opskrbe, bilo smanjivanjem vjerojatnosti ulaska u visokorizične poslovne odnose bilo jačanjem svojeg utjecaja na nove dobavljače / strane u poslovnom odnosu. To može uključivati mjere povezane s očekivanjem odgovornog poslovnog ponašanja u poslovnim odnosima, kao što su utvrđivanje kriterija za pretkvalifikaciju ili nadmetanje na temelju standarda odgovornog poslovnog ponašanja. Dodatne mjere koje poduzeće može poduzeti kako bi spriječilo i ublažilo štetne učinke povezane sa stranama u poslovnim odnosima

¹⁹ OECD (2011.), II. poglavlje, točka 12.

²⁰ Id.

uključuju prilagodbu ili izmjenu aspekata njegova poslovanja, proizvoda ili usluga.

Na primjer, ugrađivanjem problematike dubinske analize u proces osmišljavanja proizvoda razmatranjem potencijalnih rizika odgovornog poslovnog ponašanja koje donosi proizvod, uz ostale značajke, kao što su izvedivost, trošak i potražnja, te odlučivanje o tome hoće li se nakon osmišljavanja proizvoda pristupiti njegovu razvoju, mogu se izbjeći rizici u budućnosti.

P36.

Kako poduzeće može iskoristiti svoj utjecaj? → v. odjeljak II., 3.2.(c) — (e) Smatra se da utjecaj postoji 'ako poduzeće ima sposobnost utjecati na promjenu štetne prakse subjekta odgovornog za štetu.'¹⁸ Koji će pristup korištenju utjecaja biti primjeren, ovisit će o predmetnom učinku, stupnju utjecaja koji poduzeće ima u svojem poslovnom odnosu i ostalim značajkama specifičnima za sektor i/ili prirodu poslovnog odnosa. Poduzeća mogu primjenjivati i kombinaciju pristupa primjeni svojeg utjecaja.

► NA PRIMJER, korištenje utjecaja može, ovisno o potrebama sektora i specifične situacije, uključivati:

- suradnju sa stranom u poslovnom odnosu kako bi se potaknulo da spriječi i/ili ublaži učinak upućivanjem dopisa, e-pošte, telefonskim razgovorima ili osobnim sastancima sa stranom u poslovnom odnosu na operativnoj razini, razini višeg rukovodstva i/ili uprave, radi izražavanja mišljenja o tematskim područjima OPP-a
- uvrštavanjem u komercijalne ugovore očekivanja koja se odnose na odgovorno poslovno ponašanje te osobito na dubinsku analizu
- povezivanje poslovnih poticaja – kao što je obvezivanje na dugoročne ugovore i buduće narudžbe – s uspjehom u području odgovornog poslovnog ponašanja
- za investitore, sudjelovanje i javljanje za riječ na godišnjim glavnim skupštinama radi izražavanja mišljenja o pitanjima povezanim s odgovornim poslovnim ponašanjem i korištenje glasačkih prava za izražavanje mišljenja o tematskim područjima OPP-a, traženje informacija od trgovačkih društava u koja se ulaže i suradnja s njima radi pribavljanja mjerodavnih informacija i pojašnjavanja očekivanja
- suradnju s regulatornim tijelima i donositeljima politika o

tematskim područjima OPP-a kako bi oni mogli utjecati na promjenu protuzakonitih praksi subjekta koji uzrokuje štetu

- priopćavanje mogućnosti raskida poslovnog odnosa u slučaju neispunjavanja očekivanja povezanih s odgovornim poslovnim ponašanjem (primjerice kroz ugovorne klauzule, politike poduzeća, sastanke s menadžmentom strane u poslovnom odnosu).

Ponekad se poduzeće može suočiti s ograničenjima korištenja svojeg utjecaja ili možda nema dovoljan samostalan utjecaj. → v. Prilog P37. 18. OECD (2011.), Komentari uz poglavlje Opće politike, točka 19.

P37.

Kako se može pristupiti rješavanju nedostatka utjecaja?

Ako poduzeće nema utjecaja na strane u poslovnim odnosima, može nastojati povećati svoj utjecaj u mjeri u kojoj je to moguće.

► NA PRIMJER, poduzeće može:

- ugraditi u komercijalne ugovore očekivanja u pogledu odgovornog poslovnog ponašanja i dubinske analize
- uspostaviti komercijalne poticaje povezane s kriterijima odgovornog poslovnog ponašanja
- uspostaviti dugoročnije odnose s dobavljačima ili stranama u poslovnim odnosima.
- Poduzeća koja nemaju utjecaj na strane u poslovnim odnosima mogu povećati svoj utjecaj u mjeri u kojoj je to izvedivo priopćavanjem zajedničkih očekivanja i provedbe aktivnosti u suradnji.

► NA PRIMJER

- Poduzeća koja nabavljaju od istog dobavljača mogu osmisliti i provoditi zajednički skup zahtjeva od dobavljača u pogledu odgovornog poslovnog ponašanja. Isto tako, poduzeća koja nabavljaju od istog dobavljača mogu koristiti svoj kombinirani utjecaj kako bi potaknula zajedničke dobavljače na provođenje učinkovitih korektivnih mjera, posvećujući posebnu pozornost pravu tržišnog natjecanja. → v. Prilog P13.
- Poduzeća unutar nekog sektora mogu raditi na sektorskoj ili regionalnoj razini kako bi prepoznala i uključila dobavljače koji djeluju na zajedničkim kontrolnim točkama u lancu opskrbe sektora.
- Poduzeća se mogu pridružiti geografskim inicijativama ili inicijativama specifičnima za pojedina problemska pitanja kojima se

nastoje spriječiti i ublažiti štetni učinci u prepoznatim područjima (primjerice okrugli stolovi za zemlje, robu ili sektor, inicijative više dionika i programi na terenu).

- Manjinski investitori mogu napisati zajedničko pismo društvu u koje se ulaže iznoseći u njemu očekivanja u pogledu odgovornog poslovnog ponašanja i potičući društvo da prema potrebi spriječi/ublaži učinke.

U Smjernicama OECD-a za multinacionalna poduzeća isto se tako prepoznaje da 'postoje praktična ograničenja u pogledu sposobnosti poduzeća da utječu na promjenu ponašanja svojih dobavljača.²¹ Osim toga, zakoni o korporativnom upravljanju mogu u nekim slučajevima ograničiti sposobnost poduzeća da kontrolira ponašanje ili utječe na njega, primjerice između dioničara i trgovačkih društava u koja se ulaže, uprave i menadžmenta, te matičnih društava i njihovih društava kćeri i/ili zajedničkih pothvata. Stupanj utjecaja koji poduzeće ima na stranu u poslovnom odnosu koja izaziva štetan učinak koristan je za razmatranje mogućih mjera koje može poduzeti kako bi uvjerilo taj subjekt da poduzme korake; međutim, poduzeća su odgovorna za provođenje dubinske analize i učinkovito iskorištavanje bilo kakvog utjecaja koji mogu imati.

P38.

Kako poduzeće može podržati poslovni odnos u sprečavanju ili ublažavanju štetnih učinaka? → v. odjeljak II., 3.2.(b) i 3.2.(g)

Poduzeće može poduprijeti svoje strane u poslovnim odnosima u provedbi mjera u skladu s odjeljkom II., 3.2. Smjernica.

► NA PRIMJER, poduzeće može:

- ući u partnerstvo s dobavljačima / stranama u poslovnim odnosima radi izrade i provedbe korektivnih akcijskih planova s vremenskim rokovima, usmjerenih na ishod
- pružiti tehničke smjernice dobavljačima / stranama u poslovnim odnosima – na primjer u obliku osposobljavanja, nadogradnje sustava upravljanja itd.
- olakšati sudjelovanje dobavljača / strana u poslovnim odnosima u sektorskim ili regionalnim inicijativama za sprečavanje učinaka

21 OECD (2011.), Komentari uz poglavlje Opće politike, točka 21.

- olakšati povezivanje dobavljača / strana u poslovnim odnosima s lokalnim pružateljima usluga
- olakšati dobavljačima / stranama u poslovnim odnosima pristup financiranju kao pomoć u provedbi korektivnih akcijskih planova, na primjer izravnim financiranjem, zajmovima s niskim kamatama, jamstvima kontinuirane nabave i pomoći u osiguravanju financiranja.

P39.

Kako poduzeće može pristupiti raskidu poslovnog odnosa? → v. odjeljak II., 3.2.(h)

Kao što je navedeno u ovim Smjernicama, raskid poslovnog odnosa može biti prikladan kao posljednje sredstvo nakon neuspjelih pokušaja sprečavanja ili ublažavanja ozbiljnih učinaka; ako se štetni učinci ne mogu otkloniti; ako nema realnih izgleda za promjenu; ili ako se utvrde ozbiljni štetni učinci ili rizici, a subjekt koji je izazvao učinak ne poduzima hitne mjere kako bi ih spriječio ili ublažio. U mnogim je slučajevima potrebna stvarna mogućnost raskida da bi utjecaj poduzeća bio učinkovit. U tim bi situacijama poduzeća isto tako trebala razmotriti i nastojati riješiti moguće štetne učinke odluke o raskidu. Ako poduzeće utvrdi da je raskid najprikladnija mjera, postoji niz mjera koje može poduzeti kako bi se osiguralo da postupak raskida bude odgovoran.

► NA PRIMJER, poduzeće:

- treba postupati u skladu s nacionalnim pravom, međunarodnim standardima rada i uvjetima kolektivnih ugovora
- može donijeti mjere za proširivanje razine djelovanja za trenutačni raskid poslovnog odnosa.
- može menadžmentu i sindikatima pružati detaljne informacije kojima se obrazlaže odluka o raskidu, ako postoji
- ako je izvedivo, stranu u poslovnom odnosu trebalo bi dovoljno rano obavijestiti o raskidu.²²

U nekim slučajevima možda neće biti moguće ili praktično da poduzeće raskine poslovni odnos.

²² Ako su utvrđeni ozbiljni štetni učinci ili ako poduzeće ne smatra da je sprečavanje ili ublažavanje štetnog učinka izvedivo, možda poduzeće neće biti u mogućnosti dovoljno rano obavijestiti stranu u poslovnom odnosu.

► NA PRIMJER

- Ako je trajanje poslovnog odnosa određeno ugovorom ili praktičnim razmatranjima (primjerice ulaganje u skupni portfelj; ako se klijenti upravitelja ulaganja ne slažu da je prodaja prikladna, ugovor na određeno vrijeme).
- Ako je dobavljač ključna strana u poslovnom odnosu²³ (primjerice osigurava isporuku rijetkog zemnog minerala ključnog za osnovni proizvod koji je dostupan samo od male skupine dobavljača koji posluju u visokorizičnom kontekstu).

U tim slučajevima preporučuje se da poduzeća interno izvijeste o situaciji, nastave pratiti poslovni odnos, na primjer održavanjem baze podataka znanja, te ponovno razmotre svoju odluku o nastavku poslovnog odnosa ako se okolnosti promijene ili kao dio dugoročne strategije poduzeća da sistemski reagira na sve štetne učinke. Osim toga, u interesu poduzeća može biti da razloži odluku o neraskidanju poslovnog odnosa, način na koji se odluka uklapa u politike i prioritete poduzeća, mjere koje poduzima kako bi pokušalo primijeniti svoj utjecaj i na taj način ublažiti učinke, te plan nastavka praćenja poslovnog odnosa u budućnosti.

P40.

Kako poduzeće može nastojati spriječiti i ublažiti štetne učinke povezane sa stranama u poslovnim odnosima s kojima nema ugovorni odnos? → v. odjeljak II., 3.2.

Mnogo je načina na koje poduzeće može nastojati spriječiti i ublažiti štetne učinke povezane sa stranama u poslovnim odnosima s kojima nema ugovorni odnos.

► NA PRIMJER, poduzeća mogu:

- zahtijevati od ugovornih strana u poslovnim odnosima da usmjeravaju svoje aktivnosti na strane koje ispunjavaju određene preduvjete
- izravno usmjeriti nabavu ili ostale oblike poslovnih aktivnosti na strane u poslovnim odnosima koje djeluju na kontrolnim točkama u lancu opskrbe koje provode vjerodostojne postupke dubinske

²³ Odnos bi se mogao smatrati ključnim ako pruža proizvod ili uslugu ključne za poslovanje poduzeća i za koju ne postoji realan alternativni izvor.

analize svojih dobavljača (u kontekstu lanaca opskrbe) → v. Okvir 5.

- prepoznati visokorizične strane u poslovnim odnosima s kojima poduzeće nema ugovorni odnos i raditi izravno s njima kako bi spriječilo i ublažilo učinke, na način sličan aktivnostima opisanim pod P34.

A.4. PRAĆENJE PROVEDBE I REZULTATA

Pratiti provedbu i učinkovitost aktivnosti dubinske analize poduzeća, odnosno mjera koje provodi kako bi prepoznalo, spriječilo i ublažilo štetne učinke te u slučaju potrebe pomoglo njihovu otklanjanju, uključujući i sa stranama u poslovnom odnosu. S druge strane, u svrhu unapređivanja budućih procesa, koristiti se iskustvima stečenima kroz praćenje. → v. odjeljak II., 4.1.

P41.

Koje se informacije prate u sklopu dubinske analize? → v. odjeljak II., 4.1.

Praćenje prije svega uključuje procjenu učinkovitosti odgovora na prepoznate štetne učinke. Uz praćenje odgovora na prepoznate štetne učinke, poduzeća mogu detaljnije preispitati svoj postupak dubinske analize ili relevantne inicijative više dionika i struke kako bi osigurala njihovu učinkovitost. To može biti povremeno ili kad se u okviru aktivnosti praćenja utvrdi da se rješavanju značajnih štetnih učinaka ne pristupa učinkovito.

Za praćenje može biti korisno utvrditi odgovarajuće kvalitativne i kvantitativne pokazatelje.

- ▶ NA PRIMJER, mjerodavni pokazatelji mogu uključivati:
 - postotak uključenih pogođenih dionika koji smatraju da se rješavanju štetnih učinaka pristupilo na odgovarajući način
 - postotak/broj dogovorenih akcijskih točaka koje su provedene u planiranim rokovima
 - postotak pogođenih dionika koji smatraju da su kanali za podizanje pritužbi pristupačni, pravični i učinkoviti
 - stopu ponavljanja problema povezanih s prepoznatim štetnim učincima.

Pokazatelji mogu biti specifični za kontekst i razlikuju se ovisno o ciljevima i mjerama povezanim s postupkom dubinske analize poduzeća.

P42.

Kako poduzeće može pratiti provedbu i rezultate? → v. odjeljak II., 4.1. Način na koji poduzeće prati provedbu i rezultate, uključujući i učinkovit pristup rješavanju učinaka, razlikovat će se ovisno o kontekstu u kojem poduzeće posluje, njegovoj veličini i rizicima s kojima se suočava kroz vlastite aktivnosti i poslovne odnose. U mnogim će slučajevima poduzeće morati pregledati niz ulaznih podataka, uključujući podatke o procjeni, podatke iz mehanizama za podnošenje pritužbi te povratne informacije dionika kako bi se dobila potpuna slika o tome pristupa li se rješavanju štetnih učinaka.

► NA PRIMJER, ako poduzeće nastoji pratiti kvalitetu pristupa temi dječjeg rada koji je povezan s izravnim dobavljačima poduzeća u nizu zemalja, može razmotriti sljedeće:

- na razini lokacije, poduzeće može:
 - pratiti napredak pojedinih dobavljača u odnosu na korektivne akcijske planove za otklanjanje dječjeg rada
 - prikupljati povratne informacije od radnika, predstavnika radnika i sindikata o tome pristupa li se učinkovito rješavanju pitanja dječjeg rada na svim lokacijama
 - pratiti prepoznate slučajeve dječjeg rada i načina na koji su se ti slučajevi rješavali (tj. koje bi korektivne mjere bile osigurane)
- na globalnoj razini poduzeće može na godišnjoj osnovi revidirati podatke iz procjene, podnesene pritužbe i vjerodostojna izvješća prikupljene u vezi sa svim svojim visokorizičnim dobavljačima ili geografskim područjima kako bi preispitalo trendove i napredak u sprečavanju i ublažavanju dječjeg rada.

Koliko će često poduzeće pratiti napredak također ovisi o prirodi i ozbiljnosti stvarnog ili potencijalnog štetnog učinka koji poduzeće prati. Na primjer, hitnije je utvrditi pristupa li se učinkovito rješavanju štetnih učinaka ako su oni ozbiljniji.

Često se aktivnosti praćenja provedbe i rezultata mogu uključiti u mjerodavne, postojeće interne postupke praćenja i izvješćivanja.

P43.

Tko je uključen u praćenje provedbe i rezultata unutar poduzeća?

→ v. odjeljak II., 4.1.

Odgovornost za praćenje provedbe i rezultata može se prema potrebi

dodijeliti većem broju pojedinaca u svim poslovnim jedinicama ili uređima unutar poduzeća.

► NA PRIMJER

- Ured za nabavu u poduzeću može biti primarno odgovoran za praćenje provedbe procjena dobavljača i odgovarajućih korektivnih mjera.
- Odjel za kupnju u poduzeću može biti primarno odgovoran za praćenje stopa kašnjenja, izmjena ili otkazivanja narudžbi – što su prakse koje mogu doprinijeti rizicima rada kod dobavljača.
- Osoblje na operativnoj razini može tražiti povratne informacije od pogođenih dionika i nositelja prava o tome da li se pristupilo rješavanju učinaka (primjerice kroz savjetovanje s lokalnim zajednicama, prikupljanje povratnih informacija od osoba koje prisustvuju sastancima i forumima, uzimajući u obzir probleme koji su doveli do postupaka otklanjanja štetnih učinaka).

Ako više rukovodstvo nadzire napredak koji je poduzeće postiglo u pogledu provedbe, rezultati tog nadzora mogu pružiti potpuniju sliku napretka poduzeća u cijeloj organizaciji.

Na primjer, sustavi u okviru kojih se prikupljaju informacije na lokalnoj razini (primjerice podaci o procjeni dobavljača), koje se zatim objedinjuju u centraliziranom odjelu (primjerice sjedištu ili regionalnom uredu) mogu pomoći u širem prepoznavanju trendova i koristiti se kao osnova za upoznavanje svih sektora poduzeća sa stečenim iskustvima.

P44.

Kako poduzeće može odgovoriti na rezultate praćenja? → v. odjeljak II., 4.1. (e) — (f)

Praćenje donosi poduzeću saznanja o tome omogućavaju li sustavi koje je uspostavilo učinkovito izbjegavanje i pristupanje rješavanju štetnih učinaka u okviru svojih aktivnosti i svojeg lanca opskrbe, ili bi sustave trebalo izmijeniti kako bi bili učinkovitiji.

► NA PRIMJER

- Ako se procjenom dobavljača poduzeća ne utvrde rizici po pitanju protupožarne sigurnosti, a nakon toga kod dobavljača izbije požar, poduzeće može reagirati revizijom provedbe procjene protupožarne zaštite svojih dobavljača.

- Ako poduzeće provodi interno osposobljavanje i ostale kontrolne mjere protiv plaćanja mita za licence, a zatim iz vanjskih izvora sazna da se plaćanje mita za licence nastavlja, može revidirati svoje unutarnje kontrole kako bi učinkovitije spriječilo i ublažilo buduća kršenja propisa.

Ako postupci dubinske analize ili pristup dubinskoj analizi poduzeća nisu učinkoviti, može biti korisna interna procjena razloga zašto je tome tako. Od koristi može biti i savjetovanje sa zaposlenicima uključenima u procese dubinske analize te mjerodavnim vanjskim dionicima u procesu. Uspostava višeg nadzora praćenja isto tako pomaže osigurati da se uzimaju u obzir stečena iskustva te da se mogu kontinuirano poboljšavati sustavi dubinske analize.

P45.

Kako odrediti prioritetne mjere praćenja? → v. odjeljak II., 4.1.

Pri određivanju prioriteta mjera praćenja trebalo bi djelovati u skladu s odlukama o određivanju prioriteta u kontekstu sprečavanja i ublažavanja. Drugim riječima, poduzeća bi trebala dati prednost praćenju štetnih učinaka koje su procijenila kao najznačajnije i poduzeti mjere za sprečavanje i ublažavanje tih štetnih učinaka. Detaljnija procjena postupaka dubinske analize može se provoditi periodično ili kad se utvrdi da nema učinkovitog pristupa rješavanju značajnih učinaka. → v. Prilog P3. i P31.

A.5. PRIOPĆAVANJE NAČINA NA KOJI SE PRISTUPA PITANJU UČINAKA

Priopćiti informacije koje su mjerodavne za vanjske subjekte, a koje se odnose na politike, procese i aktivnosti provedene radi prepoznavanja i pristupanja rješavanju stvarnih ili potencijalnih štetnih učinaka, uključujući rezultate i ishode tih aktivnosti. → v. odjeljak II., 5.1.

P46.

Koji su odgovarajući oblici priopćavanja javnosti i pogođenim dionicima? → v. odjeljak II., 5.1.

Kako je navedeno u odjeljku II., 5.1. Smjernica, oblik priopćenja za javnost je fleksibilan, pod uvjetom da je informacija lako dostupna javnosti. Osim toga, neki sustavi nadležnosti ili neke burze mogu imati posebne zahtjeve u pogledu izvješćivanja o dubinskoj analizi.

Ako poduzeće izaziva učinke na ljudska prava ili im doprinosi, pogođenim ili potencijalno pogođenim nositeljima prava trebalo bi priopćavati mjerodavne informacije na vrijeme te na kulturološki osjetljiv i pristupačan način. Dostupnost informacija znači da su one ne samo fizički dostupne, već i razumljive te objavljene u trenutku i u formatu, na jeziku i na mjestu koji će najbolje osigurati da ih oni kojima su namijenjene primijete i da budu u mogućnosti učinkovito ih koristiti. Te bi informacije trebale biti 'dostatne kako bi pokazale primjerenost reakcije poduzeća na konkretni učinak na ljudska prava', dok 's druge strane ne bi trebale predstavljati rizik za pogođene dionike, osoblje ili legitimne zahtjeve za čuvanjem poslovne tajne'.²⁴

Format priopćavanja trebao bi biti dostupan i ciljanoj publici.

- ▶ **NA PRIMJER**, poduzeća mogu odlučiti komunicirati putem:
 - osobnih sastanaka

- online dijaloga
- savjetovanja s pogođenim ili potencijalno pogođenim nositeljima prava
- formalnih javnih izvješća²⁵
- priopćavanja rezultata revizije ili procjene sindikatima
- odgovarajućeg posrednika.

Pri utvrđivanju odgovarajućeg oblika komunikacije s dionicima mogu biti korisna sljedeća usmjeravajuća pitanja:

- Tko je publika?
- Kako publika može pristupiti informacijama?
- Što bi određenim marginaliziranim ili ranjivim skupinama moglo priječiti pristup?
- Kakve su mogućnosti publike (u pogledu jezika, pismenosti, mjesta, vremena, dostupnosti, tehničke osposobljenosti)?
- Postoje li problemi s privatnošću ili sigurnošću?
- Što su pogođeni ili potencijalno pogođeni dionici i nositelji prava naveli kao važno i korisno u smislu sadržaja informacija i načina njihove razmjene?

Poduzeća će možda željeti komunicirati s pogođenim ili potencijalno pogođenim dionicima i nositeljima prava i u slučaju značajnih štetnih učinaka koje su izazvale ili im doprinijele strane u poslovnim odnosima.

Odgovarajući oblici komunikacije u tim situacijama mogu uključivati:

- obavještanje pogođenih ili potencijalno pogođenih nositelja prava o rezultatima revizije ili procjene iz područja rada, ljudskih prava ili okoliša, poštujući zahtjeve u pogledu čuvanja poslovne tajne
- komunikaciju s pogođenim ili potencijalno pogođenim nositeljima prava u suradnji s mjerodavnom stranom ili više strana u poslovnom odnosu
- komunikaciju s pogođenim ili potencijalno pogođenim nositeljima prava u okviru inicijative više dionika odnosno gospodarske grane koja bi mogla imati bliskiji kontakt s nositeljima prava.

P47.

Ako su podaci poslovno osjetljivi, kako ipak priopćiti mjerodavne informacije? → v. odjeljak II., 5.1.

Pri priopćavanju informacija trebalo bi imati na umu čuvanje poslovne tajne, kao i ostala sporna pitanja povezana s konkurentnošću ili sigurnošću.

► NA PRIMJER

- Nacionalno pravo ponekad priječi objavljivanje određenih informacija ili određuje područja zaštićenih poslovnih informacija.
- Ugovori između poduzeća i njegovih strana u poslovnim odnosima mogu priječiti objavljivanje određenih informacija (primjerice identiteta klijenata).
- Briga o povjerljivosti poslovnih podataka može priječiti objavljivanje određenih informacija (primjerice o cijeni, odnosima s dobavljačima).
- Ako postoje potencijalni rizici za dionike ili osoblje (uključujući i one koji proizlaze iz otkrivanja osobnih podataka), potpuno objavljivanje ne može biti opcija.

Međutim, u određenim okolnostima objavljivanje informacija može biti od temeljne važnosti za korporativnu odgovornost poštivanja ljudskih prava.

► NA PRIMJER:

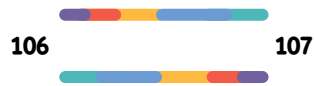
- informiranje radnika o njihovoj izloženosti opasnim tvarima
- otkrivanje rezultata ispitivanja proizvoda ili okoliša potrebnih za učinkovitu zaštitu prava na život ili zdravlje
- objavljivanje informacija o opasnim tvarima potrebnih za učinkovito liječenje nakon industrijske katastrofe.

Pri priopćavanju informacija u mjeri u kojoj je to moguće uz istodobno čuvanje tajnosti poslovnih podataka mogu biti korisni određeni pristupi.

► NA PRIMJER:

- ograničavanje pristupa osjetljivim informacijama na one koje je odobrio pružatelj informacija
- anonimiziranje izvora informacija
- ako je moguće, pružanje valjanog objašnjenja ili obrazloženja za neobjavljivanje informacija
- korištenje trećih strana ili inovativnih tehnologija koje omogućavaju objavljivanje ključnih informacija uz istodobnu zaštitu poslovno

- osjetljivih podataka, na primjer objavljivanje određenih informacija u cijelosti ili ne otkrivajući konkretne strane u poslovnim odnosima
- odgađanje izvješćivanja do trenutka kad prođe izloženost osoba riziku, na primjer nakon što se pristupilo rješavanju pritužbe ili rizika
- pružanje jamstva drugim metodama, kao što je pozivanje neovisne treće strane da revidira procese dubinske analize poduzeća i objavi svoje nalaze široj javnosti ili mjerodavnoj inicijativi suradnje.

A.6. OTKLANJANJE ILI SURADNJA NA OTKLANJANJU AKO JE PRIKLADNO

P48.

Na koji je način otklanjanje povezano s dubinskom analizom?

→ v. odjeljak II., 6.

Osiguravanje korektivnih mjera nije sastavni dio dubinske analize, već zaseban, kritičan proces koji bi dubinska analiza trebala omogućiti i podržavati. Postupci pritužbi i otklanjanja štetnih učinaka povezani su s dubinskom analizom te je, na kraju krajeva, mogu podržati, osiguravajući kanale putem kojih poduzeće može postati svjesno učinaka odgovornog poslovnog ponašanja i reagirati na njih. Ulazni podaci i povratne informacije iz postupka otklanjanja mogu doprinijeti boljem uočavanju stvarnih i potencijalnih štetnih učinaka isticanjem problema kojima se možda nije pridavalo dovoljno pozornosti, kao i osiguravanjem ulaznih podataka o tome kako učinkovito reagirati na štetne učinke. Međutim, sljedeći primjeri i objašnjenja ne predstavljaju sveobuhvatan pregled korektivnih mjera.

Kad poduzeće utvrdi da je izazvalo stvarne štetne učinke ili im doprinijelo, rješavanju tih učinaka pristupa osiguravajući njihovo otklanjanje ili surađujući na njihovu otklanjanju. → v. odjeljak II., 6.1.

P49.

Što se podrazumijeva pod 'otklanjanjem' i 'korektivnim mjerama'? →

v. odjeljak II., 6.1. i 6.2.

'Otklanjanje' i 'korektivne mjere' odnose se i na procese osiguravanja otklanjanja nekog štetnog učinka i na materijalne ishode (tj. korektivne mjere) koji mogu neutralizirati ili 'popraviti' štetni učinak.

P50.

Kako poduzeće može prepoznati odgovarajuće vrste korektivnih mjera? → v. odjeljak II., 6.1.

Vrsta korektivne mjere ili kombinacije korektivnih mjera ovisit će o

prirodi i opsegu štetnog učinka. → v. odjeljak II., 6.1.(b). Odgovarajući oblici otklanjanja opisani su u odjeljku II., 6.1.(b) Smjernica, međutim, pri određivanju odgovarajućih oblika sanacije može biti korisno i sljedeće:

- postojeći standardi – u nekim slučajevima postoje nacionalni i međunarodni standardi ili zakoni kojima se reguliraju primjerene vrste korektivnih mjera
- presedan – ako ne postoje nacionalni i međunarodni standardi, poduzeće može nastojati biti dosljedno mjerama poduzetima u sličnim slučajevima
- sklonosti dionika – važno je kakva stajališta osobe pogođene štetnim učincima na ljudska prava imaju o primjerenim korektivnim mjerama.

Kad je to primjereno, osigurati legitimne mehanizme otklanjanja štetnih učinaka u okviru kojih pogođeni dionici i nositelji prava mogu podnositi pritužbe i nastojati osigurati njihovo rješavanje s poduzećem. → v. odjeljak II., 6.2.

PS1.

Što su 'legitimni mehanizmi otklanjanja'? → v. odjeljak II., 6.2.

Legitimni mehanizmi otklanjanja mogu uključivati postupak na razini države ili izvan razine države u okviru kojeg je moguće podnošenje pritužbi u vezi sa štetnim učincima povezanim s poduzećima i traženje korektivnih mjera.²⁶

► NA PRIMJER

- Pravni postupci kao što su kazneni ili prekršajni postupci, građanske parnice i arbitraža uobičajeni su primjeri procesa na razini države koji omogućavaju otklanjanje štetnih učinaka.
- Izvansudski mehanizmi na razini države, kao što su specijalizirana vladina tijela, agencije za zaštitu potrošača, regulatorna nadzorna tijela, agencije za zaštitu okoliša.
- Nacionalne kontaktne točke za Smjernice OECD-a za multinacionalna poduzeća predstavljaju izvansudski mehanizam na razini države koji u određenim slučajevima omogućuje rješavanje pitanja povezanih s provedbom Smjernica OECD-a za multinacionalna poduzeća. → v. Okvir 8.

²⁶ OECD (2011.) IV. poglavlje, točka 46.

- Mehanizmi za podnošenje pritužbi na operativnoj razini ako udovoljavaju temeljnim kriterijima legitimnosti, dostupnosti, predvidljivosti, pravičnosti, usklađenosti sa Smjernicama OECD-a za multinacionalna poduzeća i transparentnosti te se temelje na dijalogu.
- Globalni okvirni sporazumi između poduzeća i globalnih sindikata, mehanizmi za podnošenje pritužbi koji uključuju više dionika, mehanizmi za podnošenje pritužbi u zajednici, kolektivni ugovori i mehanizmi za podnošenje pritužbi u lancu opskrbe poduzeća primjeri su postupaka izvan razine države koji bi mogli omogućiti otklanjanje štetnih učinaka.

OKVIR 7. ULOGA DRŽAVE DA OSIGURA PRISTUP UČINKOVITOM PRAVNOM LIJEKU

U sklopu svoje dužnosti zaštite od povreda ljudskih prava povezanih s poduzećima, države moraju poduzimati odgovarajuće korake kako bi putem sudskih upravnih, zakonodavnih ili drugih prikladnih sredstava osigurale da, kad se na njihovu području i u njihovu sustavu nadležnosti takve povrede dogode, pogođene osobe imaju pristup učinkovitim pravnim lijekovima. Cilj Smjernica OECD-a za multinacionalna poduzeća nije uspostava pravnih pojmova povezanih s odgovornošću, pa niti među poduzećima.

Pri razmatranju odgovornosti za štetu i odgovarajućeg pravnog lijeka nacionalni će sudovi primjenjivati svoje koncepte i ispitivanja. No, ako poduzeća odluče poslovati u zemljama u kojima država ne ispunjava svoju dužnost zaštite, to ne oslobađa poduzeće od njegove odgovornosti da osigura korektivne mjere ako je poduzeće izazvalo štetni učinak ili mu doprinijelo.

OKVIR 8. NACIONALNE KONTAKTNE TOČKE SMJERNICA OECD-A ZA MNP-OVE

Smjernice OECD-a za multinacionalna poduzeća imaju ugrađene izvansudske mehanizme za podnošenje pritužbi posredstvom nacionalnih kontaktnih točaka (NKT-ova). Nacionalne kontaktne točke uspostavljaju države pristupnice Deklaraciji OECD-a o ulaganjima. Nacionalne kontaktne točke ovlaštene su unapređivati učinkovitost Smjernice OECD-a za multinacionalna poduzeća kroz sljedeće mjere: poduzimanje promotivnih aktivnosti, obradu upita i doprinos rješavanju pitanja koja se javljaju u vezi s provedbom Smjernica OECD-a

za multinacionalna poduzeća u konkretnim slučajevima.* Bilo koji pojedinac ili organizacija mogu nacionalnoj kontaktnoj točki iznijeti konkretan slučaj (predmet) protiv nekog poduzeća tamo gdje ono posluje ili ima sjedište u pogledu njegova poslovanja bilo gdje u svijetu. Nacionalne kontaktne točke olakšavaju pristup sporazumnim i nekontradiktornim postupcima, kao što su mirenje ili posredovanje, kako bi pomogle strankama u rješavanju problematičnih pitanja. Nacionalne kontaktne točke dužne su po zaključenju konkretnih postupaka objavljivati završne izjave. Nacionalne kontaktne točke isto tako mogu davati preporuke na temelju okolnosti konkretnog slučaja.

* Pojam konkretni slučajevi koristi se u Smjernicama za opisivanje praktičnih pitanja koja mogu nastupiti pri provedbi Smjernica.

P52.

Što znači 'surađivati s legitimnim mehanizmima otklanjanja'?

→ v. odjeljak 11., 6.2.

Ako postoji mogućnost da je poduzeće izazvalo štetni učinak ili mu doprinijelo, može surađivati s bilo kojim sustavom iz odjeljka 11., 6.2.(a) – (c) Smjernica kako bi utvrdilo je li izazvalo štetni učinak ili mu doprinijelo te kako bi u takvim slučajevima osiguralo korektivne mjere. Međutim, ako poduzeće nije izazvalo štetni učinak ili mu doprinijelo, nego je izravno povezano s učinkom, još uvijek može preuzeti ulogu u otklanjanju štetnog učinka, iako ne očekuje da će osigurati korektivne mjere. Na primjer, poduzeće može u mjeri u kojoj je to izvedivo iskoristiti svoj utjecaj na stranu s kojom je u poslovnom odnosu kako bi tu stranu prisililo da sudjeluje u postupcima kojima se osiguravaju korektivne mjere. Prema potrebi, poduzeće može pružiti informacije koje mogu olakšati istrage ili dijalog.

P53.

U kojim su okolnostima prikladni različiti postupci koji omogućavaju odgovarajuće otklanjanje štetnog učinka? → v. odjeljak 11., 6.2.

Postupak prikladan za omogućavanje otklanjanja ovisit će o nekolicini čimbenika, uključujući zakonske obveze, sklonosti dionika, dostupnost mehanizama, prirodu štetnog učinka i mjesto na kojem je štetni učinak nastupio (tj. u okviru poslovanja samog poduzeća ili lanca opskrbe).

► NA PRIMJER

- Moguće je da su u nekim slučajevima poduzeća obvezna sudjelovati u sudskim mehanizmima za podnošenje pritužbi na razini države ili podvrgnuta kaznenom progonu.
- U okviru poslovanja samog poduzeća mehanizmi za podnošenje pritužbi na operativnoj razini mogu biti učinkoviti pri osiguravanju otklanjanja štetnih učinaka pod uvjetom da ispunjavaju temeljne kriterije: legitimnosti, dostupnosti, predvidljivosti, pravičnosti, usklađenosti sa Smjernicama OECD-a za multinacionalna poduzeća, transparentnosti te utemeljenosti na dijalogu i suradnji s ciljem postizanja dogovora oko rješenja.²⁷
- Moguće je da će po pitanju pritužbi koje se mogu pojaviti u okviru lanca opskrbe poduzeća (a ne samo u okviru poslovanja samog poduzeća) raspoložive opcije biti nešto ograničenije. Poduzeća mogu uspostaviti postupke ili sudjelovati u postupcima koji su izvedivi i primjereni okolnostima što će ponekad uključivati uspostavu mehanizma za podnošenje pritužbi u lancu opskrbe, sudjelovanje u mehanizmu za podnošenje pritužbi koji uključuje više dionika ili pridruživanje nekom globalnom okvirnom sporazumu.

P54.

Koja je razlika između sustava ranog upozoravanja i postupka koji omogućava otklanjanje štetnih učinaka? → v. odjeljak 11., 6.2.

Cilj sustava ranog upozoravanja jest prepoznati rizike (ili stvarne učinke) povezane s aktivnostima samog poduzeća ili strana s kojima je ono u poslovnim odnosima.

► NA PRIMJER, poduzeće može uspostaviti dežurnu telefonsku liniju za radnike kako bi im pružilo priliku da iznesu zabrinutost u pogledu pitanja koja utječu na njihova prava, kao što je zaštita zdravlja i sigurnosti na radu.

Cilj postupka je omogućiti korektivne mjere za oštećene osobe.

► NA PRIMJER, radnik može podnijeti pritužbu protiv uprave zbog nepoštenog otpuštanja. Radnik i poduzeće povezuju se kako bi utvrdili odgovarajuće korektivne mjere (primjerice vraćanje u prvotno stanje, naknadu štete itd.).

Jedan sustav – kao što je mehanizam za podnošenje pritužbi – može istodobno funkcionirati kao sustav ranog upozoravanja i osiguravati postupke kojima se omogućava otklanjanje štetnih učinaka.

112

113

DODATAK

PREPORUKA VIJEĆA O SMJERNICAMA OECD-A O DUŽNOJ PAŽNJI ZA ODGOVORNO POSLOVANJE

donesena 30. svibnja 2018.

VIJEĆE,

UZIMAJUĆI U OBZIR članak 5. stavak b) Konvencije o organizaciji za gospodarsku suradnju i razvoj od 14. prosinca 1960.,

UZIMAJUĆI U OBZIR Deklaraciju o međunarodnim ulaganjima i multinacionalnim poduzećima [C(76)99/FINAL], Odluku Vijeća o Smjernicama OECD-a za multinacionalna poduzeća [C(2000)96/FINAL] (dalje u tekstu 'Odluka o smjernicama'), Konvenciju o borbi protiv podmićivanja stranih javnih službenika u međunarodnim poslovnim transakcijama, Preporuku Vijeća o Smjernicama za dubinsku analizu za odgovorne lance opskrbe mineralima iz sukobima pogođenih i visokorizičnih područja [C/MIN(2011)12/FINAL], Preporuku Vijeća o političkom okviru za ulaganja [C(2015)56/REV1], Preporuku Vijeća o Smjernicama OECD-a i FAO-a za odgovorne lance opskrbe u poljoprivredi [C(2016)83], Preporuka Vijeća o Smjernicama za dubinsku analizu za svrhovitu uključenost dionika u ekstraktivnom sektoru [C(2016)100] i Preporuku Vijeća o Smjernicama OECD-a za dubinsku analizu za odgovorne lance opskrbe u sektoru odjeće i obuće [C(2017)63];

RAZMATRAJUĆI kako su ministri OECD-a potaknuli OECD da izradi skup općih smjernica za dubinsku analizu koje se mogu primijeniti na bilo koji sektor [C/MIN(2017)9/FINAL];

PODSJEĆAJUĆI da je zajednički cilj vlada koje preporučuju pridržavanje Smjernica za multinacionalna poduzeća (dalje u tekstu 'Smjernice') promicanje odgovornog poslovnog ponašanja;

TAKOĐER PODSJEĆAJUĆI da je Odlukom o Smjernicama predviđeno

da Odbor za ulaganja u suradnji s nacionalnim kontaktnim točkama provodi proaktivan program u suradnji s dionicima kako bi se poduzeća potaklo na učinkovito poštivanje načela i standarda sadržanih u Smjernicama za određene proizvode, regije, sektore ili gospodarstvene grane;

RAZMATRAJUĆI napore međunarodne zajednice u promicanju odgovornog poslovnog ponašanja na globalnoj razini kako bi se ojačala i uskladila provedba standarda za ljudska prava, rad, okoliš i borbu protiv korupcije te podupiranje ravnopravnih uvjeta za poduzetništvo koje uzima u obzir učinke koje ima na društvo i okoliš;

UVIDAJUĆI da je odgovorno poslovno ponašanje u svim sektorima gospodarstva ključno za održivi razvoj;

PRIMJEĆUJUĆI da se u Smjernicama preporučuje da poduzeća provode dubinsku analizu utemeljenu na riziku kako bi prepoznala, spriječila i ublažila stvarne i potencijalne štetne učinke povezane s objavljivanjem informacija, ljudskim pravima, zapošljavanjem i odnosima između poslodavca i radnika, okolišem, podmićivanjem i korupcijom te interesima potrošača u svojem poslovanju, svojim lancima opskrbe i drugim stranama u poslovnim odnosima;

UVIDAJUĆI da vlade, poduzeća, sindikati, organizacije civilnog društva i međunarodne organizacije mogu iskoristiti svoje nadležnosti i uloge u promicanju i podupiranju odgovornog poslovnog ponašanja, uključujući u lancima opskrbe;

UZIMAJUĆI U OBZIR Smjernice OECD-a o dubinskoj analizi odgovornog poslovnog ponašanja [C(2018)42/ADD1] (dalje u tekstu 'Smjernice') koje prema potrebi može izmijeniti Odbor za ulaganja, osobito s obzirom na to da se prakse dubinske analize razvijaju i postaju učinkovitije u izbjegavanju i rješavanju štetnih učinaka na društvo i okoliš;

UZIMAJUĆI U OBZIR Vodeća načela Ujedinjenih naroda o poslovanju i ljudskim pravima i Tripartitnu deklaraciju Međunarodne organizacije rada o načelima koja se odnose na multinacionalna poduzeća i socijalnu politiku, koji sadržavaju preporuke za dubinsku analizu s kojima se ove Smjernice nastoje uskladiti;

UVIDAJUĆI vrijednu suradnju između OECD-a i mjerodavnih međuvladinih organizacija na izradi i budućoj provedbi Smjernica;

PRIMJEĆUJUĆI da je dubinska analiza kontinuirana i reaktivna, da uključuje više procesa i ciljeva, da bi u prvom redu trebala nastojati spriječiti štetne učinke na društvo i okoliš te da bi trebala biti utemeljena na riziku, primjerena okolnostima poduzeća, prilagođena za suočavanje s ograničenjima rada sa stranama u poslovnim odnosima,

te da crpi informacije iz svrsishodne suradnje s dionicima; na prijedlog Odbora za ulaganja;

I. PREPORUČUJE državama članicama i nečlanicama pristupnicama ove Preporuke (dalje u tekstu 'države pristupnice') i, prema potrebi, njihovim nacionalnim kontaktnim točkama za Smjernice (dalje u tekstu 'NKT-ovi') da aktivno promiču primjenu Smjernica za poduzeća koja djeluju na njihovim državnim područjima ili s njih kako bi se osiguralo njihovo poštivanje međunarodno dogovorenih standarda odgovornog poslovnog ponašanja i time spriječili štetni učinci njihovih aktivnosti te doprinijelo održivom razvoju;

II. OSOBITO PREPORUČUJE da države pristupnice poduzmu mjere kako bi aktivno poduprle i pratile donošenje okvira za dubinsku analizu utvrđenog u Smjernicama, prema kojem bi poduzeća koja posluju na njihovim državnim područjima ili s njih trebala:

1. ugrađivati odgovorno poslovno ponašanje u svoje politike i sustave upravljanja;
2. prepoznati i procijeniti stvarne i potencijalne štetne učinke povezane sa svojim poslovanjem, proizvodima ili uslugama;
3. zaustavljati, sprečavati i ublažavati štetne učinke;
4. pratiti provedbu i rezultate;
5. priopćavati načine na koje pristupaju pitanju učinaka;
6. otklanjati ili, u slučaju potrebe, surađivati na njihovu otklanjanju;

III. PREPORUČUJE da države pristupnice i, prema potrebi, njihovi NKT-ovi, uz potporu Tajništva OECD-a osiguraju da se Smjernice obznaju što širem krugu i da ih poduzeća aktivno primjenjuju te da promiču primjenu Smjernica kao resursa za dionike kao što su strukovna udruženja, sindikati, organizacije civilnog društva, inicijative više dionika i sektorske inicijative te da redovito izvješćuju Odbor za ulaganja o svim aktivnostima njihova praćenja, širenja i provedbe;

IV. POZIVA države pristupnice i glavnog tajnika da naširoko obznaju ovu Preporuku;

V. POZIVA države koje nisu pristupnice da uzmu u obzir ovu Preporuku i pridržavaju je se;

VI. NALAŽE Odboru za ulaganja da prati provedbu Preporuke i o tome

izvijesti Vijeće najkasnije pet godina nakon njezina donošenja, a prema potrebi i nakon toga.

116

117

IZVORI

Capobianco, Gillard i Bijelic (2015.), „Competition law and responsible business conduct”, Background Note for the 2015 Global Forum on Responsible Business Conduct [Pravo tržišnog natjecanja i odgovorno poslovno ponašanje, osnovne informacije za Globalni forum o odgovornom poslovnom ponašanju iz 2015.], OECD, Pariz, <https://mneguidelines.oecd.org/global-forum/2015GFRBC-Competition-background-note.pdf>

MOR (2017.), ILO Tripartite Declaration of Principles concerning Multinational Enterprises and Social Policy [Tripartitna deklaracija Međunarodne organizacije rada o načelima koja se odnose na multinacionalna poduzeća i socijalnu politiku], 5. izdanje, www.ilo.org/empent/areas/mne-declaration/lang--en/index.htm.

MOR (1998.), Deklaracija Međunarodne organizacije rada o temeljnim načelima i pravima pri radu, https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_norm/---declaration/documents/normativeinstrument/wcms_716619.pdf

MOR (1981.), Konvencija o sigurnosti i zaštiti zdravlja na radu, https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2003_06_11_101.html.

OECD (2017.a), OECD Due Diligence Guidance for Responsible Supply Chains in the Garment and Footwear Sector [Smjernice OECD-a za dubinsku analizu za odgovorne lance opskrbe u sektoru odjeće i obuće], <https://mneguidelines.oecd.org/responsible-supply-chains-textile-garmentsector.htm>

OECD (2017.b), Responsible business conduct for institutional investors: Key considerations for due diligence under the OECD Guidelines for Multinational Enterprises [Odgovorno poslovno ponašanje za institucionalne ulagače: ključna pitanja za dubinsku analizu u skladu sa Smjericama OECD-a za multinacionalna poduzeća], <http://mneguidelines.oecd.org/rbc-financial-sector.htm>.

OECD (2016.a), OECD Due Diligence Guidance for Responsible Supply Chains of Minerals from Conflict-Affected and High-Risk Areas [Smjernice za dubinsku analizu za odgovorne lance opskrbe mineralima iz sukobima pogođenih i visokorizičnih područja], <https://mne-guidelines.oecd.org/mining.htm>

OECD (2016.b), OECD-FAO smjernice za odgovorne poljoprivredne lance opskrbe [Smjernice OECD-a i FAO-a za odgovorne lance opskrbe u poljoprivredi], <https://mneguidelines.oecd.org/rbc-agriculture-supply-chains.htm>

OECD (2016.c), Smjernice OECD-a za dubinsku analizu svrhovite uključenosti dionika u ekstraktivnom sektoru, <http://mneguidelines.oecd.org/stakeholder-engagement-extractiveindustries.htm>

OECD (2016.d), Recommendation of the Council on Common Approaches for Officially Supported Export Credits and Environmental and Social Due Diligence [Preporuka Vijeća o Zajedničkim pristupima za službeno podupirane izvozne kredite i dubinsku analizu u području zaštite okoliša i socijalnih pitanja], www.oecd.org/tad/xcred/environmental-social-due-diligence.htm

OECD (2015.a), G20/OECD Principles of Corporate Governance [Načela korporativnog upravljanja OECD-a / skupine G20], OECD Publishing, Pariz, www.oecd.org/corporate/principles-corporate-governance.htm

OECD (2015.b), Smjernice za korporativno upravljanje u državnim poduzećima, izdanje 2015., OECD Publishing, Pariz. <https://www.oecd.org/corporate/smjernice-oecd-a-za-korporativno-upravljanje-u-poduzecima-u-drzavnom-vlasnistvu-45a716e6-hr.htm>

OECD (2015.c), Policy Framework for Investment [Politički okvir za ulaganja], izdanje 2015., OECD Publishing, Pariz. www.oecd.org/investment/pfi.htm

OECD (2015.d), Preporuka Vijeća OECD-a o javnoj nabavi, <https://biltenjavnenabave.hr/2023/12/19/javna-nabava-objavljeni-su-novi-strucni-materijali-u-bjn-aplikaciji/>

OECD (2011.), Smjernice OECD-a za multinacionalna poduzeća, <https://udruga.gov.hr/UserDocsImages//dokumenti//Smjernice%20OECD-a%20za%20multinacionalna%20poduze%C4%87a.docx>

OECD (2009.), Preporuka Vijeća OECD-a za daljnju borbu protiv podmićivanja stranih javnih službenika u međunarodnim poslovnim transakcijama (2009.), https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/full/2023_11_10_49.html

UN (2011.), Vodeća načela UN-a o poslovanju i ljudskim pravima, <https://business-humanrights.org/en/un-guiding-principles>

SMJERNICE OECD-A ZA DUBINSKU ANALIZU ODGOVORNOG POSLOVNOG PONAŠANJA

Smjericama OECD-a za multinacionalna poduzeća priznaje se i potiče moguć pozitivan doprinos poduzeća gospodarskom, ekološkom i socijalnom napretku, istodobno imajući na umu moguće štetne učinke poslovnih aktivnosti na radnike, ljudska prava, okoliš, podmićivanje, potrošače i korporativno upravljanje.

Ovim se Smjericama poduzećima pomaže da razumiju i provedu dubinsku analizu odgovornog poslovnog ponašanja. Njima se isto tako nastoji promicati zajedničko poimanje vlada i dionika kad je riječ o dubinskoj analizi odgovornog poslovnog ponašanja.

<https://mneguidelines.oecd.org/>